

**LIKUNNANOPETTAJIEN KOKEMUKSIA LIKUNTA-OPPIAINEEN JA
LIKUNNANOPETTAJIEN ARVOSTUKSESTA SEKÄ ARVOSTUKSEEN
VAIKUTTAVISTA TEKIJÖISTÄ KOULUSSA**

Niklas Ojatalo

Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Ojatalo, N. 2018. Liikunnanopettajien kokemuksia liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostuksesta sekä arvostukseen vaikuttavista tekijöistä koulussa. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielma, 85 s., Liitteet 5 sivua.

Tutkielmani tarkoitus oli selvittää millaisia kokemuksia liikunnanopettajilla on liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostuksesta, sekä arvostukseen vaikuttavista tekijöistä koulumaailmassa. Kysyin liikunnanopettajilta heidän kokemuksiaan, millä tavoin he kokevat muiden aineenopettajien ja rehtorien arvostavan liikunta-oppiainetta ja sen opettajia yläkouluissa ja lukioissa tänä päivänä. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Aineistoni hankin haastattelemalla liikunnanopettajia yksilöhaastatteluin. Haastattelin yhteensä kuutta liikunnanopettajaa, kolmea naista ja kolmea miestä Keski- ja Etelä-Suomesta. Haastatteluiden yhteenlaskettu kesto oli 177 minuuttia ja haastatteluiden litteroitu sivumäärä oli 36 sivua (Times New Roman 12, riviväli 1). Tulokseni muodostin aineiston teemoittelun ja laadullisen sisällänalyysin seurauksena.

Tuloksissa nousi esiin viisi selkeää teemaa. Tulosten mukaan opettajien liikunnan arvostus on hyvin yksilöllistä. Liikunnanopettajat uskovat opettajien omien koululiikuntakokemusten vaikuttavan heidän liikunta-oppiaineen arvostukseen. Jatko-opintoihin pääsemiseen vaikuttavien arvosanojen uskotaan vaikuttavan osaltaan negatiivisesti liikunta-oppiaineen arvostukseen. Koulujen rehtoreilla nähdään olevan merkittävä rooli koulun yleiseen suhtautumiseen liikunta-oppiainetta kohtaan. Rehtorien liikunnan arvostuksella on vaikutus koulun liikuntaan käytettävillä resursseilla, jotka taas itsessään vaikuttavat oppiaineen arvostukseen. Liikunnanopettajien toiminta tunneilla ja tuntien ulkopuolella on suuri liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostukseen vaikuttava tekijä. Tutkimukseni haastateltavien mukaan yleisesti opettajina liikunnanopettajat nähdään yhtä pätevinä kuin muutkin aineenopettajat. Uudella voimaantulevalla opetussuunnitelmalla ei koeta olevan suoranaisia vaikutuksia liikunta-oppiaineen tai liikunnanopettajien arvostukseen.

Liikunta-oppiaineen arvosanan vähäisen vaikutuksen jatko-opintoihin haettaessa voidaan nähdä vaikuttavan merkittävästi liikunta-oppiaineen arvostukseen. Oppiaineelle valtakunnallisessa tuntijaossa pyhitetyt tuntimäärät kertovat osaltaan oppiaineen paikasta koulussa. Uudessa tuntijaossa liikunta-oppiaine sai yhden lisätunnin peruskouluun, samoin liikunnanopettajat kokivat oppiaineen yleisen arvostuksen olevan nousussa yhteiskunnassa. Resurssien ja koulujen rehtorien nähtiin olevan suurimpia liikunta-oppiaineen arvostukseen vaikuttavia tekijöitä yksittäisessä koulussa.

Asiasanat: koululiikunta, liikunnanopettaja, arvostus, koulu

ABSTRACT

Ojatalo, N. 2018. Physical education teachers experiences on the appreciation of physical education and physical education teachers and factors related on that appreciation in school. Faculty of Sport and Health Sciences. University of Jyväskylä. Master's thesis, 85 pages, 5 appendices.

The aim of my thesis is to explain what kind of experiences physical education teachers have on the appreciation of physical education as a subject, and the appreciation of physical education teachers in the school environment. I interviewed physical education teachers about their experiences on what kind of appreciation do the teachers of other subjects and the head of school presently have towards physical education and its teachers and what factors are connected in that appreciation. I am using a qualitative research method in my study. My research data was collected by conducting one-to-one interviews with physical education teachers. I interviewed six physical education teachers in total, three women and three men from Central and Southern Finland. The total length of the recorded interviews was 117 minutes and the number of transcribed interviews was 36 pages (font Times New Roman 12, spacing 1). I came to my conclusion through applying thematic analysis as well as qualitative content analysis to the research data.

Five clear themes could be found from the research data. The results suggest that the appreciation of physical education among teachers is highly dependent on the individual in question. Grades are an important factor that affect the student's possibilities of admittance to higher education and physical education is seen as an irrelevant subject regarding that goal, thus affecting the appreciation of the subject. The heads of school are seen to have an important role on the general attitude towards physical education as a subject. One of the big factors that impact the appreciation of physical education as a subject and the appreciation of the physical education teachers is the general behavior of the physical education teachers in schools. According to the persons I interviewed for my study, physical education teachers are generally seen as being as competent as the teachers of other subjects. The new curriculum that is becoming effective is not seen as having any direct impact on the appreciation of the physical education subject or the physical education teachers.

The minor impact the physical education grade has regarding the applicant's eligibility for higher education is a notable factor in the appreciation of physical education as a subject. The number of hours given to the school subject in the national distribution of lesson hours in part represents the appreciation the school holds for the subject. The physical education teachers felt that the appreciation for physical education as a subject is generally increasing in society. The most important factors affecting the appreciation of physical education were found to be the school's resources and the attitudes the heads of schools have towards physical education.

Keywords: physical education, a physical education teacher, appreciation, school

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	1
2	ARVO, ARVOSTUS JA ASENNE	4
2.1	Arvo ja sen lähikäsitteet	4
2.2	Liikunnan arvo oppiaineena	8
3	LIIKUNNAN ASEMA OPPIAINEENA	11
3.1	Oppiaineen asema kansainvälisesti	11
3.2	Liikunnanopettajien asema kansainvälisesti	14
3.3	Oppiaineen ja liikunnanopettajien asema Suomessa	15
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	22
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	22
4.2	Esiymmärrykseni tutkimusaiheesta	22
4.3	Tutkimusote	24
4.4	Tutkimuksen kohdejoukko ja aineistonkeruu	25
4.5	Aineiston analysointi	27
5	TULOKSET	31
5.1	Kokemuksia liikunta-oppiaineen arvostuksesta	31
5.1.1	Vaihteleva	31
5.1.2	Keskitasoinen	33
5.2	Liikunta-oppiaineen arvostukseen vaikuttavat tekijät	36
5.2.1	Jatko-opinnot	36
5.2.2	Rehtorit	38
5.2.3	Resurssit	42

5.2.4 Liikunnanopettajat.....	46
5.2.5 Uusi opetussuunnitelma	49
5.3 Kokemuksia liikunnanopettajien arvostuksesta	52
5.3.1 Samanarvoinen.....	52
5.4 Liikunnanopettajien arvostukseen vaikuttavat tekijät	53
5.4.1 Oppituntien ulkopuoliset tekijät	53
5.4.2 Opetukseen liittyvät tekijät	58
6 POHDINTA	62
6.1 Tulosten yhteenveto	62
6.1.1 Liikunta-oppiaineen arvostus	62
6.1.2 Liikunta-oppiaineen arvostukseen vaikuttavat tekijät.....	63
6.1.3 Liikunnanopettajien arvostus	67
6.1.4 Liikunnanopettajien arvostukseen vaikuttavat tekijät.....	67
6.2 Menetelmällinen ja eettinen tarkastelu.....	68
6.3 Tulosten sovellettavuus ja jatkotutkimusehdotukset.....	73
LÄHTEET	76
LIITTEET	86

1 JOHDANTO

Liikunnalla on merkittävä rooli ihmisen kokonaisvaltaisen terveyden ylläpitäjänä. Syväoja ym. (2012a, 9) ovat todenneet katsauksessaan liikunnan vahvistavan ihmisen luustoa ja lihaksia. Liikunta ehkäisee lihomista. Ylipainoa vähentämällä ylimääräisen, terveydelle haitallisen rasvakudoksen määrää laskee. Liikkumisella on myös tärkeitä vaikutuksia verenkiertoelimistön ja sydämen terveyden edistäjänä. Ihmisen henkiseen terveyteen liikunnalla on myös positiivisia vaikutuksia, sillä tutkimukset osoittavat, että säännöllinen liikunta vähentää masennusta ja ahdistusta (Kantomaa, Tammelin, Ebeling & Taanila 2010, 30). Säännöllinen liikunta vähentää riskiä sairastua monenlaisiin sairauksiin. Paluska ym. (2000, 177) toteavat, että liikunta on toimiva ja käytetty hoitokeino muun muassa lieviin tai kohtalaisiin masennusoireisiin. Edellä mainitut seikat ovat vain osa lukuisista syistä, miksi liikunnallisuuteen kasvattamisen ja itselleen sopivan liikuntamuodon löytämisen tulisi olla peruskoulussamme yhtä tärkeä oppimistavoite kuin lukemaan oppiminen tai kertotaulun osaaminen.

2000-luvun loppupuolella tehtyjen tutkimusten (Syväoja ym. 2012b, 5) mukaan on löydetty yhteyksiä liikunnan myönteisistä vaikutuksista oppimiseen. Esimerkiksi Donnellyn ym. (2009, 340) kolmivuotisessa tutkimuksessa, jossa kakkos-kolmosluokkalaisille lapsille lisättiin 10-minuuttisia liikuntatuokioita oppitunteihin. Oppimistulokset paranivat tutkimuslapsilla (joille lisättiin 10 minuutin liikuntatuokio oppitunteihin) verrokkilapsiin (joille liikuntaa ei lisätty oppitunteihin) nähden muun muassa lukemisessa, matikassa ja tavaamisessa. Yhdysvaltojen terveysministeriö (U.S Department of Health and Human Services) julkaisi vuonna 2010 tutkimuskatsauksen, joka käsittelee laajasti koululiikunnan ja oppimisen yhteyksiä. Katsauksessa mainitaan 50 eri tutkimusta, joissa 50 prosentissa tutkimuksista liikunta oli vaikuttanut myönteisesti oppimistuloksiin. Katsauksessa mainitaan, että akateemisten aineiden kustannuksella lisätty liikunta vaikuttaa myös akateemisten aineiden osaamiseen myönteisesti. Toisin sanoen lukuaineiden vähennetty opiskelu määrä ja lisätty liikunnan määrä tuovat samat tulokset lukuaineiden opiskelussa, mutta parantavat oppilaiden fyysistä terveyttä aikaisempaan nähden. Katsauksen tutkimukset osoittavat, että

liikunnalla on selkeitä myönteisiä vaikutuksia akateemisiin saavutuksiin, muistiin ja kielellisiin taitoihin (Rasberry ym. 2011, 28).

Liikunnan suoraa vaikutusta oppimistuloksiin on vaikea mitata ja nähdä, mutta epäsuora vaikutus jonkun muun tekijän, esimerkiksi keskittymiskyvyn paranemisen kautta pystytään osoittamaan (Syväoja ym. 2012b, 20). Liikunnan vaikutusta oppimiseen pystytään nykypäivänä tutkimaan aivotutkimuksen avulla. Tutkimuksilla on pystytty osoittamaan, että liikunta muun muassa lisää aivojen verenkiertoa, mikä vaikuttaa myönteisesti aivojen hapen saantiin. Lisäksi on huomattu, että kestävyysliikunta vaikuttaa suoraan aivojen hiussuoniston määrään. Liikunta vaikuttaa myös aivojen hippokampuksen uusien hermosolujen luontiin, mikä vaikuttaa myönteisesti oppimiseen ja muistamiseen. (Syväoja ym. 2012b, 20.) (Syväoja ym. 2012, 20.) On outoa, että liikunnan määrä on kouluissa vähäistä, vaikka selkeitä merkkejä liikunnan ja oppimisen myönteisestä yhteydestä on paljon.

Tutkielmassani käytän koulun liikuntatunneista useimmiten termiä *liikunta-oppiaine*, mutta selkeissä asiayhteyksissä lyhennän *liikunta-oppiaineen* pelkäksi *liikunnaksi* tekstin sujuvuuden lisäämiseksi. *Koululiikunnalla* tarkoitetaan tutkielmassani kaikkea koulupäivän aikana tapahtuvaa fyysistä aktiivisuutta, ei pelkästään liikuntatuntien aikana tapahtuvaa liikuntaan vaan myös esimerkiksi välitunti liikuntaa.

Liikunta-oppiaineen arvo –aihe valikoitui tutkittavakseni, koska jo omana kouluaikanani alakoulussa koin, että liikunta-oppiaine ei saanut samankaltaista arvostusta kouluni opettajilta kuin mitä teoria-aineet saivat. Liikunta-oppiaineen merkitystä vähäteltiin. Vähättely näkyi koulun liikuntaan liittyvissä asenteissa ja teoissa. Jos esimerkiksi äidinkielen tunti jäi koulun yhteisen tapahtuman takia pois aikataulusta, oli se luokanopettajamme mielestä ikävä asia, koska äidinkielen oppiminen oli todella tärkeää hänelle. Jos liikunta jäi pois aikataulusta, ei tämä juuri opettajaa hetkauttanut, koska hänelle liikuntatuntien vähentymisellä ei ollut merkitystä.

Valitsin tutkielman aiheen, jolla on minulle henkilökohtainen merkitys. Haluan vaikuttaa liikunta-oppiaineen ja koululiikunnan arvostuksen muuttamiseen suomalaisissa kouluissa.

Tutkimukseni pyrkiikin tuomaan esille tämän hetken koulujemme suhtautumisen liikuntaa ja liikunta-oppiainetta kohtaan. Aihe on erittäin ajankohtainen ja jotta nykytilannetta pystyttäisiin muuttamaan, täytyy tilannetta ensiksi tutkia. Tutkimusnäytön kautta aiheen toivoisi herättävän keskustelua.

Liikuntasuosittelun mukaisesti, yli 60 minuuttia päivässä liikkuvia lapsia on alakouluikäisistä 49% ja yläkouluikäisistä enään 18% (Tammelin, Kulmala, Hakonen & Kallio 2015). Koululiikunta tavoittaa lähes kaikki ikäluokan lapset ja nuoret, koska lähes poikkeuksetta kaikki heistä käyvät koulua. Koululiikunnassa liikkuu sellaisetkin lapset ja nuoret, jotka eivät liiku vapaa-ajallaan riittävästi. Näin ollen koululiikunnalla on erittäin suuri potentiaali toimia ikäluokkien liikuttajana. Koululiikunnan arvo on erittäin ajankohtainen tällaisena aikana, jolloin nuorten liikunnallinen passiivisuus on kasvanut ja ylipainon aiheuttamat sairaudet lisääntyvät kovaa vauhtia (Fogelholm 2005, 2377). Liikunnan määrää lisäämällä kouluissa myös kouluviihtyvyys paranisi, koska koulua käyvät lapset pitävät koululiikunnasta. Palomäen ja Heikinaro-Johanssonin (2011) toteuttaman tutkimuksen mukaan yhdeksäsluokkalaisista pojista 78 prosenttia ja tytöistä 65 prosenttia nauttii ja innostuu koululiikunnasta. (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 69.)

Liikunta oppiaineen suosiota ja arvostusta on oppilaiden keskuudessa tutkittu jonkin verran. Useiden tutkimusten mukaan liikunta on oppilaiden keskuudessa erittäin suosittu oppiaine (Carlson 1995; Heikinaro-Johansson ym. 2008; Heikinaro-Johansson, Palomäki & Kurppa 2011). Liikunta oppiaine on nuorille tärkeä sen sosiaalisen ja elämyksiä tarjoavan luonteen takia (Huisman 2004, 137). Oppilaat tykkäävät liikuntatunneista, koska oppitunneilla on hauskaa. Tytöille tärkeää liikunnassa on oman hyvinvoinnin ylläpitäminen. Pojille taas liikunta antaa mahdollisuuden fyysiseen aktiivisuuteen, kilpailuun ja itsensä ylittämiseen. (Heikinaro-Johansson ym. 2008, 35.) Oppilaiden liikunnan arvostuksesta tiedetään paljon, mutta opettajien arvostusta liikunta-oppiainetta ja liikunnanopettajia kohtaan ei ole Suomessa suoraan tutkittu.

2 ARVO, ARVOSTUS JA ASENNE

2.1 Arvo ja sen lähikäsitteet

Arvo on monimuotoinen käsite. Se ymmärretään eri tavoin siirryttäessä tieteenalasta toiseen. Käsitteenä arvo näyttäytyy eri tavalla esimerkiksi matematiikassa kuin sosiologiassa (Marshall, Marshall & Scott 2009, 245). Helkaman (2009, 32–33) mukaan kansantaloustieteilijät pohtivat miten markkina-arvot käyttäytyvät, filosofit kysyvät mikä on arvokasta ja sosiaalipsykologiassa mietitään ihmisten arvoja ja arvojärjestyksiä. Sosiologiassa arvot nähdään yleensä sosiaalisina arvoina. Tieteen alasta riippuen ja jopa saman tieteenalan sisällä arvo voidaan käsittää eri tavalla. Yksi tutkija pitää arvoa erittäin pysyvänä ihmisen piirteenä, kun taas toinen uskoo arvojen muuttuvan läpi ihmisen elämän.

Sosiaaliset arvot ovat usein ympäristöstä opittuja, hyvin pysyviä taipumuksia toimia ennakoitavalla tavalla erilaisissa tilanteissa. (Allardt 1983, 51.) Puohiniemi (2006, 8) selittää arvojen olevan motivaatiomme lähtökohta, koska ne osaltaan ohjaavat toimintaamme ja kiinnostustamme. Arvot ajatellaan olevan yksilön pysyviä ominaisuuksia, joita hän noudattaa tehdessään erilaisia valintoja elämässään (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 1998, 181). Perinteinen tapa analysoida arvoja on olettaa, että ihmiset liittävät arvojensa alle samankaltaisia asioita. Samanlaisten asioiden arvottaminen mahdollistaa arvojen mittaamisen. Mittaamalla ja priorisoimalla arvojaan yksilö luo arvojensa tärkeysjärjestyksen eli arvojärjestyksen, joka ohjaa hänen päätöksentekoaan ja toimintaansa. (Helkama ym. 1998, 181.)

Arvot määräytyvät yksilölle vallitsevasta kulttuurista. Suomalaiset arvot määräytyvät meille kansamme ja kulttuurimme perinteistä. Opimme yhteisön jäsenenä sitä, mitä meidän tulisi arvostaa ja mistä yhteisö meitä arvostaa. Arvot muotoutuvat ihmisen elämänsä ajan, ollen kuitenkin erittäin vakaita verrattuna asenteisiin. (Jaari 2004, 105; Puohiniemi 2002, 5–6.) Inglehartin (1977) mukaan yksilön nuoruudessa omaksumat arvot kestävät yleensä elämän loppuun saakka. Pystyäksemme ymmärtämään eri yhteiskuntien erilaisia arvoja tulisi meidän tietää, miten yhteiskunnassa asetetaan arvoja ja millaisessa tärkeysjärjestyksessä ne ovat

(Allardt 1983, 51). Ilmasen (2013, 50–55) mukaan terveys ja kunto ovat liikuntaan liittyviä arvoja, jotka ovat yleisesti hyväksytyt suomalaisessa yhteiskunnassamme.

Airaksinen (1987, 130–131) käsittää arvon kaikkena haluttuna, tavoiteltuna ja arvostettuna. Hänen mukaansa myös vapaus ja oikeuskin ovat arvoja itsessään. Hän näkee toiminnan päämäärän ja tarkoituksen määräytyvän tekijän arvoista. Purjon (2014, 20) mukaan yksilö ponnistelee etsiessään mahdollisuuksia kokea arvojensa mukaisia merkityskokemuksia kuten esimerkiksi rakkauden kokemuksia. Näistä arvotajuntaansa rikastuttavista kokemuksista yksilö kartuttaa henkistä kehittyneisyyttään ja lujittaa tai punnitsee ja mahdollisesti muokkaa arvojaan.

Ahlmanin (1967, 158) mukaan arvot ovat aina täysin subjektiivisia ja arvojen pitkä, pysyvä samanlaisuus luo ihmisen luonteen. Airaksisen (1987, 133) mielestä arvot ovat myös objektiivisia, koska tekijä ei aina tiedä, mihin hän toiminnallaan pyrkii ja hänen valintojaan kyetään arvostelemaan. Engeström (2005, 325) näkee arvojen kiinnittyvän erilaisiin kohteisiin. ”Ihmishengen arvoa ei voida mitata”-lausahdus kiinnittää arvon ihmishenkeen ja antaa sille mittaamattoman korkean arvon.

Arvoja voidaan erotella itseis- ja välinearvoihin. Itseisarvo on absoluuttinen arvo, jonka hyvyys riippuu vain siitä itsestään, huolimatta siitä mitä sillä voitaisiin saavuttaa. Itseisarvoa tavoitellaan vain sen itsensä vuoksi. Itseisarvoja ei voi sellaisenaan saavuttaa, vaan niitä voidaan kokea jonkin arvonkantajan kautta. Arvonkantaja voi olla esimerkiksi ihminen, olento, esine tai ilmiö. Hyvyys, totuus, kauneus ja rakkaus ovat olleet itseisarvojamme jo antiikin Kreikasta lähtien. Itseisarvo on arvo jo yksinäänkin, kun taas välinearvon arvo ilmenee vasta kun se liittyy johonkin mahdolliseen. Välinearvo on itseisarvojen mahdollistaja. Välinearvot (esimerkiksi hyöty) ovat ihmisen toiminnan lähtökohta, ne antavat merkitystä ihmisen toiminnalle. (Airaksinen 1987, 134–135; Purjo 2014, 2, 100–102.)

Purjo (2014,43) näkee arvon ja *arvostuksen* omina käsitteinään. Objektiivinen arvo kuten kauneus on arvo, vaikka yksilö ei pitäisikään sitä arvona. Arvon luonne ei riipu siitä näkevätkö ihmiset sitä arvona tai pitävätkö he sitä arvokkaana, arvon arvoluonne kuitenkin

säilyy. Kotkavirta ja Nyysönen (1996, 8–9) selittävät arvon ja arvostamisen liittyvän toisiinsa. Heidän mukaansa arvostaminen on arvoon kohdistuva subjektiivinen toiminto, jossa tavoittelemamme asiat näyttäytyvät meille arvokkaina eli arvossa pidettyinä. Airaksisen (1987, 132–133) mukaan arvostuksella tarkoitetaan arvoista kumpuavaa myönteistä ajatusta, joka voi ohjata yksilöä ja tämän päämääriä. Kaupin (2002, 283) mukaan ihmisen arvostus näkyy tämän teoissa ja suhtautumisessa erilaisiin asioihin ja ilmiöihin. Arvostus ja varsinkin sen esiintuominen on sidonnainen ihmisen tunteisiin ja se voi vaihdella tilanteista riippuen.

Arvo on asia, johon yksilön toiminta tähtää ja arvostus on yksilön käsitys tästä päämäärästä ja sen olemuksesta. Arvostukset määrittävät yksilön asenteita. Yksilön arvostuksista määräytyy esimerkiksi yksilön asenne liikuntaa kohtaan. (Kotkavirta & Nyysönen 1996, 11–14; Cooper, Blackman & Keller 2016, 2–6.) Kotkavirta ja Nyysönen (1996, 8) pohtivat arvostusta seuraavasti: ”Tavoittelemme erilaisia asioita koska ne ovat arvokkaita vai ovatko nuo asiat arvokkaita siksi että tavoittelemme niitä.” ”Tarvitsemme, haluamme, toivomme, siis arvostamme erilaisia asioita ja siksi pyrimme saavuttamaan niitä.”

Asenne kuvaa psyykkistä olotilaa jotain abstraktia tai konkreettista asiaa kohtaan, joka syntyy kohteen arvioimisen seurauksena (Cooper ym. 2016, 2–6). Asenne käsitetään psykologisena taipumuksena, joka ilmenee jonkin ilmiön arvioimisena myönteisesti tai kielteisesti erilaisin voimakkuuksin. Asioiden arvioiminen ja sitä kautta asenne rakentuu yleensä yksilön tietoisuudesta, tunteista tai käyttäytymisestä arvioitavaa asiaa kohtaan. Yksilön asenteiden vahvuus vaihtelee. Muistiin tallennetut asenteet ovat pysyvämpiä ja ennakoivat suuremmalla todennäköisyydellä yksilön käytöstä verrattuna hetkessä syntyneisiin asenteisiin. (Cooper ym. 2016, 7; Eagly & Chaiken 1993, 2.)

Woodin (1980) mukaan asenteet rakentuvat kolmesta osatekijästä; tiedollisesta, tunteellisesta ja käyttäytymistä ohjaavasta tekijästä. Tiedollinen osatekijä koostuu yksilön uskomuksista ja ajatuksista liittyen asenteen kohteeseen eli asenneobjektiin. Tunne koostuu tunteista ja voimakkuudesta, jotka liittyvät asenneobjektiin. Tämä osatekijä kertoo asenteen tunneperäisestä latauksesta. Käyttäytymistä ohjaava osa selittää toimintaamme asenneobjektia kohtaan. Toisaalta se on yksilön toimintavalmius objektia kohtaan.

Asenteet syntyvät pääosin uskomusten ja tunteiden summana. Persoonasta riippuen toiset ihmiset perustavat asenteensa enemmän tietoon, kun taas toiset perustavat asenteensa enemmän tunteeseen. Yleisesti asenteet muokkautuvat erittäin paljon myönteisten ja kielteisten kokemusten myötä. (Cooper ym. 2016, 49–50.) Asenteita opitaan myös sosiaalisten suhteiden kautta. Asenteita aletaan oppia jo varhaisessa lapsuudessa vanhemmilta kopioimalla, esimerkiksi suosikki jääkiekkjoukkue. Nuoruudessaan yksilö omaksuu asenteita kavereiltaan ja idoleiltaan mediasta. Aikuisikään tullessa ihmisellä tulisi olla kyky puntaroida erilaisia väitteitä ja tunteita ja muodostaa niiden pohjalta itselleen sopivia asenteita. (Adewuyi 2012, 64.) Puohiniemen (2002, 5–6) mukaan ihmiselle muodostuu koko ajan uusia asenteita. Sitä mukaan kun ihminen tutustuu uusiin asioihin, muodostaa hän myös niitä kohtaa asenteen, esimerkiksi uutta muoti-ilmiötä kohtaan muodostetaan asenne sen mukaan onko uusi ilmiö mieluinen vai kielteinen.

Karvosen (1970, 10–11) mukaan asenteiden omaksuminen ja niiden muuttuminen tapahtuu oppimisen seurauksena. Yksilö yksinkertaistaa monimuotoista kokemusmaailmaansa kehittäessään henkilökohtaisia kognitiivisia kategorioita jäsentääkseen ympärillään tapahtuvia ilmiöitä. Jo pelkkä asenneobjektin tuttuus tai asian omistaminen saavat meidät pitämään tästä kohteesta, eli asennoitumaan siihen myönteisesti (Helkama ym. 1998, 188). Helkaman (1998, 181) mukaan arvoihin verrattuna asenteet ovat kuitenkin kapea-alaisia ja muuttuvia. Asenteilla on aina suora kohde. Asenteet voivat olla pintapuolisia ja ne voivat muuttua nopeasti (Allardt 1983, 55).

Asenneobjektit voivat olla sosiaalisessa kokemusmaailmassamme kokemiamme ilmiöitä. Voidaan ajatella, että opettajien omana kouluaikana omaksumansa asenteet koululiikuntaa ja liikunnanopettajaa kohtaan voivat ohjata heidän nykyistäkin suhtautumista kyseisiin asenneobjekteihin. Asenne voi aluksi pysyä muuttumattomana, vaikka uusi liikunnanopettaja kolleega olisi erilainen kuin nuoruuden liikunnanopettaja tai vaikka asennoitujan oma suhde liikuntaan olisi vuosien varrella muuttunut. (Helkama ym. 1998, 188; Taskinen 1994, 2.)

2.2 Liikunnan arvo oppiaineena

Liikunta-oppiaineen arvoa voidaan perustella kahdesta näkökulmasta. Fyysisestä näkökulmasta se opettaa lapsille ja nuorille monenlaisia motorisia liikuntataitoja. Erilaisten liikunnallisten taitojen ja liikunnallisten elämysten saaminen on jo itsessään erittäin arvokasta. Toisaalta liikunta oppiaineen arvokkuutta voidaan perustella myös sen opetuksellisen potentiaalin takia. Liikunta-oppiaineen avulla voidaan opettaa monia elämässä tarvittavia taitoja, kuten esimerkiksi pitkäjänteisyyttä, tunteiden säätelyä sekä sääntöjen noudattaminen. Liikunta-oppiaineena avulla lasten ja nuorten tietoja ja taitoja sekä heidän hyvinvointiaan voidaan kehittää ja parantaa tavoin, johon muut koulun oppiaineet eivät pysty. (Pühse & Gerber 2005, 20; POPS 2014, 433–435.)

Liikunta-oppiaineen arvoa on kritisoitu jo 1960-luvulta alkaen. Englantilaiset filosofit Peters ja Hirst ja heidän jälkeensä 1990-luvulla Reid ja Carr ovat ihmetelleet ja kritisoineet liikunta-oppiaineen arvoa koulun oppiainekentässä. Näiden analyttistä koulukuntaa edustavien filosofien mielestä oppiminen on mielen tiedollista kehittämistä, joka avaa oppijan silmiä ymmärtämään omaa olemassa oloaan ja paikkaansa maailmassa värikkäämmiin. Tällöin oppimisella ei ole mitään tiettyä tarkoitusta, vaan se on matka laajempaan näkemykseen maailmasta. Filosofit uskovat persoonan hyvinvoinnin koostuvan teoreettisesta ja käytännöllisestä tiedosta. Näitä tietoja harjoittaa koulussa muun muassa estetiikka, matematiikka, tiede ja filosofia. Heidän mielestään liikunta-oppiaine on enemmän tai vähemmän perustellusti hedonistista (mielihyvään ja onnellisuuteen tähtäävää) toimintaa, eikä koulutusta tai koulutukseen kuuluva oppiaine. (McNamee 2005, 2–5.)

McNameen (2005, 8) mukaan monet liikunnan opettajat ovat kokeneet alemmaa asemaa omaa oppiainettaan korkeammalla “oppiainehierarkissa” oleviin oppiaineisiin nähden, oppiaineisiin, jonka tieto voidaan tehdä helposti nähtäväksi erilaisin kokein. Tämä on yksi suurimmista tekijöistä, joka aiheuttaa ammatillista epävarmuutta liikunnanopettajille. Peters ja Reid (2005, 7) ovat todenneet, että praktinen eli käytännöllinen taito ja tieto, jota liikunnan oppitunneilla opitaan, ei ole merkittävä vaikuttaja ihmisen elämän laatuun. McNamee (2005, 7) kuitenkin huomauttaa, että miljoonien ihmisten elämässä juuri liikunta ja urheilu on keskeinen

vaikuttaja heidän elämän laatuunsa. (McNamee 2005, 7.) Suomessa liikunta-oppiaineen yksi suurimmista tavoitteista on opettaa oppilaat terveyttä edistävään, koko elämän mittaiseen liikkumiseen. Tavoitteen täyttyessä liikunta-oppiaineella olisi merkittävä ja kauaskantoinen vaikutus oppilaiden elämänlaadulle. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 433).

Liikunnan oppiaineen kritisoijat kokevat, että liikunnanopetuksesta saatava tietous on ihmisillä jo valmiiksi, kokemustietona. Kokemustiedon valjastaminen käytäntöön voidaan nähdä olevan kuitenkin heikolla pohjalla, koska koko ajan teollistuneiden maiden ihmiset lihovat ja ovat fyysisesti vähemmän aktiivisia. (McNamee 2005, 6.) Teollistuneissa sivistysvaltioissa liikunta-oppiaineen arvona voidaan pitää sen mahdollisuutta liikuttaa lähes kaikkia yhteiskunnan lapsia. Näin ollen voidaankin kysyä, mikä tilanne olisi ihmisten fyysisen aktiivisuuden ja ylipainon kanssa ilman koulujen liikuntatunteja. McKenzien ym. (2009, 220) mukaan koulujen liikuntatunnit ovat ainoa paikka köyhien perheiden lapsille, missä he voivat oppia tärkeitä liikunta-taitoja.

Yhdistyneiden kansakuntien erityisasiantuntija Adolf Ogin (2005) mukaan liikunta-oppiaine kasvattaa oppilaita elämää varten monella eri tapaa. Liikuntatunneilla kasvatetaan vastustajan ja sääntöjen kunnioittamiseen, ryhmätyöhön ja reiluun peliin. Liikunta-oppiaineella on vaikutuksia ihmisen itseluottamukseen ja pitkäjänteisyyteen sekä yhteisöjen yhteisöllisyyden lujittamiseen. Se on tärkein työkalu, jolla edistetään pelaamisen ja leikin mahdollisuutta maailman kaikille lapsille ja nuorille. Liikunnan mahdollisuuksia tulisi parantaa entisestään, koska sen nähdään auttavan ihmistä kasvamaan täyteen potentiaaliinsa. (Pühse & Gerber 2005, 7–8.)

Ilmasen (2013, 54–55) mukaan terveys ja hyvinvointi ovat Suomessa liikunta oppiaineen tärkeimpiä arvoja. Ne ovat arvoja, joiden saavuttamiseen fyysisellä aktiivisuudella pyritään. Liikunnanopettajan yhdeksi tärkeimmäksi tehtäväksi luetaan oppilaiden sosiaalistaminen liikunnalliseen elämäntapaan. Suomalaisen koulun keskeisiin arvoihin kuuluu lasten fyysisen, motorisen, psykologisen ja sosiaalisen kasvun turvaaminen. Nykyisten tutkimusten (mm. ja Husu, Paronen, Suni & Vasankari 2010; Kokko ym. 2014) mukaan kaikkien 7-18 vuotioiden

lasten ja nuorten tulisi liikkua vähintään 1-2 tuntia päivässä ja liikkumisen tulee olla sykettä ja hengitystä runsaasti nostavaa. Suomalaisissa kouluissa liikuntatunteja on vain kahdesta kolmeen viikossa. Edellä mainitusta yhtälöstä voidaan havaita, että koulun tavoitteet ja toiminta ovat ristiriidassa. Koulun liikuntatunnit eivät pysty nykyisellään kattamaan oppilaidensa liikuntasuosituksia. (Ilmanen 2013, 55.)

3 LIIKUNNAN ASEMA OPPIAINEENA

3.1 Oppiaineen asema kansainvälisesti

Koulujen liikunta-oppiaineen muodollisesta pakollisuudesta huolimatta on jo 1970-luvulta lähtien puhuttu oppiaineen vähäisestä akateemisesta arvosta. Vuonna 1975 Hendry (1975, 6) selitti liikunta-oppiaineen alhaista asemaa kouluissa oppiaineen kokeettomalla luonteella. Useat tutkijat (Evans & Williams 1989; Hargreaves 1977; Kirk 1988) ovat löytäneet samansuuntaisia tuloksia, joiden mukaan liikunta-oppiaine jää akateemisten aineiden “kognitiivisen ylemmyyden” jalkoihin. (Smith & Leng 2003, 204.) Kansainvälisesti oppiaineen alhaisempi asema heijastuu tilojen, välineiden ja koulutetun opettajiston määrän vähäisyytenä, sekä liikunnalle pyhitetyn ajan pienenä määränä. (Green 2008, 45.)

Ensimmäistä kertaa 1970-luvulla kaksi isoa kansainvälistä toimijaa heräsi lujittamaan ja puolustamaan liikunta-oppiaineen asemaa kouluissa. Ensiksi vuonna 1975 Eurooppa-neuvoston järjestämässä konferenssissa julkistettiin European Sport for All asiakirja ja vuonna 1978 Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede-, ja kulttuurirahasto (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) julkisti Charter for Physical education and Sport asiakirjan Pariisissa. Molempien asiakirjojen sisältö kuvailee liikunnan biologisia, kasvatuksellisia ja sosiaalisia hyötyjä nykyaikaiselle yhteiskunnalle. Asiakirjoissa alleviivataan liikunta-oppiaineen ja koululiikunnan välttämättömyyttä yksilön kasvulle ja kehitykselle. Näiden lisäksi ne perustelevat koululiikunnan liittämistä omaksi oppiaineeksi kaikkiin kouluihin. (Hardman & Marshall 2005, 39.)

Seuraavalla vuosikymmenellä liikunnan ongelmiin ja huoliin havahduttiin uudestaan ja 1990-luvulle tultaessa liikunnan vähäinen arvostus tuli näkyväksi maailmanlaajuisesti. Yhdysvalloissa Griffey (1987, 21) esitti huomioitaan amerikkalaisten koulujen liikunnan opetuksen resurssien leikkausta, tuntimäärien vähennystä ja hallinnon ja muiden aineiden opettajien ymmärryksen puutteista liikuntaa kohtaan. Vuonna 1990 Ruotsin opetusministeri ehdotti, että liikunta ei olisi enään pakollinen oppiaine Ruotsin kouluissa (Hardman 1998, 354).

Suuresta mediahuomiosta johtuen huolet liikunta-oppiainetta kohtaan kasvoivat. Huolen siivittämänä järjestettiin useita maailmanlaajuisia konferensseja (muun muassa Critical Crossroads – Decisions for middle and high school physical education, Amerikassa vuonna 1992) ja julkaistiin kansallisia ja kansainvälisiä tutkimuksia liikunnan asemasta. Vuonna 1998 Maailman terveysjärjestö (World Health Organization, WHO) osallistui kansainväliseen keskusteluun ilmaisten kantansa julkilausumassaan koulu liikunnan tärkeyden puolesta. (Hardman 2003, 15–16.)

Vuodesta 2000 alkaen Hardman ja Marshall ovat tutkineet liikunta oppiainetta maailmanlaajuisesti ICSSPE (International Council of Sport Science and Physical Education) world-wide survey-tutkimuksissaan. Tutkimukset suuntautuvat ala- ja yläkouluihin. (Hardman & Marshall 2000.) Tuoreimmassa tutkimuksessa vuodelta 2013 (Hardman, Murphy, Routen & Tones, 2013) tietoa on kerätty 232 maan tai autonomisen alueen liikunnan opetuksesta. Tutkimuksessa on keskitytty muun muassa oppiaineen opetussuunnitelman vaatimuksiin ja sen toteutukseen, liikunnan opetuksen määrään, oppiaineen aseman opetussuunnitelmissa, havaintoihin päättäjien asenteesta oppiainetta kohtaan ja oppiaineen resursseihin kouluissa. (Hardman 2003, 16.)

Hardmanin ja Marshallin vuoden 2009 tutkimuksessa liikunta on mainittu virallisena oppiaineen 83%:ssa tutkimusmaiden opetussuunnitelmista. Määrätyinä ja pakollisena oppiaineena liikunta mainitaan 2009 vuoden tutkimuksessa 83%, mutta vuonna 2013 luku on 79%. Vuoden 2001 tutkimuksessa luku on ollut 71%. Vaihtelua aiheuttaa isojen maiden kuten Yhdysvaltojen eri osavaltioiden muuttuneet liikuntaa koskevat määräykset. Uusimman tutkimuksen mukaan 71% maista toimii oikeasti valtakunnallisten säännösten mukaan eli noin 8% tutkimuksen maista ei säännöksistä huolimatta välttämättä noudata niitä. Tutkimuksessa mainitaan, että monessa Euroopan maassakin 3 tuntia liikuntaa viikossa on pakollista opetussuunnitelmissa, mutta silti 2 tuntia on yleinen määrä, joka toteutuu. (Hardman 2003, 17; Hardman & Marshall 2009, 24–25; Hardman ym. 2013, 21–23.)

Hardmanin ym. (2013, 24–26) mukaan koulujen liikuntatunteihin käyttämä aika vaihtelee paljon maantieteellisesti ja kouluasteittain. Euroopan keskiarvo alakoulussa on 109 minuuttia

ja yläkoulussa 105 minuuttia. Pohjois-Amerikassa yläkouluissa liikuntaan käytetään keskimäärin 125 minuuttia viikossa, mikä on eniten kaikista maanosista. Liikuntatunteihin käytetään maailmanlaajuisesti 98 minuuttia viikossa, koulutasosta riippumatta. National Association for Sport and Physical Education (NASPE) Pohjois-Amerikassa suosittelee alakouluihin 150 ja yläkouluihin 225 minuuttia liikuntaa viikkoon (Burgeson, Wechsler, Brener, Young & Spain 2001, 282–289). Minuuttimäärät ovat vähentyneet 2000-luvun alusta. Esimerkiksi yläkouluissa maailmanlaajuisesti on aiemmin liikuttu 143 minuuttia, nykyään vain 99 minuuttia. (Hardman ym. 2013, 24–26.) Tieto liikunnan terveystaustasta ja liikuntaan varattu aika kouluissa eivät vastaa toisiaan.

Viimeisimmässä ICSSPE –tutkimuksessa (Hardman ym. 2013, 28) liikunta-oppiaine saa 54%:ssa tutkimusmaista heikomman aseman verrattuna muihin kouluaineisiin. Euroopassa tilanne on hyvä, sillä täällä liikunta koetaan 92%:ssa vastauksista yhtä arvokkaaksi oppiaineeksi kuin muutkin aineet. Pohjois-Amerikassa tilanne on liikunta-oppiaineen osalta heikko, koska 77%:ssa vastauksista liikunta koetaan alhaisemmaksi aineeksi muihin verrattuna. Oppiaineen alhaiseen asemaan vaikuttaa oppiaineen ei-akateeminen luonne, oppiaineen alhainen vaatimustaso, opetussuunnitelmien vähäinen tuntimäärä ja rehtorien ja muiden aineiden opettajien kielteinen asenne oppiainetta kohtaan. (Hardman ym. 2013, 28.)

McNameen (2005, 8) mukaan monet liikunnanopettajat ovat kokeneet oman oppiaineensa aseman alhaiseksi korkeammalla “oppiainehierarkissa” oleviin oppiaineisiin nähden. Tämä on yksi suurimmista tekijöistä, joka aiheuttaa ammatillista epävarmuutta. Oppiaineen arvoa voidaan havainnoida peruutettujen oppituntien määrässä. Liikunnan tunteja peruutetaan 44%:ssa tutkimuksen maista enemmän kuin akateemisten oppiaineiden tunteja. Peruuttamisen syitä voivat olla muun muassa opiskeluvarojen leikkaukset, liikuntapaikkojen ja –välineiden vähyys, liikuntapaikkojen valmistelut koetiloiksi, erilaiset koulun tilaisuudet tai huonot sääolosuhteet. (Hardman ym 2013, 28.)

Liikuntapaikkojen ja liikuntavälineiden kunnon ja määrän perusteella voidaan myös tarkastella liikunta-oppiaineen asemaa. Maailmanlaajuisesti 44% vastaajista ovat sitä mieltä, että liikuntapaikat ovat heikkoja tai riittämättömiä. 57%:sesti vastaajat kokevat liikuntatilojen

määrän rajallisiksi tai riittämättömiksi. Vastaajista 39% on sitä mieltä, että liikuntavälineiden kunto on heikko tai todella heikko ja 61% mielestä liikuntavälineiden määrä on rajallinen ja riittämätön. Suurimmat ongelmat liikuntapaikkojen ja liikuntavälineiden kohdalla on taloudellisesti heikoissa maanosissa, kuten Afrikassa, Etelä-Amerikassa ja Lähi-Idässä. (Hardman ym. 2013, 53–55.)

Hargreavesin (1982, 9) mielestä liikunnanopettajien on oltava valmiita taistelemaan oppiaineensa puolesta parantaakseen liikunta-oppiaineen asemaa kouluissa. Minkään muun oppiaineen opettaja ei puolusta liikunnan asemaa. Liikunnanopettajien on oltava valmiita perustelemaan liikunnan tärkeämpi merkitys johonkin toiseen oppiaineeseen nähden. McNameen (2005, 5) mukaan Brittien saarilla liikunta-oppiaine on kasvattanut arvostustaan sen opettajien akateemisen koulutuksen myötä. Akateeminen koulutus takaa opettajille leveämmän ja syvemmän tietopohjan aineen opetukselle. Ogin (2005, 8) mukaan kansainvälinen tutkimustieto liikunta oppiaineen myönteisistä vaikutuksista olisi tarpeellista, jotta oppiaineen asemaa saataisiin lujitettua akateemisten aineiden joukossa (Pühse & Gerber 2005, 8).

3.2 Liikunnanopettajien asema kansainvälisesti

Nykypäivänä liikunnanopettajalta vaaditaan paljon erilaista osaamista. Pitää osata opettaa monipuolisia liikunnan sisältöjä oppilaslähtöisesti ja motivoivasti. Toisaalta liikunnanopettajan odotetaan kasvattavan oppilaitaan terveelliseen elämäntapaan. Samalla liikunnan kautta halutaan oppilaiden sosiaalisen- ja psyykkisen toimintakyvyn kehittyvän. Uutuutena on tullut myös odotukset liikunnanopettajan toimimisesta liikuntatuntien ulkopuolella koko koulun terveystuottajana ja hyvinvoinnin asiantuntijana. (Dowling 2011, 6; Lyyra, Palomäki & Heikinaro-Johansson 2016, 48; POPS 2014, 274.)

Hardmanin ym. (2009, 47–48) tutkimuksessa 28% tutkimukseen vastaajista koki liikunnanopettajan aseman olevan huonompi mitä muiden aineiden opettajien. Liikunnan opettajien ammattiin kuuluu paljon opetuksen ulkopuolisia tehtäviä verrattuna muiden aineiden opettajien ammattiin, jotka pelkästään opettavat. Ansaitakseen saman palkan kuin

muut opettajat liikunnanopettaja valmentaa koulun joukkueita, toteuttaa terveyst- ja liikuntaneuvontaa koulussaan, liikuttaa esimerkiksi koulun henkilökuntaa. Neljää vuotta myöhemmin (Hardman ym. 2013, 34.) tilanne liikunnanopettajien arvostuksen osalta on parantunut. Tutkimuksen mukaan 18%:ssa vastaajamaista liikunnanopettajalla on alhaisempi asema muiden aineiden opettajiin nähden. Muutos on merkittävä aiempaan tutkimukseen nähden. Kaksi prosenttia vastaajista näkee liikunnanopettajilla jopa korkeamman asema muihin opettajiin nähden. Latinalaisessa Amerikassa liikunnanopettajilla nähdään olevan 47%:sesti huonompi asema muihin opettajiin verraten. (Hardman ym. 2013, 34.)

Kansainvälisesti liikunnanopettajat kärsivät oppiaineensa alhaisesta arvostuksesta koulumaailmassa. Liikunnanopettajat kokevat, että muut opettajat eivät arvosta liikuntaa oppiaineena. Liikuntaa pidetään ei-akateemisena oppiaineen ja sen opettajia ”vain urheilun opettajina”. (Moreira, Fox & Sparkes 1995, 127.) Bainin (1990) mukaan puutteelliset tilat ja välineet, isot luokkakoot, oppilaiden ja opettajien piittaamattomuus sekä liikunta oppiaineen matala akateeminen asema saattavat tulla shokkina työtään aloitteleville nuorille liikunnanopettajille. Varsinkin kun yleisesti ottaen on todettu, että opettajankoulutus ei valmista opiskelijoitaan opettajantyön todelliseen arkeen. Koulutuksen ja työn vähäinen vastaavuus vaikuttaa merkittävästi opettajien työssäjaksamiseen. (Bain 1990, 759, 762.)

3.3 Oppiaineen ja liikunnanopettajien asema Suomessa

Heikinaro-Johanssonin ja Telaman (2005, 256) mukaan suomalaisessa koululaitoksessa suurin painoarvo on selkeästi akateemisilla oppiaineilla. Liikunta-oppiaine on kuitenkin säilyttänyt asemansa melko samanlaisena vuosien saatossa. Muista taito- ja taideaineista on leikattu tunteja akateemisille aineille, kun taas liikuntaa yritetään kouluihin lisätä. Tästä selkeimpänä merkinä nähdään uudessa peruskoulun tuntijaossa lisääntyneet liikunta-oppiaineen vuosiviikkotunnit. (Pühse & Gerber 2005, 256; Laine 2015, 147.)

Suomessa liikunta-oppiaineeseen käytetään vähän aikaa kouluviikosta verrattuna naapurimaihimme. Hardmanin ym. (2013, 114) tutkimuksen mukaan Suomen alakouluissa kouluviikosta liikuntaan aikaa kuluu keskimäärin 88 minuuttia ja yläkoulussa liikunnalle

pyhitetään 81 minuuttia. Ruotsissa vastaavat luvut ovat 85 ja 102 minuuttia, Norjassa 100 ja 120 minuuttia ja Virossa 135 ja 90 minuuttia. Suomen kouluissa vuosittain liikunta-oppiaineeseen käytettävää aikaa lisätään tänä vuonna 57:stä tunnista 63:een tuntiin vuodessa (Education 2013, 48). Vielä vuonna 1985 peruskouluissamme liikuntaan käytettiin 22-23 vuosiviikkotuntia (38 tuntia opetusta lukuvuoden aikana). Nykyään kyseinen luku on 20 vuosiviikkotuntia (Pietilä 2009, 1; Tuntijakoasetus 422/2012.)

Heikinaro-Johanssonin ja Telaman (2005, 262) mukaan liikunta oppiaineen erilainen arvo akateemisiin oppiaineisiin nähden tulee näkyviin lukioiden ylioppilaskirjoituksista, joissa liikunta-oppiaine ei ole mukana. Ylioppilaskirjoitusten arvosanat vaikuttavat merkittävästi jatko-opintoihin haettaessa. Useisiin lukioihin on järjestetty mahdollisuus suorittaa taito- ja taideaineiden diplomeja, jotka pyrkivät nostamaan näiden aineiden arvostusta akateemisesti painotetuissa lukioissa. (Pühse & Gerber 2005, 262.)

Vielä 1990-luvun alkupuolella Taskisen (1994) mukaan muiden aineiden opettajat kokivat liikunnan tasavertaisena oman opetettavan aineensa kanssa. Muiden aineen opettajien mielestä heidän oman aineensa opettaminen ei vaatinut enempää opettajan ammattitaitoa kuin liikunnan opettaminenkaan. Heidän mielestään liikunta oli yhtä tärkeä tulevaisuutta varten kuin heidän omat oppiaineensa. Naisopettajat arvostivat liikuntaa enemmän kuin miesopettajat. Lukiossakin liikuntaa arvostettiin, vaikka se ei lukeudu kirjoitettaviin aineisiin. Kouluasteella ei ollut merkitystä liikunnan saamaan arvostukseen. Muiden kuin liikunnanopettajien mielestä hyvän liikuntatunnin pitäminen ei onnistu keneltä tahansa. Muiden aineiden opettajat eivät koe pystyvänsä korvaamaan liikunnanopettajaa liikunnan opetuksessa liikunnanopettajan ollessa poissa. Opettajien mielestä liikunnan opettamiseen tarvitaan yliopistotasoinen koulutus. Naisopettajat kokivat liikunnanopettajan tarpeellisemmaksi kuin miehet. Muiden aineiden opettajien mielestä liikunnanopettajat eivät opetettavan aineensa puolesta luo automaattisesti oppilaisiinsa läheisempää suhdetta. Heidän mielestään liikunnanopettajat eivät ole oppilaiden suosikkiopettajia yhtään sen yleisemmin, kuin muutkaan opettajat. (Taskinen 1994, 51–53.)

Opettajan opetusvelvollisuudessa näkyy liikunnanopettajien erilainen arvostus akateemisten aineidenopettajiin nähden. Sekä peruskoulussa että lukiossa liikunnanopettajan pitää opettaa enemmän tunteja kuin useimpien akateemisten aineidenopettajien. Lukioissa liikunnanopettajan pitää opettaa 23 tuntia viikossa, kun äidinkielenopettajan tulee opettaa 16 tuntia viikossa saadakseen saman palkan. Peruskoulussakin liikunnanopettajan pitää opettaa 24 tuntia viikossa, kun äidinkielenopettajat opettavat 18 tuntia ja matematiikanopettajat 21 tuntia saman palkan eteen. (OAJ 2015, 15,18.)

Kurikkalan (2009, 29) tutkielmaan osallistuneiden alakoulujen rehtorien mielestä alakoulun liikuntaan ei tarvita liikunnanopettajaa, vaan luokanopettajan pitämät liikuntatunnit ovat tarpeeksi hyviä alakouluikäisille. Muiden kouluasteiden rehtorit olivat eri mieltä alakoulurehtoreiden kanssa; heidän mielestään liikunnan opettamiseen tarvittiin siihen erikseen koulutetut liikunnanopettajat. Rehtorien omat liikuntakokemukset ohjasivat heidän näkemystä liikunta-oppiaineen arvokkuudesta ja tärkeydestä. Kilpaurheilua harrastaneet rehtorit pitivät liikuntaa tärkeämpänä kuin rehtorit, jotka eivät olleet harrastaneet kilpaurheilua. Samoin myös muiden aineiden opettajien liikunnan arvostus on suorassa suhteessa heidän omiin kokemuksiinsa liikunnasta. Jos omat kokemukset ovat myönteisiä, suhtautuminen liikuntaankin on yleensä myönteistä. Kielteiset liikuntakokemukset, esimerkiksi ikäväksi koettu liikunnanopettaja on, vaikuttanut opettajien kokemuksiin koululiikunnasta kielteisesti. (Ahtiainen 1997, 56–57, 69.)

Erilaiset lait ja asetukset määrittävät liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien asemaa ja arvostusta kouluissamme. Suomalaisella koulutuksella on niin sanottu ohjausjärjestelmä. Ohjausjärjestelmään kuuluvat perusopetuslaki, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikalliset opetussuunnitelmat ja paikallisiin opetussuunnitelmiin perustuvat erilaiset lukuvuosisuunnitelmat. Valtakunnallinen opetussuunnitelma syntyy perusopetuslain ja tavoitteet sekä tuntijaon määräävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta. Valtakunnallisen opetussuunnitelman tehtävä on ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 9.)

Valtakunnallisen opetussuunnitelman Suomessa kokoaa Opetushallitus, joka on osa Opetus- ja Kulttuuriministeriötä. Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa Opetushallitus päättää opetuksen tavoitteista, sisällöistä ja opetuksellisista toimintatavoista. Opetushallitus vastaa myös kansallisen opetuksen seurannasta, järjestäen jatkuvaa opetussuunnitelmien arviointia, jota tekevät tutkijat, opettajat ja eri hallintoviranomaiset. (Ruzzi 2005, 10.) Suomessa paikalliset opetuksen järjestäjät saavat paljon vastuuta, josta esimerkkinä paikalliset opetussuunnitelmat. Opetussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen asiakirja, joka ohjaa paikallisten opetussuunnitelmien valmistelua ja toteutusta. Paikallinen opetussuunnitelma liittää yhteen valtakunnalliset oppimistavoitteet sekä eri alueiden paikalliset ominaispiirteet eheäksi kokonaisuudeksi. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 9.)

Uusimmassa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2014) yläkoulun liikunnasta puhutaan oppilaiden kasvattajana. Toisaalta myös oppilaiden kasvaminen liikunnalliseen elämäntapaan tuodaan vahvasti esille. Liikuntatuntien tulee vaikuttaa oppilaiden fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Tuntien pitää luoda myönteistä suhtautumista liikuntaan ja tuoda liikunnallista iloa oppilaille. Opetuksen pitää olla erilaista eri vuoden aikoina ja sen pitää perustua paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnan tärkeä tavoite on kehittää oppilaiden valmiuksia oman terveytensä edistämiseen. (POPS 2014, 433.)

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa liikunta-oppiaineen tavoitteena on kehittää oppilaiden motorisia perustaitoja ja liikkumismalleja. Liikunnan tulee kasvattaa lapsia liikunnalliseen elämäntapaan, jonka tulisi jatkua läpi koko elämän. Oppiaineen tavoitteena on opettaa tärkeitä arvoja, kuten vastuullisuutta ja sosiaalisuutta. Liikunnan tulisi antaa lapselle ja nuorelle nautinnollisia hetkiä ja opettaa itseilmaisuuksiin. Perusopetuksessa liikunnan päätavoitteena on monipuolisten motoristen taitojen oppimisessa. Lukiossa pääpaino siirtyy terveellisen ja fyysisesti aktiivisen elämäntavan omaksumiseen. Lukiossa opitaan ymmärtämään liikunnallisen aktiivisuuden myönteisiä vaikutuksia fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. (POPS 2014, 434; Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015, 208.)

Liikunnan osalta opetussuunnitelmissa on tapahtunut muutosta. Verrattuna edelliseen opetussuunnitelmaan (2004) nykyinen opetussuunnitelma (2014) kieltää fyysisen kunnon mittaustulosten käytön liikunnan arvioinnin kriteerinä. Arvosanan tulee muodostua puoliksi oppimisesta, eli tavoitteiden mukaisesta kehitymisestä. Puolet arvosanasta ja arvioinnista muodostuu liikuntatunneilla tapahtuneen työskentelyn pohjalta. (Sääkslahti, Huhtiniemi, Pääjärvi-Myllyaho, Penttinen & Mäkelä 2015.) Toisena merkittävänä erona edellisiin opetussuunnitelmiin voidaan todeta urheilujien poistuminen nykyisestä opetussuunnitelmasta. Ainoana yksittäisenä lajina opetussuunnitelmassa mainitaan uinti. Opetussuunnitelma keskittyy motoristen perustaitojen opettamiseen lajikeskeisyyden jäädessä pois liikunnan keskiöstä. Opetussuunnitelmassa tasapaino- ja liikkumistaidot sekä välineenkäsittelytaidot muodostavat liikunnanopetuksen perustan. (POPS 2014, 434.) Opettajalle jääkin päätettäväksi, miten näitä taitoja oppilailleen opettaa.

Dawnin ja Evansin (2005, 21, 34) mukaan liikunnan opetussuunnitelmassa näkyy välillä peitellysti ja toisinaan taas selkeästi, miten se on kytköksissä laajemmin yhteiskunnan arvoihin ja järjestelmiin. Siitä mitä opetussuunnitelmiin sisällytetään tai että miten paljon oppiainetta opetetaan päätetään poliittisin päätöksin. Yhdysvalloissa liikunta-oppiaineen opetusmallit ovat vaihdelleet yhteiskunnan eri tarpeiden mukaan niin nopeasti, että liikunnan opetussuunnitelmaa onkin yleisesti kutsuttu opetussuunnitelmien kameleontiksi (McKenzie & Loundsbery 2009, 222).

Toisena liikunta-oppiainetta ohjaavana asiakirjana opetussuunnitelman lisäksi voidaan pitää valtioneuvoston määrittämää oppiaineiden tuntijakoasetus (422/2012). Oppiaineiden tuntijaossa valtioneuvosto päättää opetukseen käytettävän tuntimäärän ja siitä miten tunnit jaetaan eri oppiaineiden kesken. Asetuksessa määritellään pakollisten aineiden ja valinnaisaineiden vähimmäistuntimäärät, joten pientä vaihtelua eri aineiden tuntimäärissä voi esiintyä kuntien ja koulujen välillä. (Opetushallitus 2017.) Tämän hetkisessä tuntijaossa vuosiluokilla 1.–9. liikuntaa tulee olla vähintään 20 vuosiviikkotuntia (vuosiviikkotunti = 38 oppituntia) eli keskimäärin hieman yli kaksi viikkotuntia lukuvuotta kohden. (Perusopetuslaki 628/1998; Tuntijakoasetus 422/2012.)

Vuonna 1993 valtioneuvosto teki päätöksen, jossa taito- ja taideaineiden tunteja vähennettiin ja teoria-aineita tunteja lisättiin peruskouluissa. Silloisessa päätöksessä peruskoulun pakollisen liikunnan vuosiviikkotuntimäärät tippuivat 22-23 tunnista 18 vuosiviikkotuntiin. Vuonna 2012 valtioneuvoston uusimmassa perusopetuksen tuntijakoasetuksessa (422/2012), liikunnan vuosiviikkotuntimäärää nostettiin 20 vuosiviikkotuntiin. Nykyisellään peruskoulussa liikuntaa on noin 100 minuuttia viikossa. Verrattuna äidinkieleen tai matematiikkaan liikuntaa on kuitenkin melko vähän, sillä äidinkieltä on peruskoulussa 42 ja matematiikkaa 32 vuosiviikkotuntia. (Laine, 2015, 147; Tuntijakoasetus 422/2012.)

Lukiossa liikuntaa on kaksi pakollista kurssia. Syventäviä liikuntakursseja tulee jokaisen lukion tarjota kolme. Lisää syventäviä ja soveltavia liikunnan kursseja opetuksen järjestäjät voivat tarjota omien kykyjensä ja resurssiensa mukaisesti. Pakolliset liikunnan kurssit tulee jakaa useammalle lukuvuodelle valtioneuvoston asetuksen (942/2014) mukaisesti. Vertaillen lukion pakollisten kurssien määrää, voidaan nähdä oppiaineiden painotuksia. Lukiossa eniten pakollisia kursseja on pitkässä matematiikassa, jossa on yhdeksän pakollista kurssia. Äidinkielessä ja A-kielessä, on molemmissa kuusi pakollista kurssia. (Lukiolaki 629/1998; Lukioasetus 924/2014.)

Yhteenvetona kirjallisuuden pohjalta voidaan todeta, että liikunta-oppiaineen asema on kansainvälisesti alhaisempi akateemisiin aineisiin nähden. Viimeisimmässä suuressa kansainvälisessä tutkimuksessa, jossa on mukana 232 maata (Hardmann ym. 2013) liikunta-oppiaineella on 54% huonompi asema muihin kouluaineisiin verraten. Oppiaineen alhaisempaan asemaan vaikuttaa oppiaineen ei-akateeminen luonne, opetussuunnitelmien vähäinen tuntimäärä sekä rehtorien ja muiden opettajien kielteinen suhtautuminen oppiainetta kohtaan. Oppiaineen alhainen asema näkyy tilojen ja välineiden, sekä opettajiston vähäisenä määränä. (Hardman ym. 2013, 28; Green 2008, 45.) Liikunnanopettajien arvostus on parantunut kansainvälisesti. Hardmanin ym. (2013, 34) tutkimuksen mukaan 18% vastaajamaiden liikunnanopettajista koki arvostuksensa alhaisemmaksi muihin opettajiin nähden. Vielä vuonna 2009 liikunnanopettajat kokivat arvostuksensa alhaisemmaksi 28%:ssa vastaajamaista (Hardman 2009, 47–48). McNameen (2005, 8) mukaan liikunnanopettajat kokevat oppiaineensa alhaisemman aseman yhdeksi suurimmaksi ammatillista epävarmuutta tuottavaksi tekijäksi työssään. Ansaitakseen saman palkan mitä muut opettajat opetuksesta

liikunnanopettajien tulee tehdä muita tehtäviä opetuksensa lisäksi. Tällaisia tehtäviä voi olla esimerkiksi koulun joukkueiden valmennus tai henkilökunnan liikuttaminen.

Suomessa liikunta-oppiaine on säilyttänyt hyvin asemansa vuosien saatossa, vaikka suurin painoarvo kouluissamme on akateemisilla aineilla. Uusimmassa opetussuunnitelman tuntijako uudistuksessa liikunta-oppiaine sai lisää vuosiviikkotunteja, joka voidaan nähdä osoituksena oppiaineen kasvavasta arvostuksesta. (Pühse & Gerber 2005, 256; Laine 2015, 147.) Liikunnanopettajien arvostusta on tutkittu Suomessa hyvin vähän. Taskisen (1994, 51–54) mukaan liikunnanopettajien arvostus oman aineensa opettajana on yhtä korkea mitä muidenkin aineiden opettajien. Tässä tutkimuksessa pyrin tuomaan esiin lisää tietoa liikunnan opetuksen ja liikunnanopettajien arvostukseen liittyen Suomessa.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa pyrin selvittämään liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostusta muihin oppiaineisiin ja opettajiin verrattuna. Haastattelemalla yläkoulujen ja lukioiden liikunnanopettajia pyrin saamaan näkökulmia liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostukseen liittyen. Haastattelujen myötä yritän saada myös näkemyksiä tulevasta, eli uskovatko opettajat arvostuksen muutokseen uuden opetussuunnitelman (2014) käyttöön oton jälkeen.

Tutkimukseni vastaa seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millaiseksi liikunnanopettajat kokevat liikunta-oppiaineen ja oman ammattikuntansa arvon/arvostuksen koulumaailmassa?
- Mitkä tekijät vaikuttavat liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostukseen koulumaailmassa?

4.2 Esiymmärrykseni tutkimusaiheesta

Ihminen tulkitsee ja ymmärtää asioita ymmärryksellään, joka hänellä on tulkitsemishetkellä käsillä olevasta asiasta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160). Esiymmärryksenä voidaan nähdä arkielämämme ymmärrys, käsityksemme jostain asiasta, ennen asian tutkimista. Fenomenologisessa tutkimuksessa tutkijan esiymmärrys yrittää mukauttaa tutkimuskohteiden kokemukset vastaamaan tutkijan omaa ymmärrystä. Tutkijan on tärkeää tiedostaa oma esiymmärryksensä ja pyrkiä mahdollisimman objektiiviseen tarkasteluun esiymmärryksestään huolimatta. (Laine 2011, 32, 34.) Perttula ym. (2006, 145) puhuu sulkeistamisesta, jossa tutkija tietoisesti siirtää syrjään omat aiheeseen liittämänsä merkityssuhteet. Ilman

sulkeistamista tutkimuskohteen kokemukset eivät voi antaa uutta tietoa aiheesta, vaan tutkija automaattisesti liittää kaiken tutkimuskohteen kokeman omiin kokemusmaailmoihinsa.

Omat kokemukseni peruskoulun opettajien suhtautumisesta liikunta-oppiaineta kohtaan herätti kiinnostukseni tätä aihetta kohtaan. Liikunta on aina ollut lempiaineeni koulussa ja sen takia lapsuusvuosieni opettajien suhtautuminen liikuntaan kohtaan onkin aina herättänyt kiinnostusta ja joskus närkästystä. Koin jo alakoulussa, että liikunta ei oppiaineena ollut minun luokanopettajalleni yhtä tärkeä aine kuin esimerkiksi lukuaineet. Muistan esimerkkejä liikuntatunneilta, jolloin lopetimme liikunnantunnin ennen tunnin varsinaista loppua, jotta kerkeäisimme hyvin seuraavalle tunnille. Urheilupainotteisessa lukiossa sai nauttia liikunnan ja urheilun korkeasta arvostuksesta, kun opettajat ymmärsivät hyvin, että aamuharjoituksista saattoi tulla silloin tällöin myöhässä tunnille. Viimeisin kielteinen kokemukseni liikunta-oppiaineen arvostuksesta on Jyväskylän opettajankoulutuslaitoksen liikuntatunneilta. Resurssien vähäisyyden takia suoritimme uinti-tuntimme “kuivauintina” jumppapallojen päällä.

Esiymmärryksenäni tutkimukseeni käsitän myös kandidaatintutkielmani, jonka olen tehnyt lähes samasta aiheesta kuin tämän tutkimuksen. Kandidaatintutkielmani tein Opettajankoulutuslaitokselle ja siinä tutkin alakouluissa liikuntaa opettavien opettajien käsityksiä liikunta oppiaineen arvostuksesta alakouluissa. Kandidaatintyössäni haastattelin kolmea liikuntaa opettavaa opettajaa ja kahta opettajaksi opiskelevaa opiskelijaa. Haastattelujen myötä ymmärrykseni aiheesta kasvoi, opin uusia näkökulmia aiheeseen liittyen ja ymmärsin, että aihe ei ole niin yksioikoinen mitä olin ennen haastatteluja ajatellut. Kandidaatintutkielmaani lukemani teoria kasvatti lisää ymmärrystäni tutkimusaiheestani.

“Jotain todella uutta liikunnanopetuksessa” –Facebook-ryhmä on myös lisännyt esiymmärrystäni tutkimusaiheesta. Edellä mainitussa ryhmässä liikunnanopettajat keskustelevat erilaisista liikunnanopetukseen liittyvistä asioista. Liikunnanopetuksen arvostuksesta on myös keskusteltu tässä ryhmässä. Ymmärrystäni aiheeseen lisää myös tuttujen yliopiston-lehtoreiden ja opiskelukaverien kanssa omasta tutkimusaiheesta käydyt keskustelut.

4.3 Tutkimusote

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Tutkimukseni tarkoitus on opettajien kokemusten myötä päästä ymmärtämään liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostukseen liittyviä tekijöitä kouluissa. Pattonin (2002, 14) mukaan laadullisella tutkimuksella saadaan parhaimmillaan syvää ja yksityiskohtaista tietoa pienestä tutkimusjoukosta. Tutkimuksellani haluan lisätä ymmärrystäni liikunta-oppiaineen arvostukseen liittyvistä asioista kouluissa, enkä niinkään luoda tilastollisia yleistyksiä aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti toimin tutkijana itse tiedonkeruun instrumenttina esimerkiksi haastatteluja tehden. Tällöin myös aineistoon liittyvät näkökulmat kehittyvät tutkimuksen edetessä ja tutkija oppii tutkimuksesta jo sitä tehdessään. (Hirsjärvi ym. 2009, 164; Kiviniemi 2011, 70.) Tutkijan ollessa keskeinen tutkimusväline tutkimuksessa ei saavuteta koskaan täydellistä objektiivisuutta. Avoin subjektiivisuus nähdään laadullisen tutkimuksen lähtökohtana (Eskola & Suoranta 1998, 210).

Tutkimusotteeltaan tutkimukseni voidaan nähdä fenomenologisena. Laineen (2011, 29) mukaan fenomenologisessa tutkimuksessa yritetään päästä sisään ihmisen kokemuksiin. Kokemukset syntyvät ihmisen vuorovaikutuksesta maailman ja koetun todellisuuden kanssa. Patton (2002, 104) näkee fenomenologisen lähestymistavan keskittyvän tutkimaan ihmisten tapaa ymmärtää kokemaansa ja tapaa, jolla ihminen muttaa kokemuksensa osaksi tietoisuuttaan. Tutkimuksessani yritän päästä haastattelemalla sisälle opettajien kokemusmaailmoihin liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostukseen liittyen. Pyrin selvittämään minkälaisiksi haastateltavien kokemukset ovat muokkautuneet heidän toimiessa liikunnanopettajina kouluissa. Oletan, että heidän kokemuksensa ovat muotoutuneet koulujen arvoilmastoissa ja vuorovaikutuksessa muiden opettajien kanssa. Ihmismielen merkitysmaailmat rakentuvat kokemusten, kuten uskomusten, mielipiteiden, arvostuksien ja kuvitelmien pohjalta (Virtanen 2006, 157).

4.4 Tutkimuksen kohdejoukko ja aineistonkeruu

Tutkimukseni kohdejoukoksi valitsin yläkoulujen ja lukioiden liikunnanopettajat ja rehtorit, joilla on liikunnanopettajatausta. Haastattelin kuutta liikunnanopettajaa, kolmea naista ja kolmea miestä. Yksi miehistä toimi rehtorina. Kaksi haastateltavista opetti yläkoulussa, kolme lukiossa ja yksi opetti sekä yläkoulussa että lukiossa. Kaikki haastateltavat ovat työskennelleet työuransa aikana sekä yläkoulussa että lukiossa. Tarkoitukseni oli haastatella myös naispuolista rehtoria, jolla olisi liikunnanopettajatausta, mutta en naisrehtoria ikinä tavoittanut haastateltavakseni.

TAULUKKO 1. Haastatteluiden toteutus

Haastattelu	Asema	Sukupuoli	Kouluaste	Ikä	Kesto (min)	Sivumäärä
#1	Opettaja	Mies	Yläkoulu ja lukio	56	43	9
#2	Rehtori	Mies	Yläkoulu	–	30	7
#3	Opettaja	Mies	Lukio	40	33	7
#4	Opettaja	Nainen	Yläkoulu	53	26	6
#5	Opettaja	Nainen	Lukio	51	20	5
#6	Opettaja	Nainen	Lukio	46	25	5

Tutkimusaineistoni on kerätty alkuvuodesta 2017. Tutkimusaineisto on kerätty Keski- ja Etelä-Suomessa. Valitsin haastateltavat tutkimukseeni haastateltaviksi, koska uskoin heidän pystyvän kokemuksiansa takia vastaamaan laajimmin ja luotettavimmin tutkimukseni kysymyksiin. Tutkimusotantani on tällöin harkinnanvarainen. Harkinnanvaraisten haastateltavien avulla tavoitellaan mahdollisimman syvällistä ja luotettavaa tutkimusaiheen pohdintaa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 59).

Ennen varsinaisia tutkimushaastatteluja toteutin yhden esihaastattelun, jossa haastattelin miespuolista liikunnanopettajaa. Haastattelu kesti 13 minuuttia. Esihaastattelu oli erittäin hyvä harjoitus varsinaisia haastatteluja varten, koska se näytti haastattelurunkoni puutteet.

Esihaastattelun pohjalta havaitsin, että minun tulee kasvattaa haastattelurunkoani sekä tarkentaa ja avata muutamia haastattelukysymyksiäni. Haastattelurunkoni (liite 1) koostui lopulta kahdesta eri osiosta. A-osion kysymykset keskittyvät enemmän liikunta-oppiaineen arvostukseen kun taas B-osion kysymykset suuntautuvat liikunnanopettajien arvostukseen ja siihen liittyviin asioihin. Haastattelukysymyksieni muodostamiseen sain apua pro-gradu-seminaareissa.

Aloitin varsinaisten haastateltavien etsinnän Keski-Suomen yläkouluista ja lukioista. Etsin internetistä koulujen rehtoreiden sähköpostiosoitteet ja lähetin heille sähköpostissa tutkimuspyynnöt. Lähetin myös joitain yksittäisiä tutkimuspyyntöjä suoraan liikunnanopettajille. Vapaaehtoisten haastateltavien löytäminen osoittautui haastavaksi. Vähäisen sähköposti vastausaktiivisuuden takia aloin kontaktoida liikunnanopettajia suoraan puhelimen avulla. Yhden haastatteluista sovin suullisesti tavatessani haastateltavan opetustehtävissä. Noin kahden kuukauden etsinnän jälkeen sain toteutettua haastattelut. Haastateltavieni yksityisyyttä kunnioittaen en paljasta tutkimuksessani opettajien nimiä tai kouluja, joissa he opettavat. Tutkimukseni tulososiossa merkitsen opettajien ajatukset kursivoidulla tekstillä ja nimimerkkinä käytän jokaiselle antamaani numeroa.

Haastatteluja tehdään, koska kaikkea haluamaamme tietoa ei voida kerätä havainnoimalla, esimerkiksi ajatuksia ja tunteita on vaikea havaita silmin (Patton 2002, 340–341). Tutkimukseni aineiston keräsin yksilöhaastatteluin. Valitsin haastattelun tutkimukseni aineistonkeruu menetelmäksi, koska koin sillä saatavan parhaiten tietoa kohdehenkilöiden kokemuksista. Kaikki haastattelut toteutettiin kasvokkain haastateltavien kanssa. Kuten tässäkin tutkimuksessa, laadulliselle tutkimukselle tunnusomaista on otannan vähäinen määrä, jossa keskitytään laatuun, eikä määrään (Eskola & Suoranta 1998, 18). Haastatteluiden etu on niiden muuntautumiskykyisyys, kun tilanteesta riippuen niiden muotoa pystytään muovaamaan niin haastattelijalle kuin myös haastateltavalle sopivaksi. Toisaalta haastattelut vievät yleensä paljon aikaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 205–207.)

Haastatteluni olivat puolistrukturoituja eli kysymykset olivat edeltä annettuja ja ne olivat kaikille samat. Kysymysten järjestys vaihteli haastateltavasta ja haastattelun kulusta riippuen.

Valmiita vastausvaihtoehtoja en kysymyksilleni asettanut, vaan annoin vastaajien vastata täysin omin sanoin (Eskola & Suoranta 1998, 86; Hirsjärvi & Hurme 2001, 47). Jonkin kysymyksen kohdalla sanamuodot vaihtelivat, koska jotkut haastateltavat pyysivät avaamaan kysymystä kysymyksen ymmärrettävyyden helpottamiseksi. Tuomen ym. (2009, 75) mukaan on makukysymys, haastatteleeko vastaajat kaikilla suunnitelluilla kysymyksillä ja käyttäkö kaikissa haastatteluissa täysin samoja sanamuotoja.

Ennen haastattelujen toteuttamista haastateltavat hyväksyivät tutkimukseni tutkimusluvan (liite 2), jossa selvitin haastateltavilleni muun muassa tutkimukseni tavoitteen ja tietosuojaan liittyviä asioita. Tutkimushaastattelujeni taltioinnissa käytin matkapuhelimeni ääninauhuria. Yksi haastatteluista toteutettiin liikuntahallissa ja muut haastattelut tehtiin opettajien kouluissa, vapaissa luokissa tai neuvotteluhuoneissa. Yhden haastattelun keskimääräinen kesto oli n. 30 minuuttia.

4.5 Aineiston analysointi

Eskolan ja Suorannan (1998, 137) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen, käsittely ja analyysi liittyvät usein tiiviisti toisiinsa. Tutkija analysoi ja tulkitsee aineistoaan jo aineistonkeruunsa aikana. Varsinaisessa aineiston analysointivaiheessa sisältää analysoidaan yleisesti käyttämällä aineistolähtöistä, teoriasidonnaista tai teorialähtöistä analyysiä. Edellämainitut tavat voivat myös limittyä toisiinsa aineistoa analysoitaessa. (Eskola 2011, 182; Schreier 2012, 60, 84, 89.) Tämän tutkimuksen aineisto on analysoitu teemoittelua ja aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Analyysillä etsin aineistosta vastausta tutkimuskysymykseeni: millaiseksi liikunnanopettajat kokevat liikunta oppiaineen ja oman ammattikuntansa arvovostuksen koulumaailmassa. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä ei ole mitään ennaltapäätettyä teoriaa ohjaamassa analyysiä. Analyysini eteni aineistolähtöiselle eli induktiiviselle sisällönanalyysille tyypilliseen tapaan pelkistämisen ja ryhmittelyn kautta abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luontiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Analysoidessani aineistoa yritin löytää ja tuoda esille liikunnanopettajien henkilökohtaisia kokemuksia liikunta-oppiaineeseen ja liikunnanopettajiin liittyvästä arvostuksesta ja sen syistä. Aineistoni analyysi on aineistolähtöinen, koska aihettani ei olla Suomessa suoraan tästä näkökulmasta tutkittu aikaisemmin ja näin ollen en valinnut mitään teoreettista mallia aineiston analysointiin. Halusin löytää liikunta-oppiaineen ja sen opettajien arvostukseen liittyvää perustietoa, enkä toisaalta halunnut asettaa aineistoni analyysille mitään teoreettista mallia, koska se olisi voinut rajoittaa aineiston tarkastelua ja siten joitain mielenkiintoisia näkökulmia olisi saattanut jäädä huomion ulkopuolelle. (Eskola & Suoranta 2008, 19).

Aineistoni analysoinnin aloitin nopeasti haastatteluiden jälkeen haastatteluiden litteroinnilla, jolloin haastattelut olivat vielä hyvin tuoreessa muistissa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 136–137.) Litterointi on haastattelumateriaalin puhtaaksikirjoittamista tietokoneelle. Litteroinnin myötä alkaa syvempi tutustuminen tutkimusaineistoon. (Eskola 2011, 179.) Litteroidessani huomasin paljon sellaisia asioita haastateltavien vastauksissa, joita en haastatteluiden aikana ollenkaan huomannut. Aineiston litterointi tuotti yhteensä 36 sivua tekstiä (fontti: Times New Roman, riviväli: 1.0). Tutkielmassani käyttämät sitaatit ovat suoraan litteroidusta aineistostani.

Litteroinnin jälkeen jatkoin aineiston analyysia tiivistämällä aineistoa helpommin ymmärrettävään ja käsiteltävään muotoon. Etsin aineistosta tutkimuskysymyksieni suunnassa olevaa tietoa ja karsin pois tutkimukselleni merkityksetöntä aineistoa. Aineiston analyysillä pyritään luomaan aineistoon selkeyttä tiivistämällä aineistoa. Tiivistämisessä huomionarvoista on se, että huolettomasti tiivistämällä saatetaan kadottaa tärkeää informaatiota tutkitusta aiheesta. Aineiston selkiyttämällä tarkoitetaan tutkijan tekemää repaleisten tekstien kokoamista eheiksi ymmärrettäviä kokonaisuuksia. (Eskola & Suoranta 1998, 137.)

Seuraavana vaiheena analyysissäni oli niin sanottu alustava teemoittelu toisin sanoen järjestely, jossa järjestelin aineistoa tutkimus- ja haastattelukysymyksien ohjaamana erilaisten isompien teemojen alle. Teemoittelu tarkoittaa aineiston uudelleenjärjestämistä ja ryhmittelyä eri teemojen mukaan (Braun & Clarke 2006, 79). Tässä kohtaa alustavat teemat eli aineistoni keskeisimmät aiheet muodostin etsimällä aineistosta eri vastauksia yhdistäviä asioita (Saaranen-

Kauppinen & Puusniekka 2006) Teemojen löytäminen ei ole helppoa, koska haastattelut eivät aina etene loogisessa järjestyksessä teemasta toiseen vaan asiat voidaan mainita eri puolilla haastatteluja. Käytännössä teemoittelun tein tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmalla eri värisiä tekstejä ja leikkaa ja liimaa-toimintoa käyttämällä. (Eskola 2011, 190.)

TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston pelkistämisestä

Merkitysyksikkö	Pelkistetty ilmaus
” Kyllä se siitä mun mielestä lähtee, että hyvin hoidettu työ on niinku paras mainos joka vaikuttaa siihen niinkun arvostukseen”	Hyvin hoidettu työ
“No tietenkin niinku et kaikki opetus ja se niinku kaikki oppilaisiin kohdistuva toiminta on niinku laadukasta”	Laadukas opetus

Alustavan järjestelyn jälkeen aloin etsimään aineistosta niin sanottuja analyysiyksiköjä, eli osia aineistosta, jotka ovat linjassa tutkimuskysymyksen kanssa. Analyysiyksiköiden löytymisen jälkeen pelkistin yksiköt tiivistämällä ne helpommin ymmärrettävään muotoon. (taulukko 2.) Pelkistämistä seuraava analysoinnin vaihe oli klusterointi eli pelkistettyjen ilmausten yhdistäminen alaluokiksi. (taulukko 3.) Sisällönanalyysin tarkoitus on yhdistellä yksittäisiä käsitteitä ja näin vähitellen yhdistelemällä empiirinen aineistomassa tiivistyy aineistoa kuvaaviksi teemoiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110, 112–113.)

TAULUKKO 3. Esimerkki alaluokkien muodostamisesta

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Hyvin hoidettu työ Laadukas opetus Opettaja ansaitsee oman arvostuksen teoillaan Oppituntien tunnelma Opettajan päivittäinen työ	Ammattitaitoinen opetus

Tuomen ja Sarajärven (2009, 112) mukaan alaluokat yhdistyvät edelleen yläluokiksi ja yläluokat yhdistyvät pääluokiksi tai kuten tässä tutkimuksissa kutsutaan, teemoiksi. Alla näkyy kahden tutkimukseni teeman syntyminen alaluokasta lähtien. Kokoava luokka merkitsee tutkimustani. (taulukko 4.)

TAULUKKO 4. Esimerkki luokkien ja teeman muodostamisesta

Alaluokka	Yläluokka	Teema	Kokoava luokka
Vanhat kokemukset Opettaja oppiaineen arvostuksen määrittäjänä	Opettajan vaikutus oppiaineen arvostukseen	Liikunnanopettaja	Tekijät, jotka vaikuttavat liikunta- oppiaineen arvostukseen
Opettajan persoona Ammattitaitoinen opetus Heikkolaatuinen opetus Terveystieto	Opettajan arvostus		

5 TULOKSET

5.1 Kokemuksia liikunta-oppiaineen arvostuksesta

5.1.1 Vaihteleva

Liikunta-oppiaineen arvostus koostuu tuloksissa kahdesta teemasta 1) Vaihteleva ja 2) Keskitasoinen. Vaihteleva-teeman ensimmäinen yläluokka on *Opettajisto arvostaa liikunta oppiainetta*. Kolmen haastateltavan mielestä liikunta oppiaineen arvostus on noussut heidän opetusuransa aikana tai on nousussa yleisesti koulumaailmassa.

“Mä koen, että suurinosa (opettajista) arvostaa liikuntaa tänä päivänä, varsinkin kaiken näitten tutkimusten kautta, että kun nähään, että liikkuminen vaikuttaa myönteisesti oppimiseen ja vireystilaan” (H1).

“Mun mielestä se (arvostus) on nyt taas ehottomasti nousemassa” (H1).

Yhden haastateltavan mukaan liikunta-oppiaine on keskimääräistä oppiainetta arvostetumpi aine muiden opettajien keskuudessa. Haastateltava uskoi koulun yleisen liikunta orientaation muun muassa liikuntaluokkien olemassaolon vaikuttuvan myönteisesti liikunta-oppiaineen arvostukseen koko koulun tasolla. Opettajien liikunta-oppiaineen arvostukseen uskotaan vaikuttavan heidän omat koululiikunta kokemuksensa omilta liikuntatunneiltaan.

“Joo-o ihan niinku kaikkia muitakin aineita ja mejän koulussa jopa ehkä vähän enemmänkin, koska meillä on urheiluluokat” (H4).

“Mun mielestä (arvostus) on parantunut, mutta nämä vanhat jollain tavalla nämä hirvittävän vanhat ajatukset siitä näistä niin sanotuista kunkkujaoista ja epämiellyttävistä liikuntakokemuksista on tiukassa” (H2).

Liikunta-oppiaineen arvostus koetaan muuttuvaksi. Haastateltavien mukaan oppiaineen arvostus koetaan helposti muutettavaksi. Liikunnanopettaja pystyy omalla toiminnallaan vaikuttamaan oppiaineen arvostukseen merkittävästi.

“No totaa kyllä se (liikunta-oppiaineen arvostus) mun mielestä niinku tavallaan ihan hyvä on ja sitten se liikunnanopettaja pystyy vaikuttamaan siihen ihan kauheesti tavallaan sillä omalla olemuksellaan ja sillä kuinka tärkeenä ite sitä pitää ja kuinka hyvin sen hoitaa niin siihen voi vaikuttaa kauheesti.” (H5).

Arvostus on henkilökohtaista. Toinen teeman yläluokista on Arvostus on henkilökohtaista. Neljän haastateltavan mukaan liikunta-oppiaineen arvostus vaihtelee todella paljon eri opettajien ja koulujen välillä. Haastateltavat uskovat koulun urheilupainotteisuuden nostavan koulun opettajien ja henkilökunnan liikunta oppiaineen arvostusta.

“Mun mielestä se vähän jakaantuu et osa arvostaa paljon ja osa ei sitten kovinkaan paljon arvosta, et niinkun vähä kokisin että keskiarvoa matalampi arvostus” (H3).

“Sehän vaihtelee tosi paljon, mun mielestä se on ihan ihmisestä kiinni, henkilökohtainen kysymys. Osa opettajista ei arvosta, mutta suuri osa arvostaa (liikunta-oppiainetta).” (H1).

“Jotenkin mä aattelin et sekin riippuu varmasti ihan kouluista et ku ite on vaihtanut kouluja niin on huomannu et on ollu erilaisia arvostuksia ja että nyt nimenomaan ku on vielä urheilulukiossa töissä niin kyllä meillä on nyt mun mielestä paras arvostus ku missään niistä kouluista missä mä oon aikasemmin ollu.” (H5).

Liikunta-oppiaineen arvostus koetaan kasvavana, mutta siltikään sen arvostus ei ole tasoissa kaikkien aineiden kanssa. Toiset aineet nähdään usean haastateltavan mukaan arvokkaampana kuin toiset. Haastateltavien mielestä oppiaineiden resursointi kertoo arvostuksen määrästä. Oppiaineiden erilaisten resurssien perusteella voidaan havainnoida oppiaineiden välistä arvojärjestys kouluissa.

“uskoisin tietyllä tavalla että se arvostus on lisääntynyt yleisesti kuitenkin että ennen oli ehkä vielä selkeempää ja jotenkin puhuttiin ehkä avoimemmin just niistä ns. tärkeistä aineista et nykyään niistä ei ihan niin puhuta ja opettajat jotenkin ymmärtää kyllä kuitenkin että ollaan tavallaan kaikki samassa veneessä ja että kaikki oppiaineet ovat omalla tavallaan arvokkaita et kyllä mun mielestä se on parantunut mutta sitten vieläkin on pientä semmosta aineiden eriarvoisuutta” (H5).

5.1.2 Keskitasoinen

Toinen teema, joka vastaa kysymykseen millainen on liikunta-oppiaineen arvostus on nimeltään Keskitasoinen. Ensimmäinen teeman yläluokka on *Oppiaineen eriarvoisuus*. Yli puolet haastateltavista kokivat, että liikunta oppiaineen arvostus ei nouse lukuaineiden tasolle, eikä liikuntaa pidetä tärkeimpien oppiaineiden joukossa. Kouluissa on enemmän arvostettuja ja vähemmän arvostettuja oppiaineita kuin liikunta; liikunta nähdään sijoittuvan arvostettujen aineiden jälkeen keskivaiheille oppiaineiden “arvostusasteikossa”. Liikunnan arvostus koetaan kuitenkin korkeaksi taito- ja taideaineiden keskuudessa.

“Kyllä siinä sitten kuitenkin on sitä tavallaan sitä että ei niin tärkeä oppiaine että kyllä kouluissa tosi helposti tulee esiin et välillä tietyt opettajat ite haluaa korostaa ja se tulee sitten jotakin muutakin kautta se, että on niin kuin ne tärkeät oppiaineet englanti, matikka, äikkä joita korostetaan että et kyllä se näkyy” (H5).

Useimpien haastateltavien mukaan liikunta-oppiaineen arvostus ei ole arvostetuimpien oppiaineiden kuten esimerkiksi äidinkieli, englanti ja matematiikan tasolla.

“...osa opettajista ei välttämättä sitä liikuntaa pidä ihan yhtä arvokkaana aineena kun sitten vaikka just kieliä, pikkusen ehkä keskimäärästä alhasempi kuitenkin se arvostus mut koska on niitä jotka arvostaa paljon niin ei voi sanoa, että se ihan pohjamudissakaan ois” (H3).

“Meillä on nyt isot leikkaukset päällä ja liikunnasta on leikattu tosi paljon mikä sitten taas laskee oppiaineen arvostusta ehkä oppilaiden silmissä ja vähä niin kuin kertookin siitä arvostuksesta.” (H3).

Haastateltavien mukaan resursseja leikataan oppiaineista, jotka nähdään pärjäävän vähemmällä resursseilla. Haastateltavat näkevät resurssien leikkaamisen ja niiden kohdentamisen kertovan oppiaineiden erilaisesta arvostuksesta. Liikunnanopettajien mukaan arvostetuiden oppiaineiden resurssit pysyvät melko samoina vaikka resurssit olisivat muuten tiukoilla.

“No se näkyy siinä että arvostuksen puute ehkä että toisaalta me ei saada pitää niinku soveltavii kursseja ja voi olla välillä, et niitä ei niiku oo et tavallaan koetaan vähän, et on tärkeempää pitää niinku englannin tai historian tälläsi soveltavii kursseja kuin sitten että niitä liikunnan kursseja olis tarjolla. Musta tuntuu että kun raha on tiukilla niin liikunta on ensimmäinen mistä aletaan vähentää. Taito- ja taideaineista kyllä sitten niinku vähennetään nopeesti.” (H6).

Haastateltavien mukaan kaikkien aineiden keskuudessa liikunta saa melko keskivertoisen arvostuksen. Verratessa pelkästään muihin taito- ja taideaineisiin liikunnan arvostus koetaan korkeaksi. Kahden opettajan mielestä liikunta saa näistä aineista korkeimman arvostuksen.

“Kyl mä näen et liikunta on ykkönen taito- ja taideaineista kuitenkin” (H6).

Oppiaineen arvostus vaihtelee myös paljon eri koulujen ja kouluasteiden välillä. Muutamat haastateltavista ovat joutuneet perustelemaan liikunta-oppiaineen tärkeyttä omalla liikunnanopettajaurallaan.

“Ittehän joutu taistelee sen puolesta että kyllä varsinkin silloin kun olin ammattikoulussa niin kyllä siinä oli tuota ensin oikeet aineet ja sitte nää hanttiaineet, että sit oli niinku meitä oli hanttiaineita muitakin ku liikunta, oli kaikki nää oikeestaan mitä näitä nyt vanhan ajan

amiksen opettajat ajatteli että tämmöstä: äidinkielet, kielet ja tän tyyppiset nehän oli ihan hölynpölyä, että kyllä sen eteen piti taistella” (H2).

Osa haastatelluista opettajista kokee, että opetusta ohjaavat asiakirjat eriarvoistavat oppiaineita.

“Mut kyl se ehkä sillee yleisesti kun korostetaan opsissakin tavallaan korostetaan tiettyjä oppiaineita ja ku resurssit on tiukat niin joudutaan säästämään, niin pohditaan, että no mihin kursseihin se tulee. No se tulee niihin tärkeisiin oppiaineisiin niin totaa niin kyllä sellanen välillä niinku harmittaa sit kun ajattelee et ihmisen hyvinvoinnin kannalta ja semmosen et jos ois mitenkä insinööri mut jos sä oot paskassa kunnossa niin ei sul hyvin mee et ite ajattelee et ihmisen elämän kannalta liikunta ja terveystieto on niitä kaikista tärkeimpiä oppiaineita” (H5).

Liikuntaa arvostetaan yleisesti. Toinen yläluokka on Liikuntaa arvostetaan yleisesti. Nykyaikana kouluissa liikkumista ja liikuntaan arvostetaan korkealle, mutta arvostuksen nouseminen ei ole nostanut merkittävästi liikunta –oppiaineen arvostusta. Usea haastateltava kokee yleisen ilmapiirin liikuntaan liittyen parantuneen viime vuosien aikana.

“kyl mä luulen että niinkun liikuntaa ja semmosta urheilemista tai liikkumista arvostetaan, toinen asia on se, että arvostetaanko sitä sillä lailla, että siitä pitäis antaa arvosanoja ja että onks se oikea oppiaine, mutta että liikuntaa sinäänsä arvostetaan” (H3).

Myös yleinen liikuntamyönteisyys on kasvanut yhteiskunnan tasolla, mutta sen ei koeta täysin vaikuttavan liikunta -oppiaineen merkitykseen koulutasolla.

“yhteiskunta arvostaa liikuntaa, mutta toinen kysymys on, että kun tunteja karsitaan nyt niin mä oon sitä mieltä että moni opettaja ois valmis leikkaamaan liikunnasta pois, että sais niitä omia oppiaineitten tunteja sinne enemmän, mutta siis varmasti arvostetaan liikkumista, mutta ei ehkä niin kouluaineena sitte ihan hirveesti” (H3).

Uuden tutkimustiedon myötä ymmärretään liikunnan hyödyt yleisesti koulutyöhön liittyen. Haastateltavat näkevät tutkimustiedon positiivisen vaikutuksen liikunta-oppiaineen kohentuneeseen arvostukseen.

“...aktiivisuus ja aktiivisuuden lisäämisen tärkeä tehtävä huomattiin, että mehän tursutaan nahoistamme ulos ja sillä tavalla se liikunnan merkitys on ruvennu nouseen ja pikkuhiljaa taas ollaan mun mielestä aika hyvällä tiellä, et nyt totaa liikunnan merkitys on tiedostettu enemmän, sehän näkyy kaikessa kuntosaleja on ruvennu tulee joka niemen notkoon. Kyl se sillee on et taas on iskun paikka, nyt on iskun paikka nyt pitää osata hyödyntää tää liikunta myönteinen juttu mikä on meneillään. On tiedostettu istumisen vaarallisuus ja tämmönen näin, nämä on tiedostettava ja käytettävä nyt tää momentumia hyväksi.” (H2).

5.2 Liikunta-oppiaineen arvostukseen vaikuttavat tekijät

5.2.1 Jatko-opinnot

Teemat, jotka nousivat esiin liittyen liikunta-oppiaineen arvostukseen ovat: jatko-opinnot, rehtorit, resurssit, liikunnanopettajat ja uusi opetussuunnitelma. Jatko-opinnot määrittävät oppiaineen arvostusta. Edellä mainitun teeman ensimmäinen yläluokka on Lukiohaussa korostuvat lukuaineet. Jokainen tutkimukseni haastateltava mainitsi liikunta oppiaineen arvosanan vähäisen merkityksen jatko-opintoihin haettaessa. Haastateltavien mielestä oppiaineen arvosanan vähäpätöisyys peruskoulun jälkeisiin opintoihin haettaessa vaikuttaa oppiaineen arvostukseen

“Valitettavasti jos aatellaan vaikka perusopetuksen jälkeen jolloin oppilaat laitetaan ensimmäisen kerran paremmuusjärjestykseen todistuksen perusteella, niin liikunnan numerolla ei juurikaan oo mihinkään merkitystä verrattuna vaikka matematiikan numerolla tai uskonnon numerolla joka on lukuaine niin niilläpä onkin merkitys, et se onkin varmaan yks tekijä joka vaikuttaa siihen arvostukseen.” (H1).

Oppiaineiden eriarvoisuus johtuu haastateltavien mukaan myös yhteiskunnan akateemisten aineiden painotuksesta jatko-opinnoissa. Niihin oppiaineeseen panostetaan ja niiden oppiaineiden kursseja valitaan, jotka vaikuttavat opintoihin haettaessa.

“just kun sit sen lukuaineen merkitys tosiaan niiden jatko-opintojen ja tämmösten kannalta on kuitenkin erillainen niin sillä on varmasti merkitystä ja kyllähän se varmaan paljon niiden vanhempien näkökulmasta sit lähtee liikkeelle emmä usko et ne nuoret hirveen tarkkaan vielä jossain yläkouluiässä sitä niinku ajattele.” (H1).

Toisaalta urheilu/liikuntapainotteisiin oppilaitoksiin liikunnan arvosanalla on vaikutusta, joka on merkki liikunnan arvosanan merkityksestä ja toisaalta nostaa liikunta-oppiaineen arvostusta oppilaiden keskuudessa.

“kyllähän myö tajutaan se että se ei vaikuta esimerkiks lukiohakuun niin että siinä mielessä joo, mutta meistä sitte taas on moni terveystiedon opettaja ja sitte se taas vaikuttaa (lukiohakuun) ja meillä on urheiluluokat ja sitte muuten meillä on hirveästi hyviä liikkujia niin ne hakee norssiin liikuntaluokalle, jonne taas tarvitaan se liikunnannumero ja sit ne hakee voionmaalle urlulle (urheilulukioon), joka tarkoittaa, et taas ne tarvii sen liikkanumeron.” (H4).

Lukiossa lukuaineet korkeassa arvossa. Toinen yläluokista on Lukiossa lukuaineet korkeassa arvossa. Haastateltavat korostivat vielä lukiohakua enemmän lukion jälkeisten oppilaitosten kuten yliopisto ja ammattikorkeakoulu hauissa liikunta-oppiaineen arvosanan vähäisyyttä. Liikunta oppiaineen numerolla ei nähdä juuri ollenkaan painoarvoa haettaessa korkeakouluihin.

“Vieläkin on pientä semmosta aineiden eriarvoisuutta ja osin se tietenkin johtuu myös niistä mitä aineita vaikka katotaan ku sä haet jatko-opintoihin tai mitä oppiaineita katotaan ylioppilastodistuksessa niin ne sitten väkisinkin korostuu siellä koulujen arjessa.” (H5).

Kouluhakujen painotukset vaikuttavat opiskelijoiden valintoihin opinnoissaan samalla tavoin kuin lukioon haettaessa eli sellaisia aineita opiskellaan, jonka arvosanoilla koetaan olevan merkitystä tulevaisuudessa.

“yleisesti mä luulen että arvostetaan niitä sellasia akateemisiä aineita kyllä paljon enemmän että ehkä meidän lukiossa se ei oo niin suorainen mutta kyllä tääläkin toki niinku varmaan niinku jätetään niinku se (liikunta) valitsematta soveltavii tai syventävii kursseja koska tota on niin paljon teoria-aineita ja sitten ehkä jos on tavoitteellinen opiskelija niin haluaa mielummin sitten painottaa sinne johonkin maantietoon tai muualle.” (H6).

5.2.2 Rehtorit

Kaikki haastatteluni opettajat korostivat rehtoreiden roolia liikunta -oppiaineen arvon määrittäjänä. Rehtorilla on haastateltavien mukaan monenlaisia keinoja vaikuttaa yksittäisen oppiaineen arvostukseen ja merkitykseen omassa koulussaan. Rehtorit teeman liittyen selkiytyi haastatteluistani kaksi yläluokkaa: Rehtori määrittää resurssit ja Rehtorit vaikuttaa koulun henkeen.

Rehtorit määrittävät resurssit. Ensimmäinen alaluokka Rehtorit määrittävät resurssit – yläluokan alla on Rehtorit ovat liikuntamyönteisiä. Viisi kuudesta vastaajasta korostaa rehtorien myönteisyyttä liikunta-oppiainetta kohtaan. Sekä haastateltavien historiassa, että nykyisessä työpaikassa rehtorit ovat olleet erittäin liikunta-oppiainetta arvostavia.

“Ei oo mitään esimerkkejä, jossa ei ois arvostettu, kaikki rehtorit on ollu joko liikunnanopettajia tai sitten hyvin liikunnallisia tyyppisiä on ollut nainen tai mies sitten, että kaikilla on ollut liikunta taustaa tai harrastusta et mun mielestä niinkun rehtorit on ollu kyllä myönteisiä” (H3).

Kahden vastaajan mukaan rehtorien liikunnan arvostus on nousussa samalla tavalla, kuin oppiaineen arvostus yleensäkin.

“Jaa rehtorin tai niinku johdon osalta niin joo-o mun mielestä se on pysyny kokoajan samassa, jopa ehkä liikunta koetaan entistä niinkun tärkeemmäks, mukavaks, hauskaks. Kouluissa missä mä oon ollu ni niissä on aina ollu hirveen hyvät ja mä arvostan niitä rehtoreina, ne on ollu niinku ihan ihmiset paikallaan.” (H4).

Seuraava alaluokka on Rehtorien oppiaineen arvostus vaikuttaa. Jokainen haastateltava mainitsi rehtorin vaikutuksen oppiaineen arvostukseen vaikuttavana tekijänä. Rehtorin oma arvomaailma voi kouluissa vaikuttaa koko koulun arvomaailmaan ja täten sillä on myös vaikutusta oppiaineiden arvojärjestykseen kouluissa. Haastateltavien mielestä rehtorin liikunnan arvostus vaikuttaa koko koulun liikuntamyönteisyyteen. Rehtorin toiminnalla on selkeä vaikutus oppiaineen asemaan ja arvostukseen kouluissa.

“Ihan yksittäinen rehtori voi kyl mun mielestä aika paljon vaikuttaa siihen että sil on aika iso merkitys sillä rehtorilla kyllä. Reksi antaa resursseja ja resursseista näkee näkeekö se tän aineen arvokkaana vai ei. Musta tuntuu että rehtorit jotka itse on niinku semmosii innokkaita liikkujia niin saattaa olla, että ne ehkä arvostaa sitä enemmän ku sitten semmoset joilla ei oikeen liikuntataustaa oo. (H6)

“Tärkee on se pomo siinä kuitenkin, et se pitäis tavallaan niinku saada sille puolelle että miks ois tärkeetä että ne oppilaat liikkuis ja opettajatkin vähän liikkuis et jaksais paremmin ja yhteishenki paranis.” (H4).

Haastatteleman rehtori kokee pystyvänsä vaikuttamaan koulunsa toimintaan. Hänen mielestään opettajien tukeminen on tärkeää rehtorille oppiaineesta riippumatta. Rehtori näkee mahdollisuutensa ja samalla velvollisuutensa koulunsa opetuksen mahdollistajana. Hän kokee tehtäväkseen luoda kaikille opettajille mahdollisimman hyvät olosuhteet opettaa omia aineitaan.

“Mä pidän huolen että liikunnanopettajalla on mahdollisuudet toimia ja siinä se reksin tärkein mahdollisuus tärkein homma on olla se mahdollisuuksienluoja, tehdä se mahdollisuus, että luodaan opetussuunnitelmien rajoissa mahdollisuudet mitä voidaan tehdä... antaa heille

(liikunnanopettajat) mahdollisuuden tehdä sitä työtä mahdollisimman hyvin, en mä sitä omaan piikkiini laske, tottakai mä pystyn vaikuttamaan siihen, että mä oon tukemassa sitä ja sillä tavalla.” (H2).

Rehtorien arvostus näkyy oppiaineen resursseissa on kolmas ja viimeinen alaluokka Rehtori määrittää resurssit –yläluokassa. Resurssit nousivat jokaisessa haastattelussa esiin ja ne koetaan oppiaineita määrittäviksi tekijöiksi erittäin vahvasti. Kouluihin resurssit tulevat valtiolta tai kunnilta. Kouluissa resursseja seuraa ja myöntää rehtori.

“Tietysti kaikki tämmöset niinku lukujärjestysratkaisut kaikki resurssit, hankinnat kaikki sillä tavalla, että onko se sillä tavalla, et jos rehtori arvottaa oppiaineita eri tavalla niin sehän silloin kuvaa sitä, että se voi vaikuttaa molempiin suuntiin et jos rehtori toisaalta taas resurssoi, niin sehän osottaa et se arvostaa sitä juttua. Et kyllä kuitenkin ne rehtorit on mun mielestä niitä keskeisessä roolissa olevia ja olevia tehään työ ja tuntijakoja ja miten niitä tehään ja noi hyvä esimerkki tästä on lukujärjestyksetkin, että aatellaan et onko ne illan viimeiset tunnit aina liikuntaan vai voisko se olla jotain muuta ja katotaan onko se järkevää liikunnan kannalta” (H1).

Rehtorilla on paljon asioita päätettävänä, jotka vaikuttavat oppiaineiden tuntien toimivuuteen ja sitä kautta niiden arvostukseen oppilaiden keskuudessa. Rehtori on ihminen joka loppukädessä myöntää tai päättää välinehankinnat, lukujärjestysratkaisut, ryhmäkoot, liikuntapaikat ja valinnaiskursseiden määrän.

“Arvostuksesta kertoo se, että välinehankinnoissa niin aika hyvin on, ei tietysti mitään kuita taivaalta, mutta semmoset perushommat on onnistunut. Kyllä kaikissa kouluissa missä minä oon ollu niin tarvittavat välineet on saatu, mutta tota et hyvin on välineitä tullu.” (H3).

“Just sillä että vaikka niihin liikuntapaikkoihin, miten liikuntatunnit sijoitetaan, kuinka paljon resurssoidaan, kuinka isot ryhmät on, pitääkö rehtori huolen siitä että ei oo ihan älyttömiä ryhmiä, kuinka paljon on mahdollista tarjota valinnaiskursseja kuinka paljon siihen annetaan resurssia.” (H5).

Rehtorien vaikutus koulun henkeen. Rehtorit -teeman toinen yläluokka on *Rehtorien vaikutus koulun henkeen.* Yläluokka koostuu kahdesta alaluokasta: *Rehtorit vaikuttavat koulun ilmapiiriin ja Rehtorit luovat toimintakulttuurin.* Rehtori on koulussaan mielipidevaikuttaja kuten presidenttimme Suomessa. Rehtorin valinnoilla on vaikutusta koulun opettajien ja oppilaiden liikuntamyönteisyyteen.

“Kyllä rehtori pystyy vaikuttamaan yleiseen ilmapiiriin... mä luulen että sitten tavallaan siihen, että meillä on sillee että jos joku urheilija menestyy niin sitten se palkitaan tai sille saatetaan taputtaa noissa yleisissä koulun tapahtumissa, että meillä kyllä nostetaan sitten niitä menestyjiä ja onnistujia sitten niinku liikunnan parista esille, että sellasta nostatusta kyllä.” (H6).

Haastattelemani rehtori kokee oman osallistumisensa ja liikuntatapahtumien seuraamisen tärkeänä asiana, jolla rakennetaan koulun yleistä positiivista suhtautumista liikuntaan ja yleisestikin parannetaan yhteishenkeä. Kaksi haastateltavista mainitsi liikunnanopettajien toimimisen rehtorina olevan melko yleistä. Tällä voidaan nähdä myös olevan vaikutusta oppiaineen arvostuksen suhteen.

“se on tietysti se koulun johto vaikuttaa siihen että minkälaisen ilmapiirin se luo, okei liikunnanopettajiahan on paljon rehtoreina, et sehän on niinku semmonen positiivinen asia mikä saattaa nostaa liikunnan arvostusta.” (H3).

Rehtorit luovat toimintakulttuurin on alaluokista toinen. Kolmen haastateltavani mukaan rehtorin rooli korostuu koulun toimintatapojen kehittäjänä ja suunnannäyttäjänä. Rehtori luo yhdessä opettajakunnan kanssa koulun tapoja toimia. Rehtori voi omalla toiminnallaan vaikuttaa liikunta-oppiaineen arvostukseen koulussa. Omilla teoillaan rehtori voi antaa esimerkkiä muille koulun ihmisille.

“Siinä on reksin homma ja rooli tärkeä että hoidetaan tää homma porukalla esimerkiks nyt vaikka joku liikuntapäivä. Oman aikansa se vaatii, mutta se on sitä koulun kulttuurin luomista ja toimintakulttuuria ja siinä on reksin merkitys tärkeä.” (H2).

“Sitten just näillä että kun rehtori usein tietyllä tavalla just tietää aina mitä koulussa tapahtuu niin puuttuu esimerkiksi siihen tai ainakin muistuttaa että se liikuntasali on liikunnanopettajien työpaikka eikä niin että rehtori ite varsinaisesti sinne oikeen haalii kaiken näköistä tilaisuuksia.” (H5).

Erilaiset koko koulun urheilutapahtumat ja koulun joukkueen ottelut ovat tärkeitä, samoin myös henkilökunnan työkykyä (tyky) ja työhyvinvointia (tyhy) ylläpitävä toiminta nähdään tärkeäksi toiminnaksi, joka kasvattaa liikunnan arvostusta kouluissa. Edellämäinittuja toimintapäiviä on yleensä koordinoimassa rehtorit kuin myös liikunnanopettajat.

“Tottakai sitte olla aktiivinen tässä tyky toiminnassa, jolla saadaan liikunnallisuutta lisää.” (H2).

“Mä oon ite ollu tyhy-ryhmän puheenjohtaja, joka henkilökunnalle järjestää tyhy-toimintaa niin tietysti sitä kautta varmaan sitä arvostusta on saanut tai niin ku järkätään kaikkee et meillä on säännöllisesti kerran viikossa esim henkilöstölle jumppa on säännöllisesti yks sellanen sähly ja kaikkee erilaisia yksittäisiä tapahtumaa; retkiluistelua, hiihtoo, sieniretkee, kaikennäköstä jossa niinku yhistetään sitä liikkumista ja yhteisöllisyyttä ja sit tietysti jo liikunnanopettaja on sitä organisoimassa nii mä ainakin ajattelen et se vaikuttaa kokonaan ihan liikunnan kuvioihin.” (H1).

5.2.3 Resurssit

Resurssit on erittäin suuri oppiaineen arvostukseen liittyvä tekijä. Resurssit kertovat päättäjien oppiaineiden arvostuksesta ja niillä on selkeä vaikutus opettajien ja oppilaiden oppiaineen arvottamiseen. Tarvittavilla resursseilla oppiaineen opettaminen sujuu hyvin, mutta puutteellisilla resursseilla opettaminen tulee vaikeammaksi ja sen suunnittelemiseen pitää käyttää enemmän aikaa. Liikunta oppiaineeseen liittyy erilaisia resurssitarpeita kuin muihin oppiaineisiin. Pallot ja mailat eli liikuntavälineet ja uimahalli tai urheilukenttä eli liikuntatilat ovat asioita, joita muissa oppiaineissa harvemmin tarvitaan. Välineet ja erilaiset liikuntatilat ja –ympäristöt ovat oppimisen kannalta välttämättömiä liikunnassa.

Oppimisympäristöt. Resurssit –teema koostuu kahdesta yläluokasta. Ensimmäinen on oppimisympäristöt ja toinen on Resurssit ohjaa oppiaineen arvoa. Oppimisympäristöt – yläluokan alaluokat ovat välineet, liikuntatilat ja ryhmäkoot. Neljän haastateltavan mielestä uusien liikuntavälineiden hankinta ja vanhojen välineiden kunnossapito ja huolto kertoo oppiaineen arvostuksesta. Koulun resurssien käyttö liikuntavälineisiin on merkki siitä, että oppiainetta arvostetaan ja sen opetusta pidetään tärkeänä.

“miten on esimerkiksi välineisiin rahaa, katotaanko että liikunnan pitää pyöriä yhtä hyvin ku kaikkien muittenkin tuntien... rahallisesti vois kohentaa, yleensä vaikka se että paljonko vaikka välineisiin laitetaan resursseja.” (H4).

“tietysti resurssit... et kyllähän se sitte on jos ei sulla oo välineitä tai sulla ei oo tiloja niin, se ehkä vähän heikentää sitä arvostusta.” (H6).

Liikuntavälineiden kunto ja määrän nähdään kertovan oppiaineen arvostuksesta. Toisaalta jos koululla on hyvät välineet se koetaan myös positiivisena oppiaineen arvostusta nostavana tekijänä oppilaiden keskuudessa. Jos taas välineet ovat heikot arvostus voi laskea.

Toinen alaluokka on liikuntatilat. Liikunnassa tarvitaan paljon erilaisia tiloja, jotta oppiminen on tehokasta ja mukavaa. Liikunnassa tilojen pitää olla suuria, jotta isot ryhmät mahtuvat niissä liikkumaan. Tilat voivat olla koulun omia tai sitten koululta voidaan lähteä liikkumaan kaupungin tai yksityisiin liikuntatiloihin. Tällaisia tiloja voivat olla liikuntasalit, pururadat, urheilukentät tai vaikkapa uimahallit. Liikuntatilat vaikuttavat arvostukseen hyvin samalla tavalla kuin edellä mainitut liikuntavälineetkin. Tilojen kunto ja varustelu nostaa arvostusta. Toisaalta tiloja käytetään myös muuhunkin opetukseen, toisin kuin liikuntavälineitä.

“Pitää olla tiloja käytössä et meilläkin on niinku yhteinen sali kaikilla kolmella kouluasteella, meitä on niinku ala-, yläkoulu ja lukio et kyllähän se sitte on vähä sellasta.” (H6).

“Mua on harmittanu ihan nyt viime vuosinakin vielä se, että vaikka on semmonen tilanne että koulun sali, jonka pitäis olla aina liikunnanopetuksen käytössä, niin tosi helposti se unohtuu

muilta opettajilta et se on sen liikunnanopettajan ja liikunnanopetuksen työtila vaan sinne helposti järjestetään vaalipaneelia ja sitä ja tätä, milloin mitäkin, eikä etukäteen edes kysytä niin se vähän kielii kuitenkin siitä että ei oikein olla kartalla siitä, et se on yks tärkeä oppiaine muitten joukossa. Sitte ollaankin että meillä ei oookkaan sitten siellä näköjään tuntia, et ne kertoo siitä arvostuksesta.” (H5).

Kolmas alaluokka on ryhmäkoot. Opetusryhmien koko on yleinen puheenaihe kaikkien oppiaineiden kohdalla. Kolme haastateltavaani mainitsivat ryhmäkokojen suuren vaikutuksen liikunta-oppiaineen kohdalla. Opetusryhmien liian suuri koko heikentää oppimista ja työrauhaa tunneilla. Liikunnassa erityisen huolen ryhmäkokoon liittyen tekee se, että liian ison ryhmän opettaminen liikunnassa voi aiheuttaa ryhmälle turvallisuusriskin. Telinevoimistelussa tai uinnissa liian suuri ryhmä, jota yksi opettaja ei kerkeä tarpeeksi hyvin valvoa voi aiheuttaa vaaratilanteita ja vakavia vahinkoja oppilaille.

“Sitä mä mietin kanssa noissa arvostuksissa, että miten arvostaa, niin esim ryhmäkoot. Ei niinku ymmärretä sitä liikunnankin erityisluonnetta, että ihan tosi vaikee on opettaa, jos siellä on neljäkymmentä ja sitten ei riitä oikeen tilat ja välineet eikä mitkään, että tota no se on vähän semmonen kakspiippunen juttu että, et voiko sitä sit toisaalta vaatia, jos kaikissa muissakin aineissa on sillee, mut se on vähän haastavaa.” (H5).

Resurssien käytöllä opetusryhmiä saadaan pienemmiksi, mikä parantaa oppituntien turvallisuutta ja mahdollistaa yksilölähtöisemmän opetuksen.

“Ensimmäinen kysymys on musta se niinku resurssien jakamisessa, että kohellaanko oppiaineita tasa-arvosesti vaikka opetusryhmien kokojen kautta, ajatellaanko, että liikuntaa voi opettaa jossain isommassa ryhmässä ku vaikka historiaa.” (H1).

Resurssit ohjaa oppiaineen arvoa. Toinen Resurssit –teeman yläluokka on Resurssit ohjaa oppiaineen arvoa. Edellä mainittu yläluokka koostuu kahdesta alaluokasta: Tuntijako ja Resurssit ohjautuu tärkeisiin aineisiin. Neljä opettajaa mainitsi haastatteluissa valinnaiskurssit ja niiden määrän resursseista puhuttaessa. Tuntijako -alaluokkaan kuuluu koulukohtainen

valinnaisten liikuntatuntien määrä sekä liikuntatuntien sijoittaminen lukujärjestykseen. Haastateltavien mielestä valinnaistunteihin käytettävien resurssien määrä kertoo liikuntaoppiaineen arvostuksesta kouluissa. Pakollisten liikuntatuntien määrä määrätään valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa, joten valinnaisten kurssien määrä ja sisältö, kertovat oppiaineen arvostuksesta koulussa.

“Joo panostus niihin liikunta tiloihin, välineisiin ja myös se että siellä kurssitarjottimilla ois niitä kursseja, ja voi olla hyvin erilaisia liikuntakursseja. On olemassa myös terkan kurssit, joissa on paljon liikunnallisia elementtejä niin kaikki tämmöset et siellä niinku kehonhuoltoa ja muuta paljon mukana niin totaa et jos siellä kurssitarjottimella tarjotaan semmosia kursseja niin myös ne vähemmän liikkuvat niin nekin valitsee niitä kursseja kun siellä on se sisältö semmonen rauhallisempi et niinkun jos niitä on tarjolla niin tämmöisesti isosta koulusta riittää tosi hyvin oppilaita niihin kyllä, mut nyt niitä kun ei tarjota niin sit tietenkään ei voi valitakaan.” (H3).

“kuinka paljon resurssoidaan, kuinka isot ryhmät on ja kuinka paljon on mahdollista tarjota valinnaiskursseja kuinka paljon siihen annetaan resurssia.” (H5).

Toinen alaluokka Resurssit ohjaa oppiaineen arvostusta –yläluokassa on Resurssit ohjautuu tärkeisiin aineisiin. Kolmen haastateltavan mukaan resursseja jaetaan tietyille oppiaineille enemmän kuin toisille. Syynä resurssien epätasaiseen jakamiseen haastateltavat kokevat tietyn oppiaineen korkean arvostuksen ja sen, että oppiaine on vaikea ja siihen halutaan lisää kursseja, jotta siinä menestyttäisiin paremmin.

“Ehkä sillee yleisesti kun korostetaan opsissakin tiettyjä oppiaineita ja ku resurssit on tiukat niin joudutaan säästämään niin meilläkin kun lukiossa on aika tiukkaa ja nyt sit saatiin lisärahoitusta kaupungilta niin pohditaan, että no mihin kursseihin se rahoitus tulee. No se tulee niihin tärkeisiin oppiaineisiin niin totaa kyllä sellanen välillä niinku harmittaa sit kun ajattelee et ihmisen hyvinvoinnin kannalta ja semmosen et jos oot mitenkä insinööri tahansa mut jos sä oot paskassa kunnossa niin ei sul hyvin mee... lukiossakin ruotsi ja yleensä kielet ja matikka niin ne tavallaan korostuu et niihin halutaan sitte lisää resurssia ja lisää kursseja,

koska ne on tärkeitä ja niissä ei mee hyvin, mutta en tiä, jos ne on kaikille hirveen vaikeita niin mistä se johtuu...” (H5).

Kahden haastateltavan mukaan heidän lukioissaan liikunnasta on vähennetty resursseja kun koulun varat ovat tiukoilla. Heidän mukaansa yleensä taito- ja taideaineet joutuvat vähentämään kurssejaan, jotta lukuaineiden kurssitarjontaa saadaan pidettyä yllä.

“Must tuntuu että kun raha on tiukilla niin liikunta on ensimmäisten joukossa mistä aletaan vähentää, muutenkin taito ja taideaineista kyllä sitte vähennetään nopeesti. No ehkä sitten tavallaan niin se näkyy siinä että arvostuksen puute että toisaalta me ei saada pitää niinku soveltavii kursseja ja voi olla välillä et koetaan että on tärkeempää pitää niinku englannin tai historian tälläsii soveltavii kursseja kuin sitten että niitä liikunnan kursseja olis tarjolla.” (H6).

5.2.4 Liikunnanopettajat

Liikunnanopettaja vaikuttaa merkittävästi liikunta-oppiaineen arvostukseen. Liikunnanopettajan päivittäinen työ vaikuttaa oppiaineen arvoon ja arvostukseen kouluissa. Liikunnanopettajan yleinen toiminta koulussaan ja opetus vaikuttaa vahvasti oppiaineen arvostukseen yksittäisessä koulussa kuin myös yleensä liikunnanopettajien arvostukseen yleisemminkin muun muassa muiden opettajien keskuudessa.

Liikunnanopettajan vaikutus oppiaineensa arvostukseen. Liikunnanopettajat-teema jakautuu kahteen yläluokkaan: Liikunnanopettajan vaikutus oppiaineensa arvostukseen ja Liikunnanopettajan arvostus. Liikunnanopettajan vaikutus oppiaineensa arvostukseen – yläluokka rakentuu Vanhat kokemukset ja Opettaja oppiaineen arvostuksen määrittäjänä – alaluokista. Kaikki haastateltavat kokevat liikunnanopettajan vaikuttavan merkittävästi arvostukseen. Vanhat kokemukset ja “kauhutarinat” liikunnanopettajien surkeasti hoidetusta työstä ja oppilaiden nöyryytyksestä, jotka ovat traumatisoineet lapsia ja nuoria historiassa koetaan edelleen vaikuttavan liikunta oppiaineen arvostukseen.

“Mun mielestä sillä opettajan ammattitaidolla ja sillä, että opettaja hoitaa sen työnsä hyvin että ihan varmaan on syytä niinkun tavallaan historiassa niin liikunnanopettajissakin, kun on näitä legendoja opettajista, joka istuu autossa ja vilkuilla näyttää että kenen vuoro heittää sivuraja niin tottakai ne on laskenut osin sitä arvostusta.” (H5).

Muistot liittyvät vahvasti liikunnanopettajiin, jotka vaikuttavat kielteisesti oppiaineen maineeseen. Liikunnan ollessa jo itsessään hyvin herkkä aine, jossa liikkuja antaa oman kehonsa arvostelun kohteeksi, epäpätevien liikunnanopettajien nöyryytetyksi joutuneiden oppilaiden ikävät muistot koululiikunnasta ovat helposti ymmärrettävissä.

“Nämä hirvittävän vanhat ajatukset näistä niin sanotuista kunkkujaoista ja epämiellyttävistä liikuntakokemuksista ja tää kova vahva kilpailu niin se vieläkin lyö läpi. On muistikuvat hiihtokilpailuista ja jos mistä pakkokilpailusta ja siitä, että jonossa hypätään pituutta ja sitten tehään koko luokan edessä ja näin. Ne on vieläkin hirveen voimakkaana mielessä ja tuota jotenkin se mielikuva ei taho lähtee pois.” (H2).

Vanhat kokemukset ovat erittäin vahvasti pinttyneet liikuntaan ja liikunnanopettajiin edelleen. Kahden haastateltavan mukaan yhä joillain opettajana työskentelevillä ihmisillä on kielteisiä kokemuksia liikunnasta, jotka selkeästi vaikuttavat heidän suhtautumiseensa liikuntaa kohtaan. Haastateltavat uskovat, että tällaisia kielteisiä kokemuksia saadaan liikunnasta paljon vähemmän nykyään. Tämä uskomus on samassa linjassa lukuisten tutkimusten (Barr-Anderson ym. 2008, 19; Heikinaro-Johansson, Varstala & Lyyra 2008, 34; Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 68–69) kanssa, jotka osoittavat, että liikunta on koulujen suosituimpia oppiaineita oppilaiden keskuudessa.

“Kyllä se varmaan jotenkin niinku se niinku mikä siinä vaikuttaa mä luulen ainakin että vanhemmalla kaartilla opettajista on voi olla ne omat koulukokemukset liikunnasta on yksinkertaisesti negatiivisia ja sit se ajatellaan et se on samallaista se liikunnan opetus mitä se on ollu esim 20-30 vuotta sitte, et se on varmaan yks tekijä arvostukseen liittyen.” (H1).

“Mä toivoisin, että esimerkiksi media käsittelis vähän jotenkin toisella tapaa sitä että jos Keski-suomalainen ei kirjoita, et liikuntatunnit on aiheuttanut traumoja niin sitten viimeistään Hesari kirjoittaa jossakin vaiheessa ja nää on niitä mitä toivois kauheesti että saatais jo pikku hiljaa pois, koska mä sanoisin että ne on mun ikäluokan tai vielä vanhempien mielipiteitä et mun on vaikee uskoa jos kysyy nykyään 25-vuotiaalta vaikka, et onks sulla hirveet traumat liikkatunneista niin se on jo vähä niinku erillaista niin, että ne vois ehkä jo unohtaa nykyään.”
(H4).

Toinen alaluokista on Liikunnanopettaja oppiaineensa arvostuksen määrittäjänä. Jokainen haastateltava kokee liikunnanopettajan vaikuttavan liikunta-oppiaineen arvostukseen koulussaan. Kolme haastattelun opettajista on sitä mieltä, että liikunnanopettajan hyvin hoidettu työ on merkittävin oppiaineen arvon nostaja. Haastateltavat näkevät liikunnanopettajan henkilönä, jonka tehtävä on markkinoida omaa oppiainettaan ja korostaa sen tärkeyttä oppilaiden hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavana oppiaineena. Ammattitaitoisella ja motivoivalla opetuksella opettajat pystyvät nostamaan liikunnan arvostusta kouluissaan, mutta nykypäivänä myös oppituntien ulkopuolinen toiminta nähdään tärkeäksi oppiaineen arvostusta nostavaksi tekijäksi.

“Mä sanoisin kyllä, että jos tässä aattelee mejän koulua, niin se arvostus kyllä hyvin pitkälti lähtee niitten niinku opettajien kautta... tänä päivänä yks iso juttu varsinkin yläkoulun puolella on niinkun tällöinen oppilashuollollinen näkökanta, et totaa huolehditaan kaikista oppilaista monella tasolla on ne sitten poissaolot, miten niihin reagoidaan vai katotaanko me sormien läpi. Oppilashuollollisen näkökulman mukana pitäminen ja sen hyvin hoitaminen on varmasti myös niinku yks joka vaikuttaa siihen opettajien ja oppiaineen arvostukseen ja sit tietysti kyllä kaikennäköset tempaukset mikä on vähä niinku oppituntien ulkopuolista toimintaa niin mikä näkyy ja kuuluu niin varmasti se vaikuttaa siihen arvostukseen tietysti.”
(H1).

Opetuksen täytyy olla linjassa oppiaineen tavoitteiden kanssa ja opettajan täytyy itse näyttää, että hän arvostaa omaa työtään liikunnanopettajana. Kahden haastateltavan mukaan opettajan leipääntyminen työhönsä laskee oppiaineen arvostusta. Motivoituneen opettajan tulee

korostaa oppiaineen vaikutusta oppilaiden terveeseen kasvuun ja heidän koko elämänmittaiseen liikunnallisuuteensa. Liikunnanopettaja on usean haastateltavan mukaan se henkilö, jonka tulee markkinoida liikunta-oppiaineen tärkeyttä niin opettajakollegoilleen kuin myös oppilailleen.

“kyllä tässä semmonen markkinamies/nainen pitää olla koko ajan, täytyy pitää huoli siitä, että liikunta rinnastetaan oikeaksi oppiaineeksi muiden joukossa, meidän tehtävä se on. Puhun nyt sekä liikunnanopettajana, että reksinä.” (H2).

“enemminkin sitten se että nähdään se elämää varten se liikunta et se on tosi tärkeä taito et ne sais sen niinku niitä taitoja ja tietoja siihen et se on ehkä enemmän niinku et miten nähdään se hyöty liikunnasta.” (H6).

5.2.5 Uusi opetussuunnitelma

Tuloksien viides ja viimeinen teema on uusi opetussuunnitelma. Uudella opetussuunnitelmalla tarkoitetaan vuonna 2014 Opetushallituksen hyväksymää perusopetuksen uutta opetussuunnitelmaa. Opetussuunnitelma on tullut voimaan alakouluissa 1.8.2016 alkaen. Yläkoulussa opetussuunnitelma tullaan ottamaan käyttöön porrastetusti vuosina 2017-2019. Lukioissa uusi opetussuunnitelma on otettu käyttöön alakoulun tavoin 1.8.2016 ja siellä uuden opetussuunnitelman käyttöönotto etenee vuosiluokka kerrallaan. (Opetushallitus 2017.)

Opetussuunnitelman vaikutus. Uusi opetussuunnitelma –teemassa on yksi yläluokka, Opetussuunnitelman vaikutus. Opetussuunnitelman vaikutus –yläluokan ensimmäinen alaluokka on Opetussuunnitelman vähäinen vaikutus. Neljä haastateltavaa näkevät opetussuunnitelmien vaikuttavan hyvin vähän oppiaineiden arvostukseen. Opetussuunnitelma on opetusta ohjaava asiakirja, mutta sen sisältöä ei nähdä oppiaineiden arvostukseen vaikuttavaksi tekijäksi. Opetussuunnitelman sisältö ei sisällä eri oppiaineita arvottavaa tekstiä. Haastateltavien mukaan oppituntien sisältö, liikunnanopettajan toiminta ja liikunta-oppiaineeseen käytettävät resurssit vaikuttavat enemmän liikunta-oppiaineen arvostukseen kuin opetussuunnitelma.

“Mitä siihen nyt on tutustunut niin siellä tietysti liikuntatellit on puhuttanut kun niiden perusteella ei enään just sitä arviointia niinku tehdä, että en tiä se voi olla joku yks semmonen asia, joka voi ehkä vaikuttaa siihen mutta emmä toisaalta tiä, opsit muuttuu aina kymmenen vuoden välein ja niin ne on muuttunut tässä historiassakin jo monta kertaa, että emmä näkis että niillä niin hirveesti merkitystä on... mä vähän sanoisin että ei se sitä (opettajien arvostus) tuu muuttamaan että se opsi ei siihen nyt juurikaan vaikuta ja sit ei liikunnan opsikaan oo sillee millään tapaa radikaalisti muuttunu, että se kauheesti vaikuttais opetukseen taikka sitten siihen arvostukseen että ei mun mielestä opsi siihen kauheesti vaikuta” (H5).

Uuden opetussuunnitelman tuntijako tuo peruskouluun liikuntaa kaksi vuosiviikkotuntia lisää. Käytännössä se lisää yhden pakollisen liikuntatunnin peruskouluun, luokkataso johon tunti tulee päätetään paikallisesti. Kyseinen lisätunti liikuntaa nähdään erittäin positiivisena asiana, joka uudesta opetussuunnitelmasta käytännössä seuraa. Haastateltavien mukaan lisätunti liikuntaa nähdään oppiaineen arvostuksen nousuna päättäjien piireissä. Lisätunnin vaikutuksista oppiaineen tai opettajien arvostukseen ei osata vielä tässä vaiheessa arvioida.

“Se yks tunti on aina bonusta. Opseja on ollu ja menny, nyt taitaa olla mun urani viimeinen opsi mikä tulee mutta monessa ollaan oltu mukana niin ei se suoranaisesti se opsi vaikuta näihin arvostuksiin.” (H2).

“Siinähan ehkä merkittävin muutos, on se lisätunti. Se yks lisä liikuntatunti tulee nyt ja me sijoitetaan se seiskoille käytännössä. Sitähän tietysti pohitaan vielä, et miten me se sitä rakennetaan ensi vuotta muuten, että miten se lisätunti otetaan käyttöön. Se on silleen vielä työnalla, mut se on mun mielestä sellanen yks merkki siitä, että on niinkun tämmönen valtiovalta ja yleisesti todettu että hei että jotenkin pitäis saaha lisättyä liikuntaa.” (H1).

Haastattelemani opettajat kokevat vanhoilla opetussuunnitelmilla olleen melko vähän vaikutusta käytännön opetustyöhön. Useat haastateltavista uskovat uuden opetussuunnitelman vaikuttavan melko vähän käytännön opetustyöhön edellisten opetussuunnitelmien tavoin. He

eivät suoranaisesti usko opetussuunnitelman muutoksilla olevan suurta vaikutusta liikunnan oppiaineen tai sen opettajien arvostukseen.

Toinen alaluokka on Opetussuunnitelma käytännössä. Tutkimukseni haastateltavista neljä on sitä mieltä, että liikunnanopettajilla on suurin vastuu uuden opetussuunnitelman käytäntöönpanosta. Opetussuunnitelma ei itsessään muuta mitään, vaan liikunnanopettajien pitää uuden opetussuunnitelman mukaisella toiminnalla muuttaa omaa opetustaan jonka myötä he voivat vaikuttaa saamaansa arvostusta. Haastateltavat kokevat, että se on liikunnanopettajista itsestään kiinni, miten he tulkitsevat ja antavat uuden opetussuunnitelman muuttaa opetustyötään.

“...Ite opsia enemmän vaikuttaa just se, että miten sitä opsia toteutetaan siellä käytännössä niin se luo sen oppiaineen arvostuksen.” (H5).

“On mielenkiintoista nähdä miten se vaikuttaa ja musta se riippuu ihan hirveesti meistä opettajista että miten me annetaan sen vaikuttaa ja miten me halutaan sen vaikuttavan. Tän pitäis nyt vaikuttaa ihan eri tavalla kuin ne edelliset opsit, että ne ei hirveesti oo loppujen lopuks muuttanu mitään.” (H4).

Uudella opetussuunnitelmalla nähdään olevan mahdollisuus vaikuttaa liikunta oppiaineen arvostukseen positiivisesti, jos se osataan liikunnanopettajien toimesta laittaa hyvin käytäntöön. Kolme haastateltavaa kokee, että uusi opetussuunnitelma on menossa hyvään suuntaan, sen korostaessa motorisia perustaitoja spesifien lajitaitojen sijaan. Motorisia perustaitoja korostamalla, haastateltavat näkevät olevan mahdollisia yhteyksiä oppiaineen arvostuksen kasvuun. Uuden opetussuunnitelman vaikutuksia on kuitenkin vielä tässä vaiheessa hyvin vaikeaa arvioida, koska se ei ole vielä käytössä kaikilla luokkatasoilla.

“No mä vähän sanoisin että ei se sitä tuu muuttamaan että se opsi ei siihen nyt juurikaan vaikuta ja sit ei se liikunnan opsiakaan oo sillee millään tapaa radikaalista tosiaankaan muuttunu että se kauheesti vaikuttais opetukseen taikka sitten siihen arvostukseen että ei mun mielestä opsi siihen kauheesti vaikuta.” (H3).

Haastateltavien mukaan uusi opetussuunnitelma voi vaikuttaa enemmän liikunta-oppiaineen arvostukseen kuin liikunnanopettajan arvostukseen. Kaikkien kuuden haastateltavan mukaan uudella opetussuunnitelmalla ei ole suoranaista vaikutusta liikunnanopettajan arvostukseen opettajakollegoidensa silmissä. Haastateltavat eivät näe uuden opetussuunnitelman muuttavan liikunnanopettajan työtä merkittävästi. Opetussuunnitelman uutuuden takia haastateltavat eivät vielä osanneet arvioida opetussuunnitelman suoraa vaikutuksia opettajien arvostukseen liittyen. Haastateltavat painottivat opetussuunnitelmaa enemmän liikunnanopettajien päivittäisen työn vaikutusta liikunnanopettajien kasvavaan arvostukseen.

“...Opsit vaikuttaa vähä niihin opetusmahollisuuksiin miten sä opetat, mutta arvostus tehdään ite se ansaitaan ite ja se myös tuhotaan ite, opettajan kohalla.” (H2).

5.3 Kokemuksia liikunnanopettajien arvostuksesta

5.3.1 Samanarvoinen

Samantarvoinen –teema koostuu yhdestä yläluokasta, jonka nimi on Arvostus oman aineensa asiantuntijana. Teemassa ei ole muita yläluokkia, koska kaikki haastattelemani liikunnanopettajat olivat hyvin yksimielisiä arvostuksestaan. Kaikki haastattelemani liikunnanopettajat olivat samaa mieltä liikunnanopettajien arvostuksesta kouluissa. Kaikki haastateltavat kokivat oman arvostuksensa korkeaksi kollegoidensa keskuudessa. Haastateltavien mukaan he ovat samalla tavalla arvostettuja, kuin opettajakollegansa. Haastateltavat kokevat, että opettajan opettama oppiaine ei vaikuta opettajan saamaan arvostukseen.

“No emmää usko ainakaan, että meillä arvostukset hirveesti poikke. Mä luulen kyllä että toi on ihan persoonakysymys, et arvostus tulee ehkä sitä yksilöä ja persoonaa kohtaan se on sit ihan sama mitä se opettaa. Se on se henkilöarvostus on se sitten biologian tai liikunnanopettaja et se on ihan sama, henkilön oma taito ja innostuneisuus takana.” (H6).

“En koe eroja arvostuksessa. Taas tullaan siihen, että se on ihan sama onks se historian, matikan tai minkä tahansa oppiaineen opettaja. (H1).

“Kyllä meitä arvostetaan oman aineemme opettajina ja tietysti se terveystieto on sillä lailla niinkun et se on samanlainen reaaliaine kun mikä tahansa muukin. Että totaa kyl mä silleen koen, että siinä oman aineemme asiantuntijoina meitä kyllä arvostetaan, kyllä!” (H3).

Jokainen haastattelemani liikunnanopettaja kokee saavansa korkeaa arvostusta oman oppiaineensa asiantuntijana. Kaksi pisimpään liikunnanopettajina toiminutta haastateltavaa kokevat liikunnanopettajan arvostuksen kohentuneen työuriensa aikana. Heidän mielestään liikunnanopettajan työtehtävät mielletään nykyään yhtä haastaviksi ja arvostetuiksi kuin muidenkin aineiden opettajien.

“Kuperkeikkaopettaja-ilmio on poistuva ilmiö, haluan ainakin uskoa niin et se on poistuva ilmiö. Mä oon pitkä koulu-uran tehny niin kyl se ainakin mun aikana on muuttunu ihan reippaasti siitä. Kyl se nyt enemmän jo tiedostetaan että tää on muutakin kun pelkkää kuperkeikkaa.” (H2).

“Oon aina kokenut kyllä, että sen oman aineen asiantuntijana on kyllä arvostettu ja tultu tosi paljon kyselemään kaikkia vinkkejä. Mut se on taas just se, että ne opettajat haluaa sitte niinku omaan harjoitteluun tietoo, et se ei välttämättä peilaa sitä et onko se nyt sitten koulun opettajien keskuudessa miten kova se arvostus.” (H3).

5.4 Liikunnanopettajien arvostukseen vaikuttavat tekijät

5.4.1 Oppituntien ulkopuoliset tekijät

Liikunnanopettajien arvostukseen vaikuttavat tekijät jakautuivat Oppituntien ulkopuolisiin ja Opetukseen liittyviin teemoihin. Oppituntien ulkopuoliset tekijät –teema jakautuu kahteen yläluokkaan liikunnanopettajan persoona ja Toinen opetettava oppiaine. *Liikunnanopettajan persoona* –yläluokka koostuu kahdesta alaluokasta sopiva persoona ja kielteinen persoona.

Haastateltavat kokevat liikunnanopettajan persoonan vaikuttavan eniten liikunnanopettajan arvostukseen. Haastattelujeni mukaan arvostettu opettaja on arvostettu persoona, opettaa hän mitä oppiainetta tahansa. Sopiva persoona on oikeanlaisella positiivisella asenteella varustettu liikunnanopettaja, jolla ei ole ongelmia muiden ihmisten kanssa toimeen tulemisessa. Tällainen liikunnanopettaja on arvostettu työporukkinsa jäsen.

Nykyään liikunnanopettaja voidaan nähdä kokonaisvaltaisena koko koulun liikunnallistajana. Haastateltavien mukaan liikunnanopettajan arvostus voi nousta kouluissa koulun henkilökunnan liikunnallistamisen myötä. Henkilökunnan liikunnallistamisen myötä muut opettajat ja henkilöstö voivat kokea liikunnanopettajan ammattitaidon ja siten liikunnanopettajan arvostus voi nousta. Kolme haastateltavaa kokee, että koulun liikunnallistaminen on nostanut heidän arvostustaan koulussa.

“Arvostus tehdään ite. Se ansaitaan ite ja se myös tuhotaan ite. Kyl se on siitä kiinni se semmonen henkilö ja henkilöstä lähtevä tietty oikee asenne ja positiivisuus ja sitten tää toisen huomioiminen ja tämmönen juttu niin kyl se vaan sen arvostuksen tuo, eikä mikään muu. Kaikki nää kouluammatit on persoona-ammatteja ja se on tiedostettava ja hyväksyttävä.”
(H2).

Haastateltavien mielestä se miten liikunnanopettaja kohtelee muita ihmisiä ympärillään koetaan merkittäväksi seikaksi liikunnanopettajan arvostukseen liittyen. Se miten liikunnanopettaja toimii muiden opettajien kanssa opettajanhuoneessa ja erilaisissa työryhmissä koetaan erittäin merkittäväksi arvostuksen vaikuttavaksi tekijäksi. Haastateltavien mukaan nykypäivänä liikunnanopettajan arvostukseen vaikuttaa merkittävästi oppituntien ulkopuolisten työtehtävien hoitaminen ja niihin sitoutuminen. Tällaisia oppituntien ulkopuolisia tehtäviä ovat muun muassa erilaiset kokoukset, projektit ja oppilashuoltotyö.

“Se on ihan sama onks se historian, matikan tai minkä tahansa oppiaineen opettaja et se on niinku miten siihen paneutuu ja hoitaan työnsä ja sanoisin, että tänä päivänä vielä enemmän

se tässä työyhteisössä ja työmaailmassa koulussa näkyy että miten se hoitaa oppituntien ulkopuolisia tehtäviä.” (H1).

Kielteinen persoona –alaluokka kuvailee kielteisellä työotteella virkaansa hoitavaa liikunnanopettajaa. Liikunnanopettajien arvostus rakentuu nykyään paljon oppituntien ulkopuolisten asioiden hoitamiseen. Opettaja, joka ei tällaisten asioiden hoitamiseen osallistu ei saa korkeaa arvostusta opettajakolleegoiltaan. Oppituntien ulkopuolisten asioiden heikko hoitaminen laskee muidenkin opettajien arvostusta kuin pelkästään liikunnanopettajien.

“On opettajia jotka, kun viimeinen tunti loppuu niin kymmenen minuuttia niin auton perävalot näkyy pihasta, pitäis sopia palavereja ja kokouksia, mitkään ajat ei käy ja osa opettajista täälä touhuaa sitte niinku aamusta iltaan ja nimenomaan tää painottuu niihin tämmösiin ei oppituntien ulkopuolisiin asioihin. Sit on kaikkee juhlaa ja tapahtumaa ja just näitä hankalien oppilaiden liittyviä palavereja, joissa pitäis sopia niin niin tota osa niitä hoitaa ja aina on paikalla ja osaapa ei juuri niissä näykkään”. (H1).

Liikunnanopettajan koulun liikunnallistaminen voi nostaa liikunnanopettajan arvoa koulussa. Se voi olla kuitenkin myös negatiivinen asia, jos liikunnanopettaja on liian tyrkyttävä oman oppiaineensa suhteen. Yhden vastaajan mielestä liiallinen liikunnan tyrkytys muille opettajille voi vähentää liikunnanopettajan arvostusta.

“Se sit voi olla vähän taas toisinpäinkin, et jos liian tota semmonen sportti-henkinen, kun semmosiakin liikunnanopettajia on, jotka sitten on vähän turhan nipojakin niin sekin saattaa sitten ehkä ei niin liikunnallisissa (opettajissa) aiheuttaa sitä pahennusta sitten.” (H3).

“Se että, jos liikkaope leipääntyy eikä hoida hommaansa niin se on mun mielestä ihan niinku tosi iso juttu ja sitä on aika paljon, että siinä mielessä se on niinku huonompi homma... Se voi olla tavallaan sitä saman toistoa, sitä mitä on tehnyt jo 20 vuotta sitten niin aina vaan tekee samalla tavalla, et sitä pitäis tavallaan uskaltaa muuttua ja kehittää.” (H4).

Leipiintynyt liikunnanopettaja ei ole innostava esimerkki oppilailleen, eikä kolleegoilleen. Turhautunut liikunnanopettaja ja hänen toimintansa alentavat liikunnanopettajan itsensä arvostusta sekä liikunta-oppiaineen arvostusta yleisesti koulussa. Edellä mainitussa lainauksessa haastateltava kertoo, että liikunnanopettajien keskuudessa niin sanottua leipiintymistä työhön on aika paljon, mikä on huono asia oppiaineen sekä liikunnanopettajien arvostukseen liityen.

Toinen opetettava oppiaine. Kaikki kuusi haastattelujeni opettajaa näkee terveystieto-oppiaineen tulemisen yleiseksi liikunnanopettajien opetettavaksi oppiaineeksi liikunnan rinnalle vaikuttaneen liikunnanopettajien arvostukseen. Terveystiedon tuleminen yleisesti liikunnanopettajien oppiaineeksi on vaikuttanut nimenomaan myönteisesti liikunnanopettajien arvostukseen muiden opettajien keskuudessa.

“Mä uskon, että arvostuksen parantumiseen liittyy terveystiedon tuleminen siihen rinnalle, joka on melkein kaikilla nykyään tai ei kaikilla, mutta suurimmalla osalla on, niin kyllä mä näkisin, et se on tuonut lisää arvostusta liikunnanopettajalle ja tota taas vetoaisin siihen, että se on ihan opettajasta itestä kiinni, jos sä ansaitset arvostusta niin sä saat sitä ja toisinpäin.” (H5).

“Varmasti arvostus on noussut terkan tulemisen jälkeen, sitte se tietysti siihen vaikuttaa tosi paljon se kun terkasta tuli yo-aine, joka aine realissa kirjoitetaan, et se vaikutti ja siihen yhteys tietysti se et tuli ihan selvät pätevyysvaatimukset, et mitä pitää terveystiedosta olla opiskeltuna että saa sitä opettaa, se varmasti vaikutti mut ehkä isompana yksittäisenä asiana varmasti siihen arvostukseen vaikutti se, että siitä tuli ihan samallinen reaali kirjoitusmielessä ja samalla tavalla jatko-opintoihin saa pisteitä siitä.” (H2).

“Sitten ku terveystietokin tuli ylioppilaskirjotusaineeksi niin se varmaan herätti kyllä muissa opettajissa kyllä aika paljon tällaista vihamielisyyttä, koska sitten terveystiedosta tuli niin suosittu kirjoitettava aine, ehkä ku luultiin et se on jotenkin helppo aine kirjottaa.” (H6).

Haastattelujen mukaan liikunnanopettajat ovat saaneet enemmän niin sanottua akateemista arvostusta opettajakollegoiltaan opettamansa lukuaineen eli terveystiedon myötä. Terveystieto on tehnyt useasta liikunnanopettajasta lukuaineenopettajan. Terveystiedon tuleminen ylioppilaskirjoitusaineeksi aiheutti alussa hämmennystä aineenopettajissa. Haastateltavat kuitenkin näkevät, että liikunnanopettajan arvostus on vain ja ainoastaan noussut terveystiedon opettamisen myötä. Varsinkin sen vaiheen jälkeen, kun terveystieto liitettiin yhdeksi ainereaaliksi ylioppilaskirjoituksiin, liikunnanopettajien arvostus on noussut.

“...Tietenkin siinä vaiheessa ainakin sitten ku se tuli että se on ihan ylioppilaskirjoituksissa sitte semmonen kirjojettava aine niin vielä vähän aikaa meni siinä semmosta no et mikäs ihmeen hantti-aine tää on mutta että nyt ku se on kehittyny niin se on niinku löytäny sen tasonsa.” (H4).

“Terkkahan on uusi oppiaine sillälaililla et se sillon 2007 tais tulle ne ensimmäiset kirjojukset ja tottahan se on niinkun nostanut terveystiedon arvostusta sit ku siitä tuli kirjojettava aine ja sitte ku liikkaopet sitä opettaa nii se on nostanu meidän arvoa ehkä, jotenkin ne mun mielestä vähän kulkee käsikädessä liikka ja terkkä sitten siinä nykyään... Joo, pikkusen se on ehkä voinu nousta sitä kautta koska on tämmönen vakavastikin otettava realiaine siinä tavallisesti liikunnanopettajalla, eihän se nyt aina niin mene mutta pääsääntösesi kyllä niin ehkä se on sillälaililla vähän saattanut nostaa sitä yleisarvostusta, mutta toki niin kuin sanoin niin oon aina kokenut kyllä että sen oman aineen asiantuntijana on kyllä arvostettu.” (H3).

Kahden haastateltavan mukaan terveystiedon tuleminen liikunnanopettajien opetettavaksi aineeksi on nostanut liikunnanopettajien arvoa opettajina. Liikunnanopettaja on noussut terveystiedon myötä opettajana arvostettujen opettajien joukkoon, jotka opettavat ylioppilaskirjoitus oppiainetta. Terveystieto on oppiaine, jonka arvosanat vaikuttavat oppilaan jatko-opintoihin.

“Joo joo, kyllä se on muuttunut, arvostus on lisääntynyt ihan selkeesti, että tavallaan ehkä se on tuonut liikunnan ja terveystiedon vähän semmoseen parempaan kastiin, että ne ei oo enään vaan niitä kuperkeikkamaistereita vaan niillä on selkeesti nyt joku tärkeä aine siinä rinnalla.

Se on tosi vaikee eritellä missä se on näkynyt, mutta nimenomaan ehkä justiin puheissa ja sit että jutellaan keskenään just vaikka ylioppilaskirjotuksista ja näistä että et on siinä sitten mukana tavallaan just siinä porukassa.” (H5).

“Tänä päivänä työyhteisöissä ja työmaailmassa koulussa näkyy, että miten hoitaa oppituntien ulkopuolisia tehtäviä. Jokaisessa työpaikassa tämmösessä koulussa niinku meilläkin on opettajia, jotka kun viimeinen tunti loppuu niin kymmenen minuuttia niin auton perävalot näkyy pihasta. Pitäis sopia palavereja ja kokouksia, eikä mitkään ajat käy ja sitten osa opettajista täällä touhuua niinku aamusta iltaa. Mä uskon, että jokainen hoitaa niinku omat oppituntinsa, mut sit on kaikkee juhlaa ja tapahtumaa ja just näitä hankaliin oppilaisiin liittyviä palavereja, jota pitäis sopia, niin osa niitä hoitaa ja on aina paikalla ja osaapa ei juuri niissä näykkään. Musta se ei oo sidonnainen siihen että mitä oppiainetta sä opetat vaan se on enemmänkin tämmönen et miten sä sitte taas sitoudut siihen työhön.” (H1).

5.4.2 Opetukseen liittyvät tekijät

Liikunnanopetuksen laatu. Opetukseen liittyvät tekijät-teeman yläluokka on Liikunnanopetuksen laatu. Edellä mainitun yläluokan ensimmäinen alaluokka on Ammattitaitoinen liikunnanopetus. Vaikka nykyään paljon opettajan aikaa vie oppituntien ulkopuolinen työ ja paljon työtä tehdään tietokoneella, kokevat haastateltavat kuitenkin, että ammattitaitoinen ja monipuolinen opetus on merkittävä tekijä liikunnanopettajan arvostuksessa. Liikunnanopettajien päätehtävä kouluissa on kuitenkin opettaa oppilaita.

“Minusta se on se sitoituminen siihen työhön, että hyvin hoidettu työ on paras mainos joka vaikuttaa arvostukseen. Tietenkin niinku et kaikki opetus ja se niinku kaikki oppilaisiin kohdistuva toiminta on niinku laadukasta” (H1).

“Musta se ei oo sidonnainen siihen että mitä oppiainetta sä opetat vaan se on enemmänkin tämmönen et miten sä sitte taas sitoudut siihen työhön noin niiku, että onks se sulle semmonen kutsumus ja sydämen asia vai onko se sulle vaan tosiaan työpaikka josta sä käyt hakeen palkan.” (H1).

“Sillä omalla asenteella kaikista eniten ja innostuneisuudellaan ja just semmosella yksilöllisemmällä opetuksella, että otetaan huomioon enemmän yksilöä. Eikai sitä muu ku varmaan ne laadukkaat tunnit se on se varmaan se ja se yhteishengen luominen niin kyl ne ehkä eniten nostaa sitä arvostusta ja se monipuolisuus pitää pitää siinä.” (H6).

Motivoitunut asenne ja innostunut ote opetukseen ovat haastateltavieni mukaan osa hyvää opetusta, jolla on erittäin suuri vaikutus liikunnanopettajan arvostukseen. Kaksi haastateltavista korostaa yksilöllisemmän opetuksen merkitystä hyvässä opetuksessa. Useat haastateltavista mainitsivat liikunnanopetuksessa tärkeäksi osatekijäksi monipuolisuuden, jonka ansiosta mahdollisimman moni oppilaista voisi löytää mielekkään liikuntamuodon itselleen.

“Kyl se semmonen toiminnallisuus on tärkeä, että sitä jonossa seisomista ja muut kattoo ja yks tekee niin siitä pois ja onneks siitä on päästykin pois ja on saatu myönteisiä liikuntakokemuksia ja monipuolisuutta ja tän tyyppistä hommaa niin kyl siihen suuntaan ollaan menossa kovaa kyytiä ja tai on mentykin ja se nostaa sen liikunnan ja opettajan arvostusta et se ei oo pelkkää sitä niinkun sekuntikellon kanssa tai mittanauhan kanssa touhuamista.” (H2).

“Ehottomasti opettaja itse, sillä et se on asiantunteva ja ylpee siitä aineesta ja hoitaa sen erittäin hyvin sen oman hommansa, niin sillä sitä arvostusta saa ylöspäin.” (H5).

Yksi haastateltavista on sitä mieltä, että liikunnanopettajan oman aineensa arvostus on vahvasti sidoksissa hyvään opetukseen, koska silloin kun liikunnanopettaja pitää omaa ainettaan tärkeänä on opetus laadukasta ja mukaansatempaavaa. Hyvä opetus voi vaikuttaa esimerkiksi oppilaiden valittuihin valinnaiskursseihin. Liikunnanopettajat näkevät, että ovat opettaneet pakollisilla kursseilla hyvin, jos oppilaat valitsevat heidän valinnaiskurssejaan.

“Ite aattelin ja aateltiin meidän aineryhmässä sillee että jos oppilaat ei valihe valinnaisaineksi liikuntaa, niin me tehään jotakin väärin pakollisilla kursseilla ja sit niinku sitä kautta jos niitä aletaan valitsemaan, niin sehän viestittää mun mielestä opettajakunnalle

ja rehtoreille, että ne tekee jotakin oikein kun joku heikko oppilaskin valitsee liikunnan.” (H1).

“Liikunnan sosiaalinen merkitys on iso, se on valtavan iso ja se on tärkeä, jos opettaja sen näkee niin se saavuttaa sillä arvostusta tossa muitten opettajien joukossa.” (H2).

Liikunnan opetus on paljon muutakin kuin liikuntataitojen ja liikuntakokemusten omaksumista. Liikunnanopettajan tulee nähdä liikunnan monipuoliset mahdollisuudet lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisessa kasvatuksessa. Taitava liikunnanopettaja hyödyntää liikuntaa yhteisöllisyyden ja yhteishengen rakentajana sekä oppilaiden sosiaalisten ja tunnetaitojen kehittäjänä. Oppilaiden kokonaisvaltaisena kasvattajana liikunnanopettaja saavuttaa korkeaa arvostusta muiden opettajien keskuudessa.

Toinen alaluokka on Heikkolaatuinen liikunnanopetus. Opettajan heikosti hoidettu työ huomataan nopeasti kouluissa. Haastateltavat mainitsivat yhtenä suurimpana liikunnanopettajan arvon laskijana liikunnanopettajan heikosti hoidetun opetustyön. Kolmen haastateltavan mukaan opettajan huonosti hoidettu työ kuuluu välittömästi koulunjohtoon ja muiden opettajien korviin esimerkiksi oppilaiden toimesta. Välinpitämätön suhtautuminen opetukseen ja oppilaisiin alentaa opettajan arvostusta. Kilpailun korostaminen liikuntatunneilla koetaan vahvasti opettajan arvostusta alentavaksi asiaksi. Kilpailu voidaan nähdä liittyvän liikuntaan ja näin ollen riski liialliseen kilpailuun voi olla liikunnassa tyypillisempää kuin muissa oppiaineissa.

“Huono kello kuuluu kauas ja jos sä hoidat huonosti, heikosti työtä niin se kyllä kuitenkin sitten huomataan myös siellä koulun sisällä”. (H1).

“Tietysti sellanen välinpitämättömyys ja tän vahvan kilpailun korostaminen heikentää sitä arvostusta. Kyllä kilpailu on luonnollinen ja kilpailuvietti on luonnollinen mut sit se pitää osata osoittaa ja hallita et se ei saa olla se päällimmäinen juttu. Jos sä et nää muuta kun sen hyvän liikkujan, joka on kilpailuorientoitunut ja sä sitä lähet ruokkii nii kyllähän se kantaa, se sana kiirii nopeesti, että sillä tavalla sä pystyt romuttaa sitä. Semmosella ei niinku toisten

huomioimista suosivalla käytöksellä ja ite teet suosikkeja ja näitä niin se ei oo hyvä juttu se.”
(H2).

“Varmasti taustalla on myös niitä opettajien omien kokemusten kautta että liikunnan opetusta Suomen maassa hoidetaan hyvin eri tasosesti, että jos se on ollu vaan pallopelejä ja mitään ei opeteta tai sitten vähä eri arvoistavaa, että hyviä oppilaita kehutaan ja heikot on niitä, joita mollataan niin tämmöset jutut siinä on taustalla vaikuttamassa laajemmin niihin ihmisten arvoihin ja ajatuksiin liikunnasta.” (H1).

Kolmen haastateltavan mielestä yksipuolinen opetus heikentää liikunnanopettajien arvostusta. Pelkkä pallopelien opettaminen tai pallon peliin laittaminen on heikkoa opettamista tai ei opettamista ollenkaan, jolla on kielteinen vaikutus liikunnanopettajien arvostukseen. Kaksi haastateltavista mainitsee tiettyjen oppilaiden suosimisen opettajan arvostuksen alentajana. Hyviä liikkujia ei saa “nostaa jalustalle” tai huomioida heikompien liikkujien kustannuksella, vaan opetuksen tulee olla tasapuolista. Opettajan pitää antaa palautetta kaikille ja huomioida oppilaitaan tasapuolisesti. Oppilaiden eri arvoisella kohtelulla ja opetuksella opettaja alentaa tehokkaasti omaa arvostustaan.

6 POHDINTA

Tutkimuksen päätavoitteena oli selvittää liikunnanopettajien kokemuksia liikunta-oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostuksesta ja arvostukseen vaikuttavista tekijöistä muiden opettajien keskuudessa koulumaailmassa. Ensimmäisessä luvussa vedän yhteen tutkimukseni merkittävimpiä tuloksia ja vertailen niitä aikaisempien kansainvälisten tutkimusten tuloksiin. Toisessa alaluvussa pohdin tutkimukseni eettisyyttä ja luotettavuutta.

6.1 Tulosten yhteenveto

6.1.1 Liikunta-oppiaineen arvostus

Tutkimukseeni haastatellut opettajat kokevat liikunta oppiaineen arvostuksen vaihtelevaksi. Haastateltavien mukaan liikunta oppiaineen arvostus on koulu- ja opettajakohtainen. Arvostus oppiainetta kohtaan lähtee jokaisesta opettajasta itsestään. Haastateltavat uskovat, että opettajien omat kokemukset koululiikunnasta vaikuttavat heidän arvostukseensa liikunta oppiainetta kohtaan. Haastateltavien mukaan liikunta-oppiaineen arvostus ei ole yhtä korkea, mitä esimerkiksi joidenkin lukuaineiden arvostus on. Liikunta-oppiaineen arvostus koetaan keskitasoiseksi. Tulokset ovat samansuuntaisia Hardmanin et al. (2013, 7, 28) raportoimien maailmanlaajuisen liikunta oppiaine-tutkimuksen tulosten kanssa. Euroopassa liikunnan oppiaineena arvostus on 92%:sesti sama mitä muiden oppiaineiden. Kansainvälisessä tutkimuksessa liikunnalla nähdään olevan sen kokeettoman/arvioimattoman ja alhaisen akateemisen luonteensa takia virkistys- ja ei-vaativan oppiaineen leima. Edellä mainittu tutkimustulos tukee haastateltavieni näkemystä, jonka mukaan korkeimman arvostuksen oppiaineista saavat aineet, joilla nähdään olevan eniten vaikutusta jatko-opiskeluihin pääsemiseksi.

Merkittävä osa tutkimukseni haastateltavista kuitenkin kokee liikunta-oppiaineen arvon olevan kasvussa niin opettajien kuin myös päättäjien kohdalla. Merkinä oppiaineen arvostuksen kasvuna voidaan nähdä valtioneuvoston uusin tuntijakoasetus (422/2012) joka lisää yhden tunnin liikuntaa peruskouluun. Haastateltavien mukaan opettajat ja koulumaailma

arvostavat liikkumista ja liikuntaa, mutta liikunta-oppiainetta muiden aineiden opettajat eivät aina välttämättä arvosta. Haastateltavien mukaan tutkimustuloksilla, jotka osoittavat fyysisen aktiivisuuden parantavan oppimistuloksia ja työrauhaa uskotaan olevan positiivinen vaikutus liikunta oppiaineen arvostukseen koulumaailmassa.

6.1.2 Liikunta-oppiaineen arvostukseen vaikuttavat tekijät

Rehtorit. Rehtorit ovat kouluissaan keskeisiä henkilöitä mitä tulee oppiaineiden arvostukseen. Jokainen tutkimukseni opettaja näkee rehtoreilla olevan merkittävä vaikutusmahdollisuus oppiaineiden arvojärjestykseen koulussaan. Rehtori voidaan nähdä mielipidevaikuttajana kouluissaan. Rehtorit ohjaa omalla toiminnallaan kouluissa vallitsevaa arvojärjestystä, joka sisältää oppiaineiden välisen arvojärjestyksen. Konkreettisin vaikutustapa rehtorilla on oppiaineisiin käytettävien resurssien hallinta. Liikunta oppiaineen kohdalla rehtori on henkilö, joka viimeisenä päättää välinehankinnat ja myöntää resurssit erilaisten liikuntatilojen käytölle. Mäkelän (2000) tutkimus tukee haastateltavieni näkemystä ja havainnollistaa rehtorien päätösvaltaa numeroiden muodossa. Tutkimuksen mukaan suurimmassa osassa (80%) kouluista rehtori päättää uusien opetusmenetelmien käyttöönotosta ja kokeilusta. 90 prosentissa oppilaitoksissa rehtorit tekevät pienet (alle 10000 markkaa = n. 1400€) hankinnat ja 40%:ssa oppilaitoksissa rehtorilla on valtuudet vielä suurempiin hankintoihin.

Rehtori voi omalla toiminnallaan ja esimerkillään olla nostamassa liikunta oppiaineen arvostusta kouluissaan. Rehtori on henkilö joka yhteistyössä opettajien kanssa luo puitteet ja toimintatavat, joiden suuntaisesti kouluissa työskennellään. Mustosen (2003, 93) mukaan 1990-luvulla tapahtuneiden kouluhallinnon muutosten jälkeen rehtorin rooli koulunsa todellisena johtajana on kasvanut. Rehtorin rooli on kasvanut koulun ilmapiiriin ja kulttuurin luojana ja entistä paremman oppimisympäristön mahdollistajana. Määtän (1996, 58) mukaan rehtorien arvot ja arvostukset ohjaavat johtamista ja resurssien jakoa sekä vaikuttavat koulun erilaisiin painotuksiin esimerkiksi liikunta- tai ilmaisutaitopainotus.

Rehtori on koulun keulakuva, tärkein edustaja ja markkinoija. Omalla esimerkillään rehtori pystyy vaikuttamaan koulunsa ilmapiiriin ja asenteisiin, joka koetaan haastateltavien mukaan

vaikuttavan koulun yleiseen arvojärjestykseen. Tutkimukseni rehtori näkee rehtorin roolin opetuksen mahdollistajana. Hänen mukaansa rehtorin täytyy tukea opettajia heidän päivittäisessä työssään ja antaa heille tarvittavat resurssit, jotta he voivat hoitaa työnsä hyvin. Yksittäisellä rehtorilla on merkittävä vaikutusmahdollisuus eri oppiaineiden toimintaan ja arvostukseen koulussaan.

Resurssit. Resurssit on sekä merkki oppiaineen arvostuksesta, että myös keino, jolla oppiaineen arvostusta voidaan nostaa tai laskea opettajien ja oppilaiden silmissä. “Tärkeäksi” koetut, arvostetut oppiaineet saavat paljon resursseja kouluilta muun muassa valinnais- tai soveltavien kurssien muodossa. Liikunnassa resurssit näkyvät hyvin selkeästi liikuntatiloissa ja –välineissä. Aineet joihin käytetään resursseja mielletään tärkeiksi aineiksi, joka kasvattaa niiden arvostusta entisestään. Oppiaineet, joilla on paljon pakollisia tunteja, tuntijaon mukaan koetaan myös tärkeiksi aineiksi kouluissa opettajien taholla. Euroopan Unionin (Katsarova 2016, 4) selvityksen mukaan yli puolessa kyselyyn vastanneista kouluista oli tehty leikkauksia liikunta oppiaineesta viime vuosien aikana, jotka uudelleenohjattiin muihin oppiaineisiin.

Hardmanin ym. (2013, 53–54) kansainvälisen tutkimuksen mukaan Eurooppalaiset liikunnanopettajat kokevat 38%:sesti liikuntatilansa riittäviksi ja 27% heistä kokee tilat hyväksi. Eurooppalaiset liikunnanopettajat kokevat koulujensa liikuntavälineet 38%:sesti riittäviksi ja 20%:sesti välttäviksi. Euroopassa tilanne on melko hyvä liikuntaan käytettävien resurssien suhteen verrattuna koko maailmaan, koska maailmanlaajuisesti 27% liikunnanopettajista kokee liikuntatilat välttäviksi ja 17% riittämättömiksi. Liikunta oppiaineen onnistuneeseen opetukseen vaaditaan erilaisia resursseja kuin muiden oppiaineiden opetukseen. Opetusympäristöjä (esimerkiksi uimahallit ja palloilusalit) on liikunnassa paljon ja oppimiseen vaadittavia välineitä (esimerkiksi mailat ja patjat) enemmän, kuin lukuaineissa. Oppiaineen luonne asettaa liikunnan erilaiseen asemaan resursseja jaettaessa “koululuokissa opetettaviin” oppiaineisiin nähden. Oppiaineen resurssien vähyydestä johtuen kaikkia opetussuunnitelman tavoitteita voi olla vaikea täyttää.

Tutkimukseni haastateltavista puolet ovat kokeneet liikunta oppiaineen varojen leikkauksia kouluissaan. Haastattelemani opettajat kokevat, että taito- ja taideaineet ovat ensimmäisiä,

joista leikataan resursseja säästökauden alkaessa. Tietysti opettajien omat opetettavat aineet saattavat vaikuttaa tähän kokemukseen ja tunteeseen, mutta tästä on viitteitä myös kansainvälisessä tutkimuksessa. Hardmanin ym. (2013, 31) mukaan liikuntatunteja perutaan Euroopassa 31% useammin kuin akateemisten aineiden tunteja. Syitä liikuntatuntien perumisille on muun muassa valtion varojen leikkaus kouluilta, jonka seurauksena opetukseen vaadittavia tiloja tai välineitä ei kouluilla ole ja opetus on näin ollen mahdotonta. Liikkuva koulu-hankkeen myötä koulut ovat saaneet valtiolta lisäresursseja liikunnan lisäämiseen kouluissa, eli viime vuosina trendi liikunnan lisäämiseen voidaan nähdä alkaneen.

Jos päättäjät saataisiin ajattelemaan enemmän oppilaiden ja opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia, alkaisi liikuntatuntien ja liikunnan määrä kouluissa lisääntyä entisestään. Niin kauan kuin koulujen arvomaailmaa ohjaa akateeminen osaaminen ja tulevien talouselämässä pärjääjien kasvattaminen on lukuaineiden arvostus korkeammalla kuin niin sanottujen hyvinvointiaineiden. Toisaalta kaikkien alojen työssäjaksaminen kärsii, jos työntekijöillä ei ole tarvittavia tietoja ja taitoja hoitaa omaa hyvinvointiaan. Tietoja ja taitoja, joita muun muassa liikunta oppiaine opiskelijoilleen opettaa.

Liikunnanopettajat. Liikunnanopettajat ovat oman aineensa mainoskasvoja, joiden toiminta vaikuttaa vahvasti oppiaineen arvoon ja arvostukseen koulumaailmassa. Positiiviset ja varsinkin negatiiviset kokemukset opettajien toiminnasta ohjaa edelleen koululiikunnan arvostusta. Liikunnanopettajien ammattitaitoinen suhtautuminen opettamiseen ja työnsä hoitamiseen vaikuttavat vahvasti oppiaineen ja myös liikunnanopettajien arvostukseen. Vanhat omakohtaiset kokemukset huonosti hoidetusta liikunnanopetuksesta saattaa vaikuttaa osalla muiden aineiden opettajista koululiikunnan arvostukseen. Liikunnanopettajien koko koulun liikunnallistamisella voidaan nähdä olevan positiivinen mahdollisuus vaikuttaa negatiivisesti koululiikuntaan suhtautuvien opettajien näkemykseen koululiikunnasta. Opettajat pääsevät näkemään, miten modernit “uuden ajan” liikunnanopettajat hoitavat koululiikuntaa ja koulun liikunnallistamista.

Liikunnanopettajat kokevat oman toimintansa vaikuttavan hyvin vahvasti koulunsa liikunnan ja liikuntakulttuurin arvostukseen. Liikunnanopettajan leipääntyminen työhönsä ja työn

hällävälä-asenteella hoitaminen koetaan laskevan merkittävästi liikunta-oppiaineen arvostusta koko koulun tasolla.

Uusi opetussuunnitelma. Uudella opetussuunnitelmalla nähdään olevan vähän tai ei ollenkaan suoria vaikutuksia liikunnan oppiaineen tai liikunnanopettajien arvostukseen. Haastateltavat peilaavat uuden opetussuunnitelman vaikutuksia aikaisempiin opetussuunnitelmiin, joiden vaikutukset ovat olleet hyvin vähäisiä opettajien tai oppiaineen arvostukseen nähden. Opetussuunnitelmat ovat vaihdelleet kymmenen vuoden välein, mutta käytännössä työnkuva on pysynyt lähes samanlaisena uudistuksista huolimatta. Varsinkaan liikunnanopettajien arvostukseen opetussuunnitelmilla ei ole ollut vaikutusta, eikä sitä uskota olevan tulevallakaan suunnitelmalla. Uuden opetussuunnitelman motorisia perustaitoja korostava luonne nähdään myönteisenä asiana, jolla koetaan olevan mahdollisuus vaikuttaa oppiaineen arvostukseen ennen kaikkea oppilaiden näkökulmasta. Useat haastateltavat kokevat toteuttavansa uuden opetussuunnitelman mukaista opetusta jo ennen uuden opetussuunnitelman voimaantuloa.

Opettajat kokevat, että heidän päivittäinen työnsä ja uuden opetussuunnitelman toimeenpaneminen vaikuttaa oppiaineen arvostukseen. Opettajat kokevat, että on paljon heistä itsestään kiinni, miten he hyödyntävät uuden opetussuunnitelman mahdollisuuksia opetuksessaan. Tuntijaon uusi lisätunti liikuntaa otetaan opettajien mukaan iloiten vastaan. Se on heidän mukaansa merkki päättäjien heräämisestä fyysisen aktiivisuuden monipuoliseen yksilön hyvinvointia tukevaan merkitykseen. Kuitenkin uuden opetussuunnitelman eetos koko koulun liikunnallistamiseen koetaan tärkeämpänä liikunnan arvon nostajana kuin yksi lisä liikuntatunti.

Useat opettajat ovat huolissaan Move-mittauksien vaikutuksesta oppiaineen arvostukseen. Mittaukset koetaan kuormittavina niin opettajille kuin myös oppilaille. Move-mittaukset ei ole opettajien mielestä oikea tapa tehdä oppiaineesta tärkeä, "vakavasti otettava" oppiaine. Opettajat kokevat mittausten vievän oppiainetta väärään suuntaan uuden opetussuunnitelman muihin tavoitteisiin nähden. Osa opettajista pelkää mittausten vaikuttavan kielteisesti oppilaiden liikunta-oppiaineen arvostukseen nähden, vaikka mittaukset eivät saa vaikuttaa

oppilaiden arviontiin. Liikunta-oppiaineen tärkein tehtävä on kasvattaa lapset liikuntamyönteisiksi ihmisiksi ja jos mittaukset ja mittaustulokset lannistavat oppilaiden liikuntamotivaatiota, ovat ne ristiriidassa opetussuunnitelmien tavoitteiden kanssa.

6.1.3 Liikunnanopettajien arvostus

Samanarvoinen. Liikunnanopettajat kokevat arvostuksensa oman alansa asiantuntijoina korkeaksi kouluissaan. Yksimielisesti haastateltavani olivat sitä mieltä, että nykyisellään liikunnanopettajat saavat opettajina samanlaisen arvostuksen mitä muutkin aineenopettajat. Haastateltavieni mukaan liikunnanopettajien arvostus on parantunut heidän työuriensa aikana koulumaailmassa.

6.1.4 Liikunnanopettajien arvostukseen vaikuttavat tekijät.

Oppituntien ulkopuoliset tekijät. Opettajan persoonalla on suurin merkitys opettajan arvostukseen liittyen. Opetettavalla aineella ei niinkään nähdä olevan vaikutusta opettajan saamaan arvostukseen. Haastateltavien mukaan liikunnanopettajan luonne, persoona ja ammattitaito määräävät arvostuksen. Hyvä ja pätevä liikunnanopettaja saa saman arvostuksen kuin hyvä matematiikanopettaja tai kieltenopettaja, vaikka oppiaineiden arvostus ei aivan samalla viivalla olekkaan. Nykyinen liikunnanopettajan kasvanut rooli koko koulun liikunnallistajana nähdään kasvattaneen liikunnanopettajan arvostusta kouluissa. Toisaalta taas liiallinen liikunnasta paasaaminen ja liikunnallisuuden jatkuva korostaminen koetaan myös liikunnanopettajan arvostusta laskevana tekijänä. Toinen liikunnanopettajan arvoa laskeva tekijä on leipiintyminen. Leipiintynyt, mielenkiinnon ja arvostuksen työtään kohtaan menettänyt liikunnanopettaja laskee omaa arvoansa opettajana.

Terveystieto-oppiaineella on ollut vaikutus liikunnanopettajien arvostukseen. Kaikki kuusi haastateltavaa kokee, että terveystiedon tuleminen liikunnanopettajien yleisesti opettamaksi oppiaineeksi on kasvattanut liikunnanopettajien arvostusta muiden opettajien keskuudessa. Liikunnanopettajat kokevat heidän akateemisen arvostuksensa nousseen merkittävästi uuden oppiaineen myötä. Ennen kaikkea päätös, jolla terveystiedosta tuli ylioppilaskirjoituksissa

kirjoitettava aine koetaan vaikuttaneen merkittävästä liikunnanopettajien asemaan opettajien arvojärjestyksessä. Tosissaan otettavan lukuaineen opetuksen myötä liikunnanopettajat ovat kokeneet pääsevänsä niin sanotusti vakavasti otettavien opettajien kastiin.

Opetukseen liittyvät tekijät. Liikunnanopettajan tärkein tehtävä on kouluissa edelleen opettaa oppilaita liikkumaan ja kasvattaa oppilaita liikunnan avulla. Liikunnanopettajien arvostukseen vaikuttaa merkittävästi opettajien ammattitaitoinen liikunnanopetus. Liikunnanopettajat kokevat, että sitoutuminen työhön ja hyvin hoidetut oppitunnit ovat merkittävimpiä seikkoja arvostukseensa liittyen. Liikunnanopettajan ammattitaitoa on oppilaidensa laaja-alainen opetus, joka voi pitää sisällään esimerkiksi tunnetaitojen ja ryhmätyötaitojen opetuksen liikunta-taitojen kehityksen lomassa. Tällainen monipuolinen liikunnanopetus, jossa opetetaan ja kasvatetaan oppilaita kokonaisvaltaisesti on tae liikunnanopettajien arvostukselle.

Heikosti hoidettu opetustyö taas vuorostaan heikentää liikunnanopettajien arvostusta opettajakollegoidensa silmissä. Haastateltavien mukaan oppilaiden vahva kilpailuttaminen ja kilpailua korostava opetus liikuntatunneilla laskee liikunnanopettajien arvostusta muiden opettajien keskuudessa. Myös omien suosikkioppilaiden valitseminen opetusryhmästä ja heidän suorituksiensa “jalustalle” nostaminen heikentää liikunnanopettajan arvostusta. Viimeisenä haastateltavat mainitsivat vanhanaikaisen vahvasti tiettyjä lajeja korostavan yksipuolisen liikunnanopetuksen yhtenä merkittävästi liikunnanopettajien arvostusta alentavana asiana.

6.2 Menetelmällinen ja eettinen tarkastelu

Tutkimuksen luotettavuus. Tutkimukseen liitettävässä toiminnassa yritetään välttää virheitä ja etsiä mahdollisimman luotettavasti “totuutta” tutkittavaan asiaan. Näin ollen onkin tutkimuksen teon aikana arvioitava tutkimuksen luotettavuutta. Lincoln ja Guba (1985) ovat jakaneet laadullisen tutkimuksen luotettavuuden neljään eri osioon: uskottavuus, siirrettävyys, riippuvuus ja vahvistettavuus (Seale 2011, 102; Tuomi & Sarajärvi 2009, 138–139). Tutkimuksen *uskottavuus* saavutetaan pitkä aikaisella työllä tutkimuskentällä, tarkkaavaisella observoinnilla ja triangulaatiolla. Tämä kyseinen tutkimus ja aikaisempi kandidaatin

tutkielmani, jossa tutkin liikunta-oppiaineen arvostusta alakouluissa, edustavat pitkää ja samaan tutkimusaiheeseen kohdistettua tutkimusjaksoa. Tutkimukseni kohde (liikunta-oppiaineen ja sen opettajien arvostus) on aikaisemman tutkielmani takia minulle jo ennestään tuttu, mikä nostaa tutkimukseni uskottavuutta. (Lincoln & Guba 1985, 301–305; Seale 2011, 102). Lincolnin ja Guban (1985) mukaan tutkimuksen uskottavuus lisääntyy, jos tutkija hyväksyy tutkimuksen ennen sen julkaisua tutkimukseen osallistuneilla henkilöillä. Tutkimushenkilöt saavat täten mahdollisuuden analysoida oman “äänensä” totuuden mukaisuutta tutkimuksessa. (Lincoln & Guba 1985, 296.) Tämänkin tutkimus menee hyväksyttäväksi haastateltavilleni, ennen sen varsinaista julkaisua.

Tutkimuksen uskottavuutta voidaan lisätä myös vertaisarvioinnilla, jossa tutkimusaiheen tuntevat henkilöt voivat haastaa tai vaatia tarkennuksia tutkimukseen liittyen (Seale 2011, 102; Tuomi & Sarajärvi 2009, 142). Edellä kuvatun kaltaista vertaisarviointia tutkimukseni on saanut graduryhmässäni, joissa muut ryhmäläiset saivat esittää kysymyksiä ja tarkennuksia tutkielmaan liittyen. Tutkimustani on alusta asti arvioinut myös ohjaava opettaja, lisäksi myös ennen tutkimuksen julkaisua se käy esitarkastuksessa ja varsinaisessa tarkastuksessa eli tutkielmani käy monen asiantuntijan seulan lävitse ennen sen julkaisua.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 136–139) mukaan tutkimuksen uskottavuus voidaan nähdä myös tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden riittävänä kuvaamisena. Luvussa 4.4 kuvaan tutkimusjoukkoani mahdollisimman paljon säilyttäen kuitenkin heidän yksityisyytensä. Tutkittavien iän, sukupuolen ja heidän työpaikkansa kouluasteen paljastaminen lisää tutkimuksen läpinäkyvyyttä ja täten uskottavuutta. Erilaisten tutkimusmenetelmien yhteiskäytöllä eli triangulaatiolla saadaan tutkimukseen lisää uskottavuutta. Näin ollen tutkimukseni uskottavuus olisi korkeampi, jos olisin käyttänyt jotain toista aineistonkeruumenetelmää esimerkiksi havainnointia tai määrällistä mittaamista haastatteluideni rinnalla. Lisäämällä tutkimusmenetelmiä tutkija ei yritä todistaa tutkimustuloksiaan paikkaansa pitäviksi, vaan hän testaa eri tutkimusmenetelmien pysyvyyden. (Patton 2014, 555–556; Tuomi & Sarajärvi 2009, 142–143.)

Siirrettävyys voidaan nähdä kuvaavan laadullisen tutkimuksen kohdalla määrällisen tutkimuksen yleistettävyyttä. Laadullisten tutkimusten yleistettävyys voidaan kokea heikoksi, koska tutkimushenkilöt voivat olla tietoisesti valittuja ja heidän määränsä voi olla hyvin vähäinen. (Patton 2014, 581, 584.) Lincolnin ja Guban (1985) mukaan tutkimustulosten siirrettävyys on parhain silloin, kun tutkittavien ilmiöiden kontekstit: ympäristö, tutkimusjoukko ja aika ovat mahdollisimman samankaltaisia. Tutkimustulosten siirrettävyys tai yleistettävyys heikkenee kontekstin muuttuessa. (Lincoln & Guban 1985, 124; Tuomi & Sarajärvi 2009, 138.) Tutkimukseni tuloksien siirrettävyys vastaa parhaiten keskisuurten kaupunkien yläkoulujen ja lukioiden liikunnanopettajien kokemuksia liikunta oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostuksesta sekä niihin liittyvistä tekijöistä.

Lincolnin ja Guban (1985) mukaan *riippuvuus* (engl. dependability) on tutkimuksen toteuttamista tieteellisen tutkimuksen yleisesti sitä ohjaavien periaatteiden mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 139). Tutkimuksen uskottavuutta kuin myös sen riippuvuutta lisää ulkopuolisen henkilön käyttö tutkimusprosessin seurannassa ja tutkimusraportin tarkastuksessa (Lincoln & Guba 1985, 317–318). Riippuvuus luotettavuustekijänä liittyy tiiviisti tutkimuksen raportointiin. Riippuvuus on korkealla tasolla, kun tutkimusraportti on niin yksityiskohtaisesti laadittu, että tulevaisuudessa tutkijat voivat toteuttaa samankaltaisen tutkimuksen saaden saman suuntaisia tuloksia (Shenton 2004, 71). Luvussa 4 selvitän miten olen tutkimustani toteuttanut tutkimusolosuhteissa, selvitän esimerkiksi miten ja milloin tutkimusaineisto on kerätty. Luvussa 6 pohdin ja erittelen mikä tutkimuksessani toimi ja mitä olisin voinut tehdä toisella tavalla.

Lincolnin ja Guban (1985) mukaan tutkimuksen *vahvistettavuus* vastaa kysymykseen, miten tutkimuksessa todistetaan, että tutkimuksen tulokset ovat saatu tutkimuksen haastateltavilta tai tutkimusasetelmasta, eikä tutkijan omista ennakkoasenteista tai näkökulmista (Seale 2011, 103). Käytännössä tutkimuksen vahvistettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija yrittää monin eri keinoin vahvistaa tutkimuksen tulosten luotettavuuden ja todenmukaisuuden. Vahvistettavuudenkin kohdalla triangulaatio olisi lisännyt tutkimukseni luotettavuutta. Eri tutkimusmetodien käytöllä tutkijan ennakko-olettamuksien vaikutukset saadaan minimoitua tutkimuslöydöksiin liittyen. (Seale 2011, 103; Shenton 2004, 72.)

Shenton (2004, 72) puhuu tutkimuksen vahvistettavuuden yhteydessä tutkimusraportin jäljitysketjusta (engl. audit trail), jonka avulla lukija pysyy hyvin tutkimuksen teon jäljillä tutkimusraportti lukiessaan. Jäljitysketju selkeyttää lukijalle, mitkä asiat ovat johtaneet mihinkin tutkimuksen toteutuksessa. Tutkimuksessani lukija pystyy arvioimaan aineistoni analysoinnin luotettavuutta luvussa 4.6. Edellä mainitussa luvussa kerron sanoin ja taulukoiden avulla lukijalle miten olen muodostanut aineistosta tuloksissa esiintulevat teemat. Taulukot ovat tutkimukseni jäljitysketjun visuaalista osuutta. Koen, että tutkimukseni yksityiskohtainen aineiston analysointi ja tuloksien raportointi nostaa tutkimukseni vahvistettavuutta. Eskolan ja Suorannan (1998, 212) mukaan tutkimuksen vahvistuvuus paranee, jos tutkimuksen tulkinnat vastaavat sitä aikaisempien samaa ilmiötä tutkineiden tutkimusten tulkintoja. Mielestäni tällöin tutkimukseni vahvistuvuus on hyvällä tasolla, koska suuri osa tutkimukseni tuloksista ovat hyvin paljon samassa suunnassa Hardmanin ym. (2000, 2009 ja 2013) tutkimusten kanssa.

Tutkimuksen luotettavuuden yhteydessä Eskola ja Suoranta (1998, 214) ja Tuomi ja Sarajärvi (2009, 159) puhuvat myös aineiston merkittävyydestä omalle tieteenalalle. Koen tutkimukseni ja sen aineiston olevan merkittäviä, koska ne tutkivat liikunta-oppiainetta eli asiaa, jolla voisi olla tarpeellisella annostelulla parantava vaikutus lasten ja nuorten terveydelle ja heidän fyysiselle passiivisuudelle. Lasten ja nuorten terveydestä ja heidän fyysisestä passiivisuudesta ollaan jatkuvasti huolissaan niin mediassa kuin myös ihmisten terveyttä tutkivilla tieteenaloilla. Tutkimukseni pyrkii herättämään ihmisten huomiota edellä mainittuihin asioihin ja on täten merkittävä niin omalla tieteenalalla kuin myös yleisestikin kasvatusalalla.

Tutkimukseni on toteutettu sopivaan aikaan, jolloin valtiovalta on herännyt lasten ja nuorten passiivisuuteen ja sen aiheuttamiin terveysuhkiin. Päättäjät ovat reagoineet ja kouluissa on otettu ensimmäisiä askelia passiivisuuden vähentämiseksi muun muassa uuden opetussuunnitelman (POPS 2014), uuden tuntijaon (Tuntijakoasetus 422/2012) ja Liikkuva koulu-hankkeen (Tammelin, Kulmala, Hakonen & Kallio 2015) merkeissä. Tutkimustulosten mukaan edellä mainituista seikoista huolimatta liikunta-oppiaine ei saa edelleenkään samanlaista painoarvoa kouluissa kuin mitä “tärkeimmät” oppiaineet, joihin pyhitetään eniten resursseja, saavat. Uusi samansuuntainen tutkimus voisi olla hedelmällinen toteuttaa

esimerkiksi viiden vuoden kuluttua, jolloin voitaisiin mahdollisesti nähdä liikunta-oppiainetta koskevien muutosten vaikutuksia oppiaineen ja sen opettajien arvostukseen.

Tutkimukseni on aiheeltaan Suomessa melko ainutlaatuinen. Liikunta-oppiaineen ja sen opettajien arvostusta ja niihin vaikuttavia tekijöitä ei olla tietääkseni aikaisemmin suoranaisesti tutkittu Suomessa. Kyseisen aiheen tutkimattomuus on mielestäni harmillista, koska jos asiaa ei tutkita ei siihen liittyviä epäkohtia välttämättä pystytä huomaamaan puhumattakaan niiden parantamisesta. On ihmeellistä, että oppiaineen ja sen opettajien arvostusta ei ole tutkittu siihen nähden, että lähes kaikki haastateltavastani kuvailivat akateemisia oppiaineta “tärkeinä” tai “vakavasti otettavina” oppiaineina. Usea haastateltava mainitsi liikunnanopettajaa vähättelevän termin “kuperkeikkamaisteri” kysyessäni liikunnanopettajan ammatin muuttuneesta arvostuksesta vuosien varrella. Edellä mainituista seikoista voisi päätellä, että tutkimani oppiaineen ja sen opettajien erilainen arvostus koulumaailmassa ei ole aivan vieras asia liikunnanopettajille. Onneksi kuitenkin kansainvälistä tutkimusta liikunta-oppiaineen ja sen opettajien asemasta löytyy jonkin verran.

Perttulan ja Latomaan (2006, 79) mukaan tutkimuksen luotettavuuteen liittyy tutkijan onnistuminen aineistonkeruutilanteessa, jossa hänellä tulee olla kykyä ja halua eläytyä tutkittavan kokemusmaailmaan. Haastattelijan kokemattomuus voi näin ollen heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Mielestäni tutkimushaastattelut sujuivat kohtuullisen hyvin. Ennen varsinaisten tutkimushaastattelujen aloittamista toteutin yhden koehaastattelun, jonka pohjalta muutin hieman haastattelurunkoani. Kandidaatin tutkielmani aikana tein kaksi haastattelua, mikä saattoi vaikuttaa haastatteluiden sujuvuuteen myönteisesti, haastattelutilanteen ollessa jo hieman entuudestaan tuttu. Tutkijana olin haastatteluihin aina hyvin latautunut, koska tiedostin kuluttavani niiden aikana ihmisten kallista vapaa-aikaa. Haastattelut ovat mielestäni mielenkiintoisia oppimistilanteita.

Tutkimuksen eettisyys. Eettinen pohdinta voi lähteä liikkeelle kysymyksestä miksi tällainen tutkimus tehtiin? Halusin toteuttaa tutkimuksen, joka valaisee liikunta oppiaineen ja sen opettajien arvostuksen tilaa yläkouluissa ja lukioissa Suomessa tänä päivänä. Halusin herättää tutkimuksellani ihmisiä miettimään liikunnanopetuksen saamaa arvostusta kouluissa. Uskon,

että saman aiheen lisätutkimuksella kyseisen oppiaineen arvostusta ja sen oppilaiden hyvinvointia parantavaa luonnetta voitaisiin nostaa esille entistä enemmän. Toisaalta lisäämällä liikuntatunteja kouluihin saataisiin myös kouluviihtyvyyttä nousuun, koska suurin osa oppilaista kokee liikunnan mukavaksi oppiaineeksi. Ennen kaikkea tein tutkimukseni oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä ajatellen ja fyysistä passiivisuutta vastaan taistellen. (Hirsjärvi ym. 2009, 26.)

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 131) painottavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan rakentuvan ihmisoikeuksien pohjalle. Ihmisoikeuksien mukaan tutkimukseen osallistujien terveyden ja vahingoittamattomuuden tulee olla tutkimuksen keskiössä. Tutkimuksen tekijän pitää selvittää tutkittaville tutkimuksen tavoitteet ja siihen käytettävät menetelmät. Tutkimukseen osallistuvien tulee osallistua tutkimukseen vain ja ainoastaan omasta tahdostaan ja osallistujilla tulee olla oikeus keskeyttää tutkimus halutessaan milloin vain tutkimuksen aikana. Tutkimuksesta saatavan aineiston pitää pysyä luottamuksellisena samoin kuin tutkimukseen osallistujien identiteetin. Tutkimuksen valmistumisen jälkeen hävitän datan. Ennen tutkimukseni haastattelujen toteutusta lähetin haastateltavilleni tutkimusluvut, joissa selvitin ja lupasin heille edellä mainitut asiat (liite 2).

Olen noudattanut tutkimustani tehdessä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) hyvää tieteellistä käytäntöä (engl. good scientific practice). Olen ollut rehellinen, huolellinen ja tarkkaavainen tutkimukseni jokaisessa vaiheessa. Raportoin avoimesti tutkimukseni eri vaiheet ja sen tulokset. Olen viitannut muiden tutkijoiden aikaisempiin tutkimuksiin niin hyvin kuin osaan ja täten kunnioittanut heidän tekemäänsä aikaisempaa työtä. Ennen tutkimuksen teon aloittamista olen laatinut tarkan tutkimussuunnitelman ja ennen haastatteluja olen hankkinut tutkittavilta tutkimusluvut. (TENK 2012, 6.)

6.3 Tulosten sovellettavuus ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimukseni toi tietoa liikunnanopettajien kokemuksista liikunta oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostukseen liittyen. Tutkimukseni tulokset soveltuvat parhaiten keskisuurten kaupunkien yläkouluihin ja lukioihin, koska sellaisista se on suurimmaksi osaksi

kerättykin. Samankaltaisia tuloksia on myös yhdestä pääkaupunkiseudun kaupungin lukiosta. Uskon kuitenkin, että Keski-Suomessa ja ennen kaikkea Jyväskylässä liikunta oppiaineen ja sen opettajien tilanne on tarkastelun alla jatkuvasti, koska tässä kaupungissa on Suomen ainoa liikunnan aineenopettajia tuottava yliopisto. Edellä mainitun takia on vaikeaa uskoa, että Suomen muiden kaupunkien koulujen tilanne olisi ainakaan paljoka parempi liikunta oppiaineen tai sen opettajien näkökulmasta katsottuna. Tutkimukseni tulokset eivät sovellu maalaiskouluihin, koska tutkimusaineisto on kerätty ainoastaan kaupunkikoulujen opettajilta.

Tuloksien soveltuvuus paransi maanlaajuisesti, jos tutkimusjoukossa olisi liikunnanopettajia ympäri Suomea. Tällainen tutkimus olisi helpointa toteuttaa kasvotusten haastattelemalla opettajia esimerkiksi Liikunnan ja terveystiedon opettajat (Liito) Ry:n Opintopäivillä, jossa kokoontuu vuosittain lukuisia liikunnanopettajia. Toisaalta isompi kysely olisi helpointa toteuttaa sähköisesti, jossa ei välttämättä saada samanlaisia tuloksia kuin kasvotusten haastattelemalla. Isommalla tutkimusotannalla ja triangulaatiolla tulokset olisivat luotettavampia (Patton 2002, 247).

Jatkossa kyseisen aiheen tutkiminen muiden aineenopettajien keskuudessa voisi olla hedelmällistä. Olisivatko tutkimustulokset samassa suunnassa liikunnanopettajille tehtyjen tutkimusten kanssa. Muille aineenopettajille teetetyn tutkimuksen tulosten ollessa erilaisia liikunnanopettajilta saatuihin tuloksiin nähden voitaisiin miettiä ovatko liikunnanopettajat liian kriittisiä oman oppiaineensa arvostusta kohtaan. Toisaalta voitaisiin tehdä myös tutkimus, jossa vertailtaisiin esimerkiksi liikunnanopettajien ja englanninopettajien kokemuksia omien oppiaineidensa arvostuksista.

Jatkotutkimuksena voitaisiin tehdä myös samankaltainen tutkimus kuin nykyinen, joka sijoittuisi esimerkiksi viiden vuoden päähän nykyisestä. Eli muutettaisiin tutkimustrategiaa pitkittäistutkimuksen suuntaan. Tällöin voitaisiin tutkia esimerkiksi uuden opetussuunnitelman ja tuntijaon vaikutuksia oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostukseen. Tämän tutkimuksen ollessa vain ennakoarvailua edellä mainittujen asioiden vaikutuksista. Tutkimukseen voitaisiin yrittää saada samat vastaajat kuin nykyiseen tutkimukseen, jolloin heidän olisi helppo verrata sen aikaista kokemusta aikaisempiin tutkimustuloksiin nähden.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Adewuyi, T. 2012. Theories of attitudes. Teoksessa M. Hodges & C. Logan (toim.) Psychology of attitudes. Hauppauge: Nova Science Publishers. 61–78
- Ahlman, E. 1967. Arvojen ja välineiden maailma. Eettis-idealistinen maailmantarkastelukoe. 2. painos. Helsinki: WSOY.
- Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 113–160.
- Ahtiainen, J. 1997. Rehtorien Käsitteet liikunnan merkityksestä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro Gradu –tutkielma. Viitattu 27.4.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-1997677657>
- Airaksinen, T. 1987. Moraalifilosofia. Porvoo: WSOY.
- Allardt, E. 1983. Sosiologia I. Juva: WSOY.
- Bain, L. 1990. Physical education teacher education. Teoksessa W. R. Houston (toim.) Handbook of research in teacher education. New York: Macmillan, 758–781.
- Barr-Anderson, D. J., Neumark-Sztainer, D., Schmitz, K. H., Ward, D. S., Conway, T. L., Pratt, C., Baggett, C. D., Lytle, L. & Pate, R. R. 2008. But I like PE: factors associated

with enjoyment of physical education class in middle school girls. *Research Quarterly of Exercise and Sport*. 79 (1), 18–27.

Braun, V. & Clarke V. 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3 (2), 77-101.

Burgeson, C. R., Wechsler, H., Brener, N. D., Young, J. C. & Spain, C. G. 2001. Physical education and activity. Results from the school health policies and programs study 2000. *Journal of School Health* 71 (7), 279–293.

Carlson, T. B. 1995. We hate gym. Student alienation from physical education. *Journal of Teaching in Physical Education* 14 (4), 467–477.

Donnelly, J. E., Greene, J. L., Gibson, C. A., Smith, B. K., Washburn, R. A., Sullivan, D. K., DuBose, K., Mayo, M. S., Schmelzle, K.H., Ryan, J.J & Jacobsen, D. J. 2009. Physical activity across the curriculum. A randomized controlled trial to promote physical activity and diminish overweight and obesity in elementary school children. *Preventive Medicine* 49 (4), 336–341.

Dowling, F. J. 2011. Are PE teacher identities fit for postmodern schools or are they clinging to modernist notions of professionalism?: a case study of Norwegian PE teacher students' emerging professional identities. *Sport, Education and Society* 16, 201–222.

Eagly, A. H. & Chaiken, S. 1993. *The psychology of attitudes*. Orlando: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.

Eskola J. 2011. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat – Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 179–203.

- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- European Commission/EACEA/Eurydice, 2013. Physical Education and Sport at School in Europe Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Engeström, Y. 2005. Mistä arvot tulevat ja mihin ne menevät: Toiminnan näkökulma. Teoksessa A. M. Pirttilä-Backman, M. Ahokas, L. Myyry & S. Lähteenoja (toim.) Arvot, moraali ja yhteiskunta. Sosiaalipsykologisia näkökulmia yhteiskunnan muutokseen. Helsinki: Gaudeamus, 325-344.
- Fogelholm, M. 2005. Huonokuntoiset nuoret saatava liikkeelle. Duodecim 121, 2377–2379.
- Green, K. 2008. Understanding physical education. Los Angeles: Sage.
- Griffey, D. C. 1987. Trouble for sure a Crisis–Perhaps. Secondary school physical education today. Journal of Physical Education, Recreation & Dance 58 (2), 20–21.
- Hardman, K. 1998. To be or not to be? The Present and Future of Physical Education in International context. Teoksessa K. Hardman (toim.) Physical Education: a reader. Aachen: Meyer & Meyer, 353–382.
- Hardman, K., Murphy, C., Routen, A. & Tones, S. 2014. World-wide survey of the state and status of school physical education. Final report. United Nations Educational, Scientific and Cultural organisation. Paris: UNESCO.
- Hardman, K. 2003. Physical education: Deconstruction and Reconstruction – Issues and Directions. Schorndorf: Verlag Karl Hofmann.

- Hardman, K. & Marshall, J. 2000. World-wide survey of state and status of school physical education. The final report to the international olympic committee. Manchester: University of Manchester.
- Hardman, K. & Marshall, J. 2005. Physical education in schools in european context: Charter principles, Promises and Implementation realities. Teoksessa K. Green, K. Hardman (toim.) Physical education: Essential issues. London: Sage: 39–64.
- Hardman, K & Marshall, J. 2009. Second world-wide survey of school physical education. Final report. Berlin: ICSSPE.
- Hargreaves, D. 1982. Ten proposals for the future of physical education. Bulletin of Physical Education 18 (3), 5–10.
- Heikinaro-Johansson, P., Palomäki, S. & Kurppa, J. 2011. Koululiikunnassa viihtyminen. Teoksessa S. Laitinen, & A. Hilmola, (toim.) Taito – ja taideaineiden oppimistulokset – asiantuntijoiden arviointia. Tampere Yliopistopaino OY: Juvenes Print, 249-259.
- Heikinaro-Johansson, P., Varstala, V. & Lyyra, M. 2008. Yläkoululaisten kiinnostus koululiikuntaan ja kiinnostuksen yhteydet vapaa-ajan liikunnan harrastamiseen. Liikunta & Tiede 45 (6), 31–37.
- Helkama, K. 2009. Moraalipsykologia: Hyvän ja pahan tällä puolen. Helsinki: Edita.
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. 1998. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.
- Hendry, L. 1975. Survival in a marginal role: The professional identity of the physical education teacher. The British Journal of Sociology 26 (4), 465-476.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

- Hirsjärvi, S., Remes, R. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hoyle, E. 2001. Teaching prestige, status and esteem. *Educational Management & Administration* 29 (2), 139-152.
- Huisman, T. 2004. Liikunnan arviointi peruskoulussa 2003. Yhdeksäsluokkalaisten kunto, liikunta-aktiivisuus ja koululiikuntaan asennoituminen. *Oppimistulosten arviointi 1/2004*. Helsinki: Opetushallitus.
- Husu, P., Paronen, O., Suni, J. & Vasankari, T. 2011. Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto 2010. Terveyttä edistävän liikunnan nykytila ja muutokset. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:15*. Viitattu 19.11.2017.
http://www.ukkinstituutti.fi/filebank/588-Suomalaisten_fyysinen_aktiivisuus_netti.pdf
- Ilmanen, K. 2013. Arvot liikuntakasvatuksessa. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 48–62.
- Inglehart, R. 1977. *The silent revolution: Changing values and political styles among western publics*. Princeton: Princeton University Press.
- Jaari, A. 2004. Itsetunto, elämäntilanne ja arvot. Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itsetuntokäsitteen taustasta suomalaisilla työikäisillä. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kantomaa, M., Tammelin, T., Ebeling, H. & Taanila, A. 2010. Liikunnan yhteys nuorten tunne-elämän ja käyttäytymisen häiriöihin, koettuun terveyteen ja koulumenestykseen. *Liikunta & Tiede* 47 (6), 30-37.
- Karvonen, J. 1970. Opettajien asenteet, odotukset ja oppimistulokset jatkokoulutuksessa 1: teoreettinen kehys. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Julkaisuja 63.
- Katsarova, I. 2016. Briefing: Physical education in EU schools. European Parliamentary Research Service. Publications Office of the European Union.

- Kiviniemi, K. 2011. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 70-85.
- Kokko, S. & Hämylä, R. 2015. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2014. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2015:2. Viitattu 19.12.2017. http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/347/VLN_liituraportti_150317.pdf
- Kotkavirta, J. & Nyysönen, S. 1996. Ajatus. Etiikka. Helsinki–Porvoo: WSOY.
- Kurikkala, J. 2009. Jyväskyläläisten rehtoreiden näkemyksiä koululiikunnan haasteista ja niiden ratkaisumahdollisuuksista. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 14.4.2017.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22350/URN_NBN_fi_jyu-200910214267.pdf?sequence=1
- Laine, A. 2015. Koulut liikuttajina. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, liikuntakasvatuksen laitos. 133–151.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia. Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26-43.
- Lukiolaki 629/1998. Viitattu 13.6.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980629>
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015. Helsinki: Opetushallitus.
- Lyyra, N., Palomäki S. & Heikinaro-Johansson, P. 2016. Liikunnanopettajaopiskelijoiden valmiudet koulun liikunnallistamisessa. Liikunta & Tiede 53 (1), 47–53.
- Marshall, G., Marshall, G. & Scott, J. 2009. A dictionary of sociology. 3. painos. Oxford: Oxford University Press.

- McNamee, M. 2005. The nature and values of physical education. Teoksessa K. Green, K. Hardman (toim.) *Physical education: Essential Issues*. London: Sage, 1–20.
- Moreira, H., Fox, K. R. & Sparkes, A. 1995. Physical Education Teachers and Job Commitment: a Preliminary Analysis. *European Physical Education Review* 1, 122–136.
- Mustonen, K. 2003. Mihin rehtoria tarvitaan?: rehtorin tehtävät ja niiden toteutuminen Pohjois-Savon yleissivistävissä kouluissa. *Acta Universitatis Ouluensis E Scientiae Rerum Socialium* 63. Oulun yliopisto.
- Mäkelä, P. 2000. Kuntien vaihtelevat koulutiet. *KuntaSuomi 2004 – tutkimuksia* No 24. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Määttä, M. 1996. Uudistuva oppilaitos ja johtaminen. *Acta universitatis Tamperensis Ser A* vol. 512. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Opetusalan Ammattijärjestö. 2015. Tietopaketti opettajan työajoista ja palkkauksesta. Lukuvuosi 2015-2016. Viitattu 16.11.2017. http://www.oaj-jarvenpaa.net/uploads/1/9/1/4/19148159/tietopaketti_opettajan_työajoista_ja_palkkauksesta_2015-16.pdf
- Opetushallitus. 2017. Opetussuunnitelma ja tuntijako. Viitattu 13.6.2017. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/opetussuunnitelma_ja_tuntijako
- Palomäki, S. & Heikinaro-Johansson, P. 2011. Liikunnan oppimistulosten seuranta-arviointi perusopetuksessa 2010. *Koulutuksen seurantaraportit 2011:4*. Opetushallitus.
- Paluska, S. A. & Schwenk, T. L. 2000. Physical activity and mental health. *Sports Medicine* 29 (3), 167–180.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. 3. painos. Thousand Oaks: Sage.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.

Perusopetuslaki 628/1998. Viitattu 13.6.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980628>

Penney, D., Evans, J., Green, K. & Hardman, K. 2005. Policy, power and politics in physical education. Teoksessa K. Green (toim.) Physical education: essential issues. London: Sage, 21-38.

Pietilä, M. 2009. Liikunta / Peruskoulu. Muistio. Opetushallitus, 1–4.

Puohiniemi, M. 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva. Vantaa: Limor kustannus.

Puohiniemi, M. 2006. Täsmäelämän ja uusyhteisöllisyyden aika. Vantaa: Limor kustannus.

Purjo, T. 2014. Arvot ovat ihmisen toiminnan perusta. Tampere: Tampere University Press.

Pühse, U. & Gerber, M. 2005. International Comparison of Physical Education: Concepts, Problems, Prospects. Oxford: Meyer & Meyer Sport Ltd.

Raspberry, C. N., Lee, S. M., Robin, L., Laris, B., Russell, L. A., Coyle, K. K. & Nihiser, A. J. 2011. The association between school-based physical activity, including physical education, and academic performance: A systematic review of the literature. Preventive Medicine 52, 10–20.

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 18.8.2017
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>

Seale, C. 2010. Quality issues in qualitative inquiry. Teoksessa P. Atkinson & S. Delamont (toim.) SAGE qualitative research methods. Thousand Oaks: Sage, 98–109.

Shenton, A. K. 2004. Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. Education for Information 22, 63–75.

- Smith, D. & Leng, G. W. 2003. Prevalence and sources of burnout in Singapore secondary school physical education teachers. *Journal of Teaching in Physical Education* 22 (2), 203–218.
- Syvöja, H., Kantomaa, M., Laine, K., Jaakkola, T., Pyhältö, K. & Tammelin, T. 2012. Liikunta ja oppiminen. Opetushallitus ja LIKES-tutkimuskeskus. Muistiot 5.
- Sääkslahti, A., Huhtaniemi, M., Pääjärvi-Myllyaho, R., Penttinen, H. & Mäkelä, K. 2015. Uuden opetussuunnitelman arviointiperusteista. Viitattu 9.5.2013.
<https://www.jyu.fi/sport/laitokset/liikunta/taydennyskoulutus/opsmove>
- Tammelin, T., Kulmala, J., Hakonen, H. & Kallio, J. 2015. Koulu liikuttaa ja istuttaa Liikkuva koulu -tutkimuksen tuloksia 2010–2015. Jyväskylä: LIKES-tutkimuskeskus.
- Taskinen, T. 1994. Eri aineiden opettajien asenteista liikunnanopettajia ja koululiikuntaa kohtaan. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 30.3.2017.
- TENK = Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 6.10.2017.
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta 13.6.2017/942.
- Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 13.6.2017/422.
- Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus, 151-213.
- Woolfolk, A., Hoy, A. W. & McCune-Nicolich, L. 1980. *Educational psychology for teachers*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Yli-Piipari, S. 2014. Physical education curriculum reform in Finland. *Quest* 66 (4), 468–484.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Haastattelukysymykset:

Opettajan ikä?

Kuinka monta vuotta olet toiminut liikunnanopettajana?

Millä koulu asteilla olet toiminut opettajana?

Miksi halusit liikunnan opettajaksi?

A-osio

1. Millaisena koet liikunta oppiaineen arvon/arvostuksen (opettajien keskuudessa) koulumaailmassa?
 - Miten tämä arvostus (tai sen puute) käytännössä näkyy?
 - Millä tavalla arvostus vaikuttaa sinuun? Miten se vaikuttaa työyhteisösi?
2. Mitkä asiat vaikuttavat liikunta oppiaineen arvostukseen?
 - Mitkä seikat nostavat liikunnan arvostusta?
 - Mitkä seikat heikentävät sitä?
3. Millä tavalla liikunnan arvostus koulumaailmassa on muuttunut työurasi aikana?
 - Miten tämä näkyy käytännössä?
 - Mistä arvelet muutoksen johtuvan?
4. Millä tavalla rehtorit arvostavat tai eivät arvosta liikunta oppiainetta?

- Voisitko kertoa muutaman käytännön esimerkin, joka kuvaa rehtorin suhtautumista liikuntaan?
 - Mistä rehtorien arvostus liikunta oppiainetta kohtaan johtuu?
 - Millä tavalla rehtorien arvostus on muuttunut liikuntaa kohtaan työurasi aikana?
5. Miten vertailisit liikunnan arvostusta teoria-aineiden arvostukseen?
- Eroaako arvostukset?
 - Mitä aineita arvostetaan paljon? miksi?
 - Mitä aineita arvostetaan vähän? miksi?
 - Mistä syystä arvelet liikuntaa arvostettavan vähemmän/enemmän kuin esim. x tai y?
 - Tuleeko mieleen jotain esimerkkiä eri oppiaineiden erilaisesta arvostuksesta?
6. Eroaako liikunnan arvostus muiden taito- ja taideaineiden arvostuksesta?
- Mistä erilainen arvostus johtuu?
 - Onko esimerkkiä arvostuksen erosta?
7. Miten näet uuden opetussuunnitelman käyttöönoton vaikuttavan liikunta oppiaineen arvostukseen? (Movet yms.)
8. Millaisilla toimilla liikunta oppiaineen arvostusta voisi kohentaa?
- Miten liikunnanopettaja voi vaikuttaa liikunnan arvostusta?
 - Miten koulu voi vaikuttaa liikunnan arvostukseen?
 - Miten rehtori voi vaikuttaa liikunnan arvostukseen?

B-osio

7. Miten vertailisit liikunnanopettajien saamaa arvostus muiden a) taito – ja taideaineiden opettajien ja b) teoria-aineiden opettajien saamaan arvostukseen muiden opettajien keskuudessa?

- Miten tämä näkyy käytännössä? Onko tästä käytännön esimerkkiä?
 - Mistä tämä voisi johtua?
 - Miten tämä on näkynyt sinun koulutyössäsi/kouluarjessasi?
8. Millä tavalla liikunnanopettajan arvostus on muuttunut, sen jälkeen kun liikunnanopettajat alkoivat opettaa terveystietoa?
- Onko terveystiedon ja liikunnan opettamisen arvostuksessa eroja?
9. Koetko, että liikunnanopettajalla on enemmän “järjestysvastuuta” koulun yleisissä tapahtumissa ja juhlissa verrattuna muiden aineiden opettajiin?
- Mistä tämä johtuu?
 - Olisiko tästä käytännön esimerkkiä?
10. Minkä seikkojen arvelet vaikuttavan siihen, arvostavatko muut opettajat liikunnanopettajaa?
- Vaikuttaako liikunnanopettajan urheilutausta tai liikunnallinen ulkonäkö hänen arvostukseen?
11. Miten uskot uuden opetussuunnitelman vaikuttavan liikunnanopettajien saamaan arvostukseen?

Liite 2. Tutkimuslupa

Hyvä tutkimukseeni osallistuja,

Tällä paperilla kutsun sinut osallistumaan Opettajien kokemukset liikunnan arvostuksesta koulussa –opinnäytetyöhöni.

Mitä ja miten tutkitaan?

Liikuntapedagogiikan pro graduun tähtävään tutkimukseeni tavoitteena on selvittää opettajien kokemuksia liikunta oppiaineen ja liikunnanopettajien arvostuksesta koulumaailmassa. Toteutan tutkimuksen haastattelemalla opettajia ja rehtoreita. Äänitän haastattelut ja kirjoitan ne ääninauhoilta tekstimuotoon haastattelujen jälkeen. Hävitän ääninauhat sekä niiden pohjalta kirjoittamani tekstin tutkimuksen valmistuttua.

Tietosuoja

Kaikki kerättävä tieto on luottamuksellista. Olen vaitiolovelvollinen tutkimuksessa saamistani tiedoista. Tulokset raportoidaan siten, etteivät yksittäisen ihmisen tiedot ole niistä tunnistettavissa. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistumisen voi kuitenkin peruuttaa missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman erillistä syytä. Tutkittavat antavat kirjallisen suostumuksensa ennen tutkimukseen osallistumista. Pyydän suostumustasi oheisella lomakkeella.

Tutkimus käytännössä

Mikäli katsot voitavasi osallistua tähän haastattelututkimukseen, pyydän sinua täyttämään liitteenä olevan tutkimuslupaa koskevan paperin. Voimme sopia sellaisen haastatteluajankohdan ja -paikan, joka on sinulle mahdollisimman sopiva.

Annan mielelläni lisätietoa!

Ystävällisin terveisin,

Niklas Ojatalo

Liikuntapedagogiikan opiskelija, Jyväskylän yliopisto

puh. 0409349092

niurojat@student.jyu.fi

Suostumuslomake tutkimukseen osallistumiseksi

Olen saanut riittävästi tietoa Opettajien kokemukset liikunnan arvostuksesta koulussa – opinnäytetyön tarkoituksesta ja haluan osallistua siihen. Olen tietoinen siitä, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja voin keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen koska vain tutkimuksen aikana sitä perustelematta. Tiedän myös, että haastattelut äänitetään ja tutkimusaineisto tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua.

Osallistun vapaaehtoisesti haastatellen toteutettavaan tutkimukseen.

Paikka ja päiväys _____

Allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Syntymäaika ___ / ___ / _____

Osoite _____

Puhelin _____

Sähköposti _____

Haastattelija

Paikka ja päivä _____

Nimikirjoitus _____

Nimen selvennys _____

